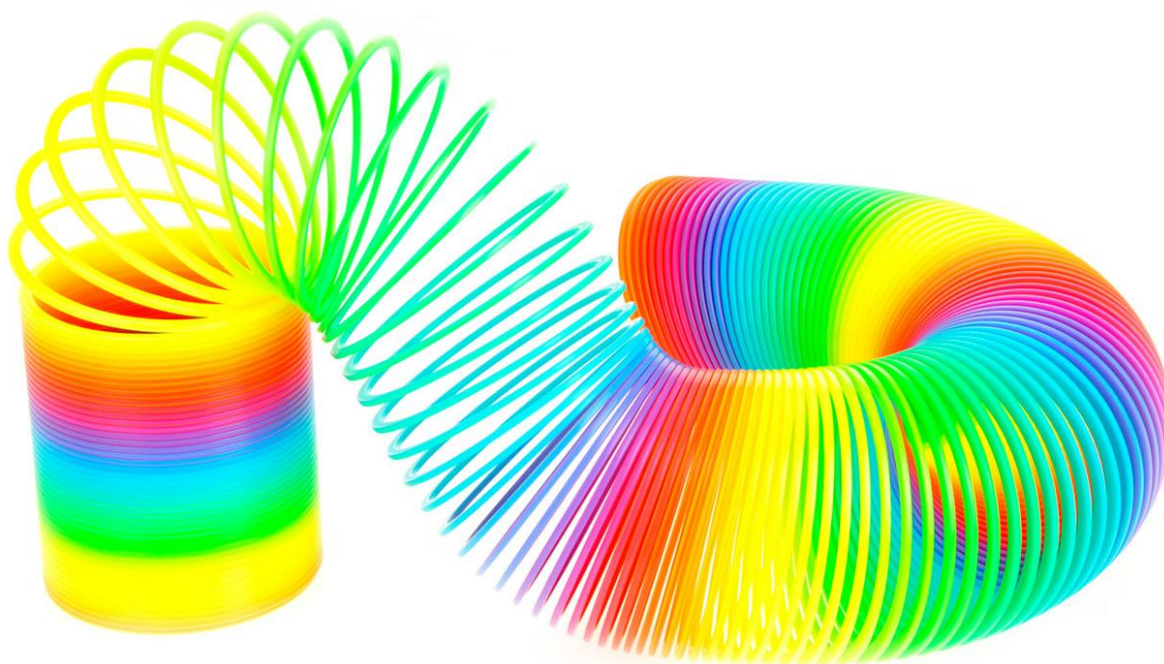

Veerkracht MO voor kinderen in de crisisopvang van Het Kompas

Een hulpverleningsmethodiek voor kinderen die verblijven in een crisisopvang
voor gezinnen in de Maatschappelijke Opvang

Judith Dijk & Marjolein van Opijnen

Veerkracht MO

Een onderzoek naar de borging van de methodiek Veerkracht MO
binnen de crisisopvang van Het Kompas.

Afstudeerproject

HBO-opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening

Christelijke Hogeschool Ede

Mei, 2014

© Christelijke Hogeschool Ede

Studenten: Judith Dijk & Marjolein van Opijnen

Studentnummers: 090607 en 080663

Scriptiebegeleider vanuit Het Kompas: Martha Prins

Scriptiedocent vanuit de CHE: Kees van Harten

Tweede beoordelaar vanuit de CHE: Annemiek Hoogstrate-Stam

Samenvatting

Dit onderzoek is gedaan voor de instelling Het Kompas. Het Kompas is een Maatschappelijke Opvang voor daklozen en valt onder het MCR (Maatschappelijk Centrum Rotterdam) binnen het Leger des Heils. Het Kompas is gevestigd in Gouda. De Maatschappelijke Opvang bestaat uit interwonen, nachtopvang en crisisopvang voor gezinnen. Dit onderzoek richt zich op deze laatste doelgroep. De unitleidster van Het Kompas vindt dat er bij de crisisopvang van Het Kompas op dit moment geen aandacht is voor de impact die het wonen in de crisisopvang op kinderen heeft (Prins, M., persoonlijke mededeling, 10 december 2013). Er is voor kinderen met traumatische ervaringen in de Opvang doorgaans nauwelijks aandacht. Kinderen worden dus niet beschouwd als cliënten waarbij een eigen aanpak nodig is. Om hulpverlening aan de kinderen te kunnen realiseren en te voorkomen dat problemen van generatie op generatie overgaan (Rijn, 2013), moet de methodiek Veerkracht MO geborgd worden binnen de crisisopvang van Het Kompas. Er is daarom sinds februari 2014 een pilot gestart van de methodiek Veerkracht MO. Dit is een methodiek die gericht is op kinderen waardoor er professionele begeleiding aan hen kan worden geboden. Deze methodiek moet geborgd worden binnen de crisisopvang van Het Kompas. In opdracht van de unitleidster van Het Kompas hebben we onderzoek gedaan naar de vraag: Hoe kan de methodiek Veerkracht MO binnen de crisisopvang voor gezinnen van Het Kompas geborgd worden, zodat hulpverleners zo goed mogelijk hulpverlening kunnen bieden aan de kinderen die verblijven op de crisisopvang van Het Kompas? Daarbij is ook gekeken naar hoe methodiek Veerkracht MO het beste gehanteerd kan worden naast de huidige methodiek, het 8-fasenmodel. Het 8-fasenmodel is een model dat kan worden gehanteerd bij fases van begeleiding bij cliënten. Er worden 8 fases langsgedaan; cliënten worden op deze manier van begin tot eind gestructureerd begeleid. Binnen dit onderzoek zijn er vijf deelvragen gesteld om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden. Dit onderzoek bestaat uit uitkomsten van literatuuronderzoek en praktijkonderzoek en geeft antwoord op de vijf deelvragen. De uitwerking van de vijf deelvragen geven gezamenlijk antwoord op de hoofdvraag. Bij literatuuronderzoek is er gezocht naar wat er in de literatuur staat beschreven over de onderwerpen die aan bod komen bij de deelvragen. Voor het praktijkonderzoek zijn er interviews afgenomen met de ontwikkelaar van de methodiek Veerkracht MO en met persoonlijk begeleiders en groepswerkers die werken binnen de crisisopvang van Het Kompas. Ook zijn er interviews afgenomen met ouders en kinderen die wonen of woonden binnen de crisisopvang van Het Kompas. De resultaten van de interviews met kinderen en ouders zijn teruggekoppeld in focusgesprekken met groepswerkers en persoonlijk begeleiders. De belangrijkste conclusies die volgen uit dit onderzoek luiden als volgt:

- Wat naar voren komt in zowel het literatuuronderzoek als in de resultaten van de interviews, is dat kinderen de behoefte hebben dat er qua begeleiding aandacht is voor wat ze nodig hebben (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).
- In het literatuuronderzoek komt naar voren dat kinderen een vast eet-, slaap-, speel- en/of schoolritme nodig hebben (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).
- Nu handelt iedereen binnen Het Kompas vanuit een eigen denkwijze en denkkader, zegt een begeleider (PB2, 3.14, 05/02/2014). Er wordt genoemd dat er behoefte is aan een methodisch kader (PB4, 5.9, 04/03/2014)
- Het is belangrijk dat er een structuur is van overleg, begeleiding en coaching. Er moet ruimte zijn om te praten over je werk. Mensen moeten met elkaar praten over de dilemma's waar ze tegenaan lopen in hun werk (Ex1, 1.11, 06/01/2014).

Naast de conclusies van dit onderzoek zijn er aanbevelingen gedaan voor de crisisopvang van Het Kompas, waardoor de methodiek Veerkracht MO op een goede manier kan worden geborgd binnen de crisisopvang van Het Kompas. De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- Het is wenselijk om bij het intakegesprek de verwachtingen over en weer uit te spreken en om daarnaast de cliënt ook op papier, bijvoorbeeld in de welkomstpapieren, een overzicht te geven van de taken van de begeleiders, wat ouders kunnen verwachten en wat begeleiders van ouders verwachten.

- Voor het borgen van de methodiek Veerkracht MO is het van belang dat deze methodiek vervlochten wordt in de bestaande werkprocessen. De werkprocessen moeten daarvoor opnieuw bekeken worden en eventueel worden aangepast of aangevuld (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).
- Het 8-fasenmodel en Veerkracht MO zullen naast elkaar fungeren als werkwijze binnen Het Kompas. Om persoonlijk begeleiders en groepsworkers betrokken te houden, is het belangrijk dat deze fases voor iedereen duidelijk zijn en ook worden aangehouden. Hiervoor is een product ontwikkeld dat laat zien hoe beide werkwijzen samen kunnen gaan, zodat beiden kunnen worden aangehouden in het hulpverlenend handelen van de begeleiders. Er is een schema ontwikkeld dat laat zien hoe de fases van het 8-fasenmodel en de fases van de methodiek Veerkracht MO samen op gelijke momenten worden doorlopen.

Voorwoord

Bij Het Kompas wordt er vanaf februari 2014 op de crisisopvang de pilot gedraaid van de methodiek Veerkracht MO. De unitleidster van Het Kompas heeft gevraagd of wij in dit afstudeerproject kunnen onderzoeken hoe de methodiek Veerkracht MO geborgd kan worden binnen de crisisopvang voor gezinnen van Het Kompas, waarbij er ook gekeken wordt naar hoe deze samen kan gaan met het 8-fasenmodel. Het 8-fasenmodel is een model dat Het Kompas hanteert bij de begeleiding van ouders, waarbij alle fasen van begeleiding gestructureerd worden doorlopen tijdens hun traject op de crisisopvang.

Deze scriptie is in de eerste plaats geschreven voor de medewerkers van de crisisopvang van Het Kompas, als bijdrage aan het borgen van een zo goed mogelijke hulpverlening aan kinderen.

Deze scriptie bevat aanbevelingen voor de crisisopvang van Het Kompas voor het praktisch vormgeven van de hulpverlening aan kinderen. Daarom is dit onderzoek interessant voor alle persoonlijk begeleiders en groepswerkers van Het Kompas.

Daarnaast is deze scriptie ook interessant voor andere vormen van Maatschappelijke Opvang van het Leger des Heils, die ook de hulpverlening aan kinderen (anders) vorm willen geven. Ook vormen van Maatschappelijke Opvang van andere organisaties in Nederland die (willen gaan) werken met de combinatie van 8-fasenmodel en Veerkracht MO kunnen profijt hebben van deze scriptie.

In hoofdstuk 1.7 van deze scriptie is een leeswijzer opgenomen, waarin te lezen is wat er in de hoofdstukken beschreven is.

De onderzoeksvraag die in dit afstudeerproject onderzocht is, is de volgende: Hoe kan de methodiek Veerkracht MO binnen de crisisopvang voor gezinnen van Het Kompas geborgd worden, zodat hulpverleners zo goed mogelijk hulpverlening kunnen bieden aan de kinderen die verblijven op de crisisopvang van Het Kompas?

We willen Martha Prins bedanken dat wij dit onderzoek mochten doen in het kader van ons afstudeerproject. Tevens willen we Martha bedanken voor de geboden begeleiding. Ook Gesa en Annemarieke van Het Kompas willen we bedanken voor de begeleiding. Bedankt dat jullie onze stukken van feedback wilden voorzien!

Ook alle andere medewerkers van Het Kompas willen we bedanken voor hun medewerking aan het onderzoek. We hebben het gewaardeerd dat jullie ons wilden helpen bij het praktijkonderzoek door ons de informatie te verstrekken die we nodig hadden en door mee te werken aan interviews en de focusgesprekken. In het bijzonder ook bedankt dat we jullie steeds telefonisch mochten storen als we vragen hadden.

We hebben ons steeds weer welkom gevoeld bij Het Kompas en dat maakte onze afstudeerperiode tot een fijne periode. Wat zijn jullie een geweldig team!

Verder willen we alle ouders en kinderen bedanken die bij Het Kompas verbleven en mee hebben gewerkt aan de interviews. Zonder de hulp van de ouders en kinderen was dit onderzoek niet geworden tot wat het nu is.

Vanuit de Christelijke Hogeschool Ede zijn wij begeleid door Kees van Harten. Kees, vanaf deze plaats willen we je bedanken voor je positief-kritische blik op onze stukken en voor het vertrouwen in een positief resultaat dat je steeds uitte. We vonden het een fijne samenwerking!

Het past ons ook om onze dank te uiten voor de gaven en talenten die wij van God hebben ontvangen. Het is niet te omschrijven welke voorrechten wij hebben gekregen!

Beste lezer, we wensen u veel plezier bij het lezen en hopen dat de aanbevelingen u helpen bij het borgen van de methodiek Veerkracht MO en bij het bieden van een zo goed mogelijke hulpverlening aan kinderen.

Judith Dijk & Marjolein van Opijnen
Mei 2014

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	
1.1 Aanleiding	Blz. 6
1.2 Probleemstelling	Blz. 7
1.3 Vraagstelling	Blz. 7
1.4 Relevantie van het onderzoek	Blz. 7
1.5 Doelstelling	Blz. 8
1.6 Reikwijdte van het onderzoek	Blz. 9
1.7 Beschrijving onderzoeksmethode	
1.7.1 Methode	Blz. 9
1.7.2 Meetinstrumenten	Blz. 10
1.7.3 Werkwijze	Blz. 10
1.8 Leeswijzer	Blz. 13
1.9 Begrippenlijst	Blz. 14
1.10 Verantwoording overschrijding aantal pagina's	Blz. 15
Hoofdstuk 2: Achtergronden van het onderzoek	
2.1 Inleiding	Blz. 17
2.2 De instelling	Blz. 17
2.3 Relatie met de verdiepingsminor	Blz. 17
2.4 Relatie met de creatieve professional	Blz. 19
Hoofdstuk 3: Uitwerking deelvraag 1	
3.1 Inleiding	Blz. 20
3.2 Literatuuronderzoek	
3.2.1 Methodiek Veerkracht MO	Blz. 20
3.2.2 Werkwijze methodiek Veerkracht MO	Blz. 22
3.3 Praktijkonderzoek	
3.3.1 Methodiek Veerkracht MO	Blz. 24
3.3.2 Werkwijze methodiek Veerkracht MO	Blz. 26
3.4 Conclusie	Blz. 26
Hoofdstuk 4: Uitwerking deelvraag 2	
4.1 Inleiding	Blz. 28
4.2 Literatuuronderzoek	
4.2.1 Werkwijze	Blz. 28
4.2.2 Cliënten	Blz. 30
4.2.3 Veranderingen	Blz. 30
4.3 Praktijkonderzoek	
4.3.1 Werkwijze	Blz. 31
4.3.2 Cliënten	Blz. 32
4.3.3 Veranderingen	Blz. 34
4.4 Conclusie	Blz. 34
Hoofdstuk 5: Uitwerking deelvraag 3	
5.1 Inleiding	Blz. 36
5.2 Literatuuronderzoek	
5.2.1 Veranderingen	Blz. 36
5.2.2 Werkwijze	Blz. 38
5.3 Praktijkonderzoek	
5.3.1 Veranderingen	Blz. 40
5.3.2 Werkwijze	Blz. 43
5.4 Conclusie	Blz. 44
Hoofdstuk 6: Uitwerking deelvraag 4	

6.1 Inleiding	Blz. 46
6.2 Literatuuronderzoek	
6.2.1 Kinderen in de Opvang	Blz. 46
6.2.2 Behoeften van kinderen in de Opvang	Blz. 47
6.2.3 Hulpverlening aan kinderen in de Opvang	Blz. 47
6.3 Praktijkonderzoek	
6.3.1 Kinderen in de Opvang	Blz. 48
6.3.2 Behoeften van kinderen in de Opvang	Blz. 50
6.3.3 Hulpverlening aan kinderen in de Opvang	Blz. 52
6.4 Conclusie	Blz. 53
Hoofdstuk 7: Uitwerking deelvraag 5	
7.1 Inleiding	Blz. 55
7.2 Literatuuronderzoek	
7.2.1 Hulpverlening	Blz. 55
7.2.2 Behoeften begeleiders	Blz. 56
7.2.3 Veranderingen	Blz. 57
7.3 Praktijkonderzoek	
7.3.1 Hulpverlening	Blz. 57
7.3.2 Behoeften begeleiders	Blz. 58
7.3.3 Veranderingen	Blz. 59
7.4 Conclusie	Blz. 60
Hoofdstuk 8: Conclusie	
8.1 Inleiding	Blz. 62
8.2 Beknopte beantwoording deelvragen	Blz. 62
8.3 Beantwoording hoofdvraag	Blz. 64
Hoofdstuk 9: Discussie	
9.1 Inleiding	Blz. 66
9.2 Betrouwbaarheid	Blz. 66
9.3 Validiteit	Blz. 67
9.4 Beperkingen in het onderzoek	Blz. 68
Hoofdstuk 10: Aanbevelingen voor Het Kompas	
10.1 Inleiding	Blz. 70
10.2 Aanbevelingen op macroniveau, de organisatie	Blz. 70
10.3 Aanbevelingen op mesoniveau, het team	Blz. 70
10.4 Aanbevelingen op microniveau, de cliënt	Blz. 72
10.5 Aanbevelingen bij het product	Blz. 73
Hoofdstuk 11: Evaluatie	
11.1 Inleiding	Blz. 74
11.2 Evaluatie probleemstelling	Blz. 74
11.3 Evaluatie doelstelling	Blz. 74
11.4 Evaluatie werkwijze	Blz. 75
11.5 Persoonlijke visie	Blz. 76
Hoofdstuk 12: Ontwikkeld product	
12.1 Inleiding	Blz. 78
12.2 Verantwoording van het product	
12.2.1 Literatuuronderzoek	Blz. 78
12.2.2 Praktijkonderzoek	Blz. 78
12.2.3 Visie product	Blz. 78
12.3 Interpretatie van het product	Blz. 79
12.4 Het product	Blz. 80
Hoofdstuk 13: Literatuurlijst	Blz. 82

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1: Aanleiding

De Maatschappelijke Opvang voor gezinnen raakt steeds voller in Nederland. De belangrijkste oorzaak hiervan is dat er steeds meer gezinnen op straat belanden door het verliezen van banen, wat maakt dat er veel vraag is naar een tijdelijke opvang van gezinnen. Daarnaast is er veel vraag naar opvoedondersteuning, is er een ingewikkelde financiële situatie ontstaan, of is er sprake van een echtscheiding of voogdijstrijd (Mulder, 2011).

Mede door deze toename van gezinnen binnen de Maatschappelijke Opvang, werd onder andere bij de Federatie Opvang de vraag gesteld of kinderen wel goed worden begeleid in de opvang. Er is namelijk nog geen methodiek die gericht is op het begeleiden van kinderen binnen de Maatschappelijke Opvang. Het ontbreken van een zorgplan voor deze kinderen is een onderwerp waar verandering in zou moeten komen, vindt Federatie Opvang. Het aantal kinderen dat in de Maatschappelijke Opvang belandt, blijft toenemen. Jan Laurier, voorzitter van de Federatie Opvang, spreekt van een zorgwekkende trend. Voor kinderen in de Maatschappelijke Opvang is er immers geen passende hulp voor handen. “Ze komen met de vader of moeder mee, maar worden niet als cliënten gezien. Dat terwijl zij juist een intensief begeleidingsplan nodig hebben om te voorkomen dat ze op latere leeftijd dezelfde problemen krijgen als hun ouders”, zegt Jan Laurier, voorzitter van de Federatie Opvang.

Er bestaat een methodiek, Veerkracht genoemd, die de laatste twee jaar geleidelijk is geïntegreerd in de Vrouwenopvang. Die kan volgens hem ook in de Maatschappelijke Opvang uitkomst bieden (Voort, van der, 2012).

Inmiddels heeft de Federatie Opvang een vertaling van de methodiek Veerkracht naar de Maatschappelijke Opvang gemaakt. Deze variant heet Veerkracht MO. In februari 2014 zal er in verschillende instellingen met de pilot worden gestart. Het doel hiervan is om te kijken of de vertaalde methodiek aansluit op de doelgroep kinderen binnen de Maatschappelijke Opvang en of er nog aanpassingen dienen te worden gemaakt (Ex1, 1.9, 06/01/2014).

Er is binnen meerdere instellingen behoefte aan een hulpverleningsplan voor kinderen:

Judith Wolf, hoogleraar Maatschappelijke zorg, deed met een team onderzoek naar het welbevinden van kinderen in onder meer blijf-van-mijn-lijfhuizen en de daklozenopvang.

Veel kinderen maken traumatische ervaringen mee door een onveilige thuissituatie. Hiervoor is, volgens dit onderzoek, in de Opvang vaak nauwelijks aandacht. ‘Kinderen worden niet beschouwd als zelfstandige cliënten die een eigen aanpak nodig hebben. Ze krijgen bij binnenkomst meestal geen intakegesprek en later ook weinig begeleiding bij het contact met hun vader of familie buiten de Opvang. Een veiligheidsplan en nazorg ontbreken veelal’ (Pronk, 2009).

“De impact op kinderen is groot”, stelt Desiré Spel, die sinds kort samen met haar man en twee dochters en zonen in crisisopvang de Kei in Leeuwarden verblijft. “Mijn kinderen lijden echt onder de situatie. Ze huilen soms, zijn sneller boos en moeilijk hanteerbaar. De laatste jaren zijn we vaak verhuisd, waardoor mijn kinderen een beetje het gevoel hebben dat ze nergens echt thuishoren. Vooral mijn dochter van 7 heeft het nu lastig. We woonden tot voor kort altijd in Groningen, ineens is ze haar vertrouwde omgeving kwijt. Het zou goed zijn als de hulp die mijn man en ik nu krijgen ook kan worden vertaald naar kinderen” (Voort, van der, 2012).

Bij Het Kompas wordt binnen de Maatschappelijke Opvang ook een methodiek gemist die professionele zorg biedt aan kinderen. Er is geen zorgplan aanwezig voor kinderen en alleen ouders worden ondersteund. De uniteidster van de crisisopvang van Het Kompas is van mening dat kinderen ook ondersteund moeten worden. Ze vindt dat er bij de crisisopvang van Het Kompas op dit moment geen aandacht is voor de impact die het wonen in de crisisopvang op kinderen heeft en

daarnaast mist het zicht op de hulpvraag van kinderen (Prins, M., persoonlijke mededeling, 10 december 2013).

Bij Het Kompas wordt er vanaf februari 2014 de pilot gedraaid van de methodiek Veerkracht MO. De uniteidster van Het Kompas heeft gevraagd of wij in dit afstudeerproject kunnen onderzoeken hoe de methodiek Veerkracht geborgd kan worden binnen de crisisopvang voor gezinnen van Het Kompas, waarbij er ook gekeken wordt naar hoe deze samen kan gaan met het 8-fasenmodel. Het 8-fasenmodel is een model dat Het Kompas hanteert bij de begeleiding van ouders, waarbij alle fasen van begeleiding gestructureerd worden doorlopen tijdens hun traject op de crisisopvang. Een vraag die bij ons opkwam, was: 'Wat komt er allemaal kijken bij het borgen van deze methodiek?' Bij dit onderzoeksproject houdt borgen in dat er een geheel van maatregelen genomen wordt om de methodiek Veerkracht MO te kunnen 'ophangen' aan het 8-fasenmodel. Voor het aantal maatregelen dat genomen moet worden om de methodiek te kunnen borgen binnen Het Kompas is stap één antwoorden geven op de volgende vragen: 'Worden kinderen begeleid door dezelfde begeleider als de ouders?' en 'Bij welke gesprekken worden kinderen wel betrokken en bij welke niet?' Maar ook vragen met betrekking tot het 8-fasenmodel moeten beantwoord worden: 'Wat houdt het 8-fasenmodel in en hoe hangen we de methodiek Veerkracht MO op aan de ijkpunten van het 8-fasenmodel?' Op deze vragen hopen we tijdens dit afstudeerproject een antwoord te krijgen. Uit deze resultaten komen uiteindelijk de aanbevelingen die we Het Kompas mee willen geven voor het borgen van Veerkracht MO. In het afstudeerproject richten wij ons op kinderen die met hun moeder en/of vader meekomen naar de crisisopvang.

1.2: Probleemstelling

Bij Het Kompas ontbreekt een methodiek voor het werken met kinderen die met hun ouders verblijven in de crisisopvang. Er is voor kinderen (met traumatische ervaringen) in de Opvang doorgaans nauwelijks aandacht. Kinderen worden dus niet beschouwd als cliënten waarbij een eigen aanpak nodig is. Om hulpverlening aan de kinderen te kunnen realiseren en te voorkomen dat problemen van generatie op generatie overgaan (Rijn, 2013), moet de methodiek Veerkracht MO geborgd worden binnen de crisisopvang van Het Kompas.

1.3: Vraagstelling

Hoofdvraag

Hoe kan de methodiek Veerkracht MO binnen de crisisopvang voor gezinnen van Het Kompas geborgd worden, zodat hulpverleners zo goed mogelijk hulpverlening kunnen bieden aan de kinderen die verblijven op de crisisopvang van Het Kompas?

Deelvragen

- Deelvraag 1: Wat houdt de methodiek Veerkracht MO in?
- Deelvraag 2: Hoe wordt de hulpverlening binnen de crisisopvang van Het Kompas op dit moment vormgegeven?
- Deelvraag 3: Wat is er nodig om de methodiek Veerkracht MO te borgen binnen de crisisopvang van Het Kompas?
- Deelvraag 4: Wat hebben kinderen nodig die in de crisisopvang van Het Kompas verblijven en wat zouden de persoonlijk begeleiders en groepswerkers daarin kunnen bieden?
- Deelvraag 5: Wat hebben de begeleiders nodig om een zo goed mogelijke hulpverlening aan de kinderen, die verblijven in de crisisopvang van Het Kompas, te kunnen realiseren?

1.4: Relevantie van het onderzoek

'Kinderen worden niet beschouwd als zelfstandige cliënten die een eigen aanpak nodig hebben. Ze krijgen bij binnenkomst meestal geen intakegesprek en later ook weinig begeleiding bij het contact met hun vader of familie buiten de Opvang. Een veiligheidsplan en nazorg ontbreken veelal.' (Pronk, 2009).

Bij Het Kompas wordt binnen de crisisopvang een methodiek gemist die professionele zorg biedt aan kinderen. De unitleidster van Het Kompas vindt dat er bij de crisisopvang van Het Kompas op dit moment geen aandacht is voor de impact die het wonen in de crisisopvang op kinderen heeft en daarnaast mist het zicht op de hulpvraag van kinderen (Prins, M., persoonlijke mededeling, 10 december 2013). Het team van de crisisopvang van Het Kompas wil met de methodiek Veerkracht MO gaan werken, zodat er meer aandacht komt voor kinderen. Om hulpverlening aan de kinderen te kunnen realiseren en te voorkomen dat problemen van generatie op generatie overgaan (Rijn, 2013), moet de methodiek Veerkracht MO geborgd worden binnen de crisisopvang van Het Kompas. Om de methodiek Veerkracht MO te kunnen borgen, is er onderzoek nodig naar hoe de borging het beste kan worden gedaan. Met welke aspecten moet er rekening gehouden worden bij het borgen? Op welke manier sluit de methodiek Veerkracht MO het beste aan bij de werkwijze van de crisisopvang van Het Kompas? Hoe kan de methodiek Veerkracht MO gehanteerd worden naast het huidige model dat gehanteerd wordt binnen Het Kompas: het 8-fasenmodel? Dit is een greep uit het aantal vragen dat er speelt en waarbij onderzoek nodig is om tot antwoorden te kunnen komen. Wanneer de vragen beantwoord zijn, kan de methodiek Veerkracht MO op een goede manier worden geborgd binnen de crisisopvang van Het Kompas. Een goede borging van de methodiek Veerkracht MO is belangrijk, omdat de focus op kinderen op deze manier niet van korte duur zal zijn. Dit vanwege de methodiek die door de borging verankerd zal worden in het dagelijkse handelen van de begeleiders. Dit onderzoek is in de eerste plaats relevant voor de begeleiders van de crisisopvang van Het Kompas. Daarnaast is dit onderzoek interessant voor organisaties die (willen) werken met de combinatie van het 8-fasenmodel en Veerkracht MO. Dit onderzoek is interessant, omdat het geleid heeft tot aanbevelingen voor de borging van de methodiek Veerkracht MO. Naar aanleiding van dit onderzoek is een schema ontwikkeld waarin te zien is hoe het 8-fasenmodel en Veerkracht MO naast elkaar gehanteerd kunnen worden. Dat maakt dit onderzoek ook interessant.

1.5: Doelstelling

Binnen de crisisopvang wordt er een pilot gedraaid waarbij er handvatten worden gegeven aan de persoonlijk begeleiders en groepswerkers voor het werken met de methodiek Veerkracht MO. Het doel van ons onderzoek is om te kijken hoe deze methodiek/werkwijze een plaats kan krijgen in de zorgplannen van de cliënten en in de dagelijkse gang van zaken op locatie.

Macro (organisatieniveau)

- Dit onderzoek is interessant voor andere Maatschappelijke Opvangvormen van het Leger des Heils, die ook de hulpverlening aan de kinderen (anders) vorm wil geven.
- Dit onderzoek is interessant voor andere Maatschappelijke Opvangvormen binnen Nederland die werken met het 8-fasenmodel.

Meso (instellingsniveau)

- Naar aanleiding van het onderzoek ontvangt Het Kompas richtlijnen voor het praktisch vormgeven van de hulpverlening
- Het is duidelijk wat er nodig is om de methodiek Veerkracht MO te borgen op locatieniveau.
- Het resultaat van het onderzoek bevat aanbevelingen voor de crisisopvang van Het Kompas over het borgen van de methodiek Veerkracht MO.
- Dit onderzoek is interessant voor alle persoonlijk begeleiders en groepswerkers van de crisisopvang van Het Kompas.
- Het eindproduct is een beschrijving van hoe de methodiek Veerkracht MO past binnen het 8-fasenmodel.

Micro (cliënt)

- Het is duidelijk hoe de hulpverlening aan de kinderen vormgegeven en geborgd kan worden.

1.6: Reikwijdte van het onderzoek

Bij dit afstudeerproject wordt in eerste instantie niet gekeken naar gezinnen die in het verleden verbleven in de crisisopvang van Het Kompas. Er wordt in eerste instantie gekeken naar de gezinnen die op dit moment verblijven in de crisisopvang van Het Kompas. Wanneer er te weinig ouders of kinderen bij Het Kompas verblijven die mee willen werken aan de interviews, zal er gekeken worden naar ambulante gezinnen die in het verleden op de crisisopvang van Het Kompas verbleven. Op die manier kan er dan toch genoeg informatie verzameld worden voor dit onderzoek.

Er wordt in dit afstudeerproject gekeken aan welke ijkpunten van het 8-fasenmodel de methodiek Veerkracht MO opgehangen kan worden. Op die manier kan de hulpverlening aan ouders en aan kinderen één geheel worden.

Tijdens dit afstudeerproject wordt alleen naar de methodieken 'Veerkracht MO' en '8-fasenmodel' gekeken. Andere methodieken worden buiten beschouwing gelaten, omdat daar binnen de crisisopvang van Het Kompas niet mee gewerkt wordt. Bovendien richt dit onderzoek zich niet op de vraag welke methodiek bruikbaar is, maar op de vraag hoe de methodiek Veerkracht MO geborgd kan worden.

De methodiek Veerkracht, die oorspronkelijk bedoeld is voor kinderen in de Vrouwenopvang, is herschreven voor kinderen in de Maatschappelijke Opvang. Andere methodieken zijn dus niet van belang voor dit onderzoek, omdat die niets te maken hebben met de vraag van Het Kompas.

Dit onderzoek richt zich niet op hoe de methodiek Veerkracht MO geïmplementeerd kan worden bij de crisisopvang van Het Kompas, omdat medewerkers daar al een training voor krijgen tijdens de pilot. Dit onderzoek richt zich op hoe de methodiek Veerkracht MO geborgd kan worden. Bij dit onderzoekproject houdt borgen in dat Veerkracht MO verankerd wordt in de dagelijkse routine, zodat deze methodiek naast het 8-fasenmodel gehanteerd kan worden binnen de crisisopvang van Het Kompas.

Bij dit afstudeerproject zullen algemene aanbevelingen gegeven worden voor hoe de methodiek geborgd kan worden op de crisisopvang van Het Kompas, onderdeel van het Leger des Heils. Daarbij wordt niet gekeken hoe dit op andere locaties vorm gegeven kan worden, omdat dit niet binnen dit onderzoek past.

1.7: Beschrijving onderzoeksmethode

1.7.1: Methode

Er is voor deze scriptie literatuur- en praktijkonderzoek gedaan.

Literatuuronderzoek is noodzakelijk, omdat er op deze manier ontdekt kan worden wat de methodiek Veerkracht MO en het 8-fasenmodel inhouden en wat er qua werkwijze pedagogisch gezien het beste aansluit bij kinderen in de opvang. Er is naar literatuur gezocht in de Openbare Bibliotheek in Amsterdam. De boeken die zijn gevonden, gaan over het 8-fasenmodel en innoveren in teams. Ook is er een boek gebruikt dat specifiek gaat over de behoeften van kinderen in de crisisopvang. Er zijn, naast de boeken uit de bibliotheek, ook studieboeken gebruikt van verschillende schrijvers die zich met name richten op behoefte van kinderen en de wijze van professionele hulpverlening. Daarnaast zijn verschillende readers gebruikt die gaan over de methodiek Veerkracht MO. Naast boeken en readers is er ook veel literatuur gevonden via internetbronnen. Vanuit de literatuurstudie worden er door het afstudeerkoppel topics opgesteld, aan de hand waarvan het afstudeerkoppel gaat interviewen. Bij de interviews wordt er gekeken naar deze topics en wordt er in de uitkomsten van het praktijkonderzoek dezelfde lijn van topics aangehouden als bij de literatuur. Deze topics worden weergegeven als gelijknamige paragrafen bij literatuur- en praktijkonderzoek binnen de deelvragen.

Er is gekozen om semi-gestructureerde interviews te gebruiken voor dit onderzoek.

Semi-gestructureerde interviews zijn afgenomen om zo te ontdekken wat aansluit bij de werkwijze en doelgroep van Het Kompas. Er wordt gekozen voor semigestructureerde interviews, zodat de onderwerpen van de deelvragen worden aangehouden en zo de benodigde informatie verkregen kan worden. Een voordeel van semigestructureerde interviews is ook dat er ruimte is om de volgorde van

de vragen aan te passen en vragen toe te voegen, afhankelijk van hoe het interview verloopt (Baarda, 2009).

1.7.2: Meetinstrumenten

Voor de beantwoording van de deelvragen worden semigestructureerde interviews afgenomen. Om te komen tot de juiste interviewvragen stellen Judith en Marjolein afzonderlijk van elkaar interviewvragen op. Bij het opstellen van de vragen wordt het doel van het interview voor ogen gehouden. Vervolgens worden de vragen uitgewisseld en van feedback voorzien. Daarna stelt het afstudeerkoppel samen een definitieve vragenlijst op. Om het interview te kunnen structureren, worden de vragen verdeeld in topics. Dit helpt om de benodigde informatie te verkrijgen. De uiteindelijke vragenlijsten voor de interviews zijn terug te vinden in bijlage A.

1.7.3: Werkwijze

In deze paragraaf staat beschreven welke werkwijze voorafgaand aan dit afstudeerproject is opgesteld. In hoofdstuk 11 wordt onder andere deze werkwijze geëvalueerd.

Literatuur zal via boeken, readers en internetwebsites worden verzameld. Er wordt kritisch gekeken of alle gevonden literatuur relevant is voor het onderzoek. Informatie die niet gekoppeld kan worden aan de uitkomsten van de interviews zal worden verwijderd. De hoofdstukken worden verdeeld binnen het afstudeerkoppel, zodat er steeds één iemand verantwoordelijk is voor een hoofdstuk. Na het concept van een hoofdvraag te hebben geschreven, zal er door de ander feedback op worden gegeven, zodat er kritisch naar de inhoud kan worden gekeken. Vervolgens past degene het weer aan de hand van de feedback en wordt dat de definitieve versie. Er is voor gekozen om bij het literatuur- en praktijkonderzoek de hoofdstukken in te delen in macro-, meso- en microniveau. Door de duidelijke scheidingen van niveaus komt er een duidelijke structuur in de opbouw van de hoofdstukken.

Alle interviews zullen worden opgenomen met een audioapparaat. Vervolgens worden deze letterlijk uitgetypt en gelabeld, om zodoende de verkregen informatie te ordenen en te kunnen gebruiken in de beantwoording van de deelvragen.

Het is de bedoeling dat bij de interviews met de persoonlijk begeleiders en groepswerkers steeds andere teamleden participeren. Op die wijze wordt een zo groot mogelijk deel van het team betrokken bij het onderzoek. Het team bestaat uit drie groepswerkers en zes persoonlijk begeleiders. Door zoveel mogelijk teamleden te betrekken bij het onderzoek, wordt de betrouwbaarheid van het onderzoek vergroot.

De interviews met de cliënten zullen individueel afgenomen worden. Dit wordt gedaan om op die wijze de verschillende, individuele behoeften van cliënten in kaart te brengen.

De vragenlijsten zijn bij de meeste geïnterviewden (degenen die op dit moment wonen/werken op Het Kompas) verdeeld in de volgende topics: *Verleden, heden en toekomst*. Deze topics worden enkel gebruikt voor het afnemen van de interviews, als hulpmiddel om zowel over verleden als heden en toekomst vragen te stellen. Deze topics hebben niets te maken met de literatuur. Bij het labelen van de interviews worden de literatuurlabels aangehouden, zodat deze onderwerpen bij het beantwoorden van de deelvragen aan bod kunnen komen. De vragen van de interviews zijn op deze manier geordend, omdat er op deze manier een zo breed mogelijk beeld verkregen wordt van de antwoorden die uit de interviews volgen. Het is belangrijk om te zien of er verschillen zijn in handelen, ontwikkelingen of manier van denken tussen het verleden en heden van geïnterviewden binnen de crisisopvang van Het Kompas. Daarnaast worden de interviews gebruikt om te kijken welke verwachtingen de geïnterviewden hebben van de toekomst.

Bij ambulant wonenden is gekozen voor de topics verleden (verblijf bij Het Kompas) en toekomst (verwachtingen of wensen voor de crisisopvang van Het Kompas). Het topic 'heden' wordt eruit gehaald, omdat deze cliënten niet meer bij Het Kompas wonen en daardoor over dit topic geen relevante informatie kunnen delen. Ook bij het labelen van de interviews van de ambulant wonenden zijn de topics van de literatuur aangehouden. Alle labels uit de interviews zijn genummerd in de labelschema's (zie hiervoor bijlage B en C).

De terugkoppeling van de verkregen informatie naar aanleiding van de interviews vindt bij voorkeur plaats in twee focusgroepen van persoonlijk begeleiders en groepswerkers. Een focusgesprek is een interview met meerdere personen tegelijk. Het gaat in een focusgesprek niet om persoonlijke belangen, maar om het genereren van ideeën. Het voordeel van een focusgesprek is dat het voor alle betrokken partijen zo min mogelijk tijd kost en dat medewerkers elkaar kunnen prikkelen door het geven van reacties. Een nadeel is van een focusgesprek is dat medewerkers juist geremd kunnen reageren, doordat er collega's bij het gesprek aanwezig zijn (Baarda, 2009). Tijdens het focusgesprek moeten wij ons hiervan bewust zijn en medewerkers prikkelen om hun mening te delen. Ook is het belangrijk dat wij benadrukken dat de informatie anoniem verwerkt wordt.

De codes die bij de interviews aangegeven worden, volgend na een citaat of verwijzing naar iets wat gezegd is, zijn afkortingen. Een overzicht van de codes van het labelingssysteem staat in bijlage B. De citaten uit de interviews die in deze scriptie aangehaald worden, zijn letterlijk overgenomen, maar er is een uitzondering: Bij de citaten die aangehaald worden in de hoofdstukken is ervoor gekozen om de 'eh's' en andere opvullende woorden eruit te halen. Een geïnterviewde kan daarnaast een aantal woorden of zinsdelen dubbel zeggen of kort in herhaling vallen, waardoor citaten slecht leesbaar zijn. Er is voor gekozen om dit bij de aangehaalde citaten in de hoofdstukken ook weg te laten. Dit wordt gedaan omdat de citaten op deze manier overzichtelijk op papier staan en makkelijk te lezen zijn. Het kan voorkomen dat er problemen ontstaan omtrent het verzamelen van data. Er is een risico dat er minder groepswerkers en persoonlijk begeleiders geïnterviewd kunnen worden, vanwege tekort aan tijd of mogelijkheden vanuit Het Kompas. Mocht dit gebeuren, dan wordt er uitgegaan van interviews met minder groepswerkers en persoonlijk begeleiders en zal dit verantwoord worden later in het onderzoek. Er is een risico dat er te weinig kinderen of ouders op Het Kompas zijn die geïnterviewd kunnen of willen worden. In dit geval zal er voor worden gekozen om te kijken naar ambulante gezinnen die eerder op de crisisopvang van Het Kompas hebben gewoond. Op deze manier kan er genoeg data worden verzameld. Er is een risico dat er te weinig literatuur kan worden gevonden over een bepaald onderwerp. In dit geval kan er vanuit een bredere context informatie ingewonnen worden over het onderwerp door te kijken naar definities en achtergrondinformatie. Van daaruit kan er specifiekier toegespitst worden op het onderwerp waardoor een duidelijk macro-meso-micro opbouw in de hoofdstukken naar voren komt. Op deze manier kan er toch genoeg informatie verzameld worden. Er is een risico dat een geïnterviewde geremd kan worden in het geven van antwoorden. Dit wordt geprobeert om te voorkomen door in een prettige setting het interview in te gaan door het doel van het interview te benoemen, elkaar duidelijk voor te stellen, te benoemen dat de antwoorden anoniem verwerkt worden en te benadrukken dat er geen goede of foute antwoorden zijn. Door de geïnterviewde op zijn gemak te stellen, hoopt het afstudeerkoppel te bereiken dat de geïnterviewde zich kan uiten en dat er zo genoeg relevante antwoorden worden gegeven.

Werkwijze per deelvraag

Hieronder volgt een overzicht van de werkwijze van elke deelvraag.

Deelvraag 1: Wat houdt de methodiek Veerkracht MO in?

Voor de beantwoording van deelvraag 1 is het noodzakelijk om literatuurstudie te verrichten. Door middel van literatuurstudie kan inzicht verworven worden in de methodiek Veerkracht MO. Verder wordt een expertinterview afgenomen met de ontwikkelaar van de methodiek 'Veerkracht'. Het doel van dit interview is om duidelijk te krijgen wat de methodiek inhoudt en wat de aanleiding is geweest voor het ontwikkelen van de methodiek.

Daarnaast is de vertaling van de methodiek van Vrouwenopvang naar Maatschappelijke Opvang een belangrijk aandachtspunt in dit interview. Dit is belangrijk, omdat er nauwelijks literatuur over deze methodiek te vinden is. Dit komt doordat de methodiek nog niet zo lang bestaat. Er wordt nu een pilot gedraaid van de methodiek Veerkracht MO.

Deelvraag 2: Hoe wordt de hulpverlening binnen de crisisopvang van Het Kompas op dit moment vormgegeven?

Voor de beantwoording van deze deelvraag gaan semigestructureerde interviews afgenomen worden met twee persoonlijk begeleiders en twee groepswerkers. Er wordt gekozen om interviews af te nemen, om daarmee duidelijk te krijgen hoe de hulpverlening in de praktijk vormgegeven wordt. Een voordeel van semigestructureerde interviews is dat er ruimte is om de volgorde van de vragen aan te passen en vragen toe te voegen, afhankelijk van hoe het interview verloopt.

Deelvraag 3: Wat is er nodig om de methodiek te borgen binnen de crisisopvang van Het Kompas?

Om weer te geven wat er nodig is om de methodiek Veerkracht MO te borgen binnen de crisisopvang van Het Kompas, is het nodig om te weten hoe de methodiek Veerkracht MO ‘opgehangen’ kan worden binnen het 8-fasenmodel, dat in de hulpverlening aan de ouder(s) wordt gebruikt. Daarnaast wordt er ook gekeken hoe de methodiek Veerkracht MO een plaats kan krijgen binnen Clever. Het 8-fasenmodel wordt binnen de crisisopvang van Het Kompas gebruikt in de hulpverlening aan de ouders. Om een indruk te krijgen van hoe de methodiek Veerkracht MO opgehangen zou kunnen worden binnen het 8-fasenmodel, wordt er geprobeerd om een semigestructureerd interview af te nemen met een personeelslid van de crisisopvang van Kwintes in Amersfoort. Bij de crisisopvang van Kwintes in Amersfoort werken ze ook met de combinatie van het 8-fasenmodel voor de ouders en Veerkracht voor de kinderen.

Daarnaast wordt geprobeerd om nog een semigestructureerd interview te houden met een organisatie die al werkt met de combinatie van de methodiek Veerkracht MO en het 8-fasenmodel.

Deelvraag 4: Wat hebben kinderen nodig die in de crisisopvang van Het Kompas verblijven en wat zouden de persoonlijk begeleiders en groepswerkers daarin kunnen bieden?

Deze deelvraag zal beantwoord worden door dit in een semigestructureerd interview met ouders te ontdekken. Het is de bedoeling om, indien mogelijk, een interview te houden met vier ouders van jonge kinderen (tot en met 9 jaar) die op dat moment in de crisisopvang van Het Kompas verblijven. Mogelijk denken ouders dat de kinderen andere dingen nodig hebben dan dat de kinderen zelf vinden. Daarom wordt er zoveel mogelijk een interview gehouden met de kinderen zelf. Het is de bedoeling om met vier kinderen (vanaf 10 jaar), die gedurende het onderzoek in de crisisopvang van Het Kompas verblijven, een interview te houden.

Het afnemen van interviews met de kinderen heeft de voorkeur, omdat op die wijze de behoefte van de kinderen het meest duidelijk kan worden.

Wanneer er gedurende het onderzoek te weinig oudere kinderen in de crisisopvang van Het Kompas verblijven, zal gekeken worden naar de mogelijkheid om interviews af te nemen met ex-bewoners van de crisisopvang van Het Kompas.

Het interviewen van de kinderen zal gebeuren tijdens een activiteit, bijvoorbeeld kleuren. Dit wordt gedaan om er zo voor te zorgen dat de kinderen eerlijkere antwoorden geven en ‘bij de les’ blijven. Tijdens het interview met de kinderen wordt er een vragenlijst bijgehouden, die verdeeld is in topics. Dit wordt gedaan om ervoor te zorgen dat de benodigde informatie verkregen wordt.

Voor de beantwoording van deze deelvraag zal ook gekeken worden of er in de literatuur beschreven is wat kinderen nodig hebben die met ouders in een crisisopvang verblijven.

De resultaten van de interviews met de kinderen zullen teruggekoppeld worden in twee focusgesprekken.

Het focusgesprek vindt plaats als een open interview. Er is gekozen voor een open interview, omdat het belangrijk is om te weten welke spontane reacties het oproept wat ouders/kinderen aangeven wat betreft de behoefte van kinderen.

Een open interview betekent in dit verband dat Judith en Marjolein benoemen wat de ouders en kinderen aan hebben gegeven en dat vervolgens de participerende teamleden vertellen wat ze daar van vinden en wat ze daar in denken te kunnen bieden.

Het ene focusgesprek vindt plaats met drie persoonlijk begeleiders. Het andere focusgesprek vindt plaats met drie groepswerkers. De reden om voor deze verdeling te kiezen, is om zo na te kunnen

gaan wat persoonlijk begeleiders en groepswerkers kunnen bieden om in de behoefte van de kinderen te voorzien.

Deelvraag 5: Wat hebben de begeleiders nodig om een zo goed mogelijke hulpverlening aan de kinderen, die verblijven in de crisisopvang van Het Kompas, te kunnen realiseren?

Om de vraag te kunnen beantwoorden wat de begeleiders nodig hebben om met Veerkracht MO te kunnen werken, zullen semigestructureerde interviews afgenomen worden met de begeleiders van de crisisopvang van Het Kompas. Deze interviews worden afgenomen met twee persoonlijk begeleiders en twee groepswerkers.

Deze interviews zullen gehouden worden als de pilot een aantal maanden draait. Dit wordt bewust gedaan, omdat de begeleiders dan meer zicht hebben op hoe het werken met de methodiek Veerkracht MO er in de praktijk uit ziet.

1.8: Leeswijzer

De opbouw van deze scriptie is als volgt:

In hoofdstuk 1 worden diverse inleidende aspecten beschreven: de aanleiding voor dit onderzoek, de probleemstelling, de vraagstelling, de relevantie van dit onderzoek, de doelstellingen, de reikwijdte van dit onderzoek, een beschrijving van de onderzoeksmethode, de leeswijzer, de begrippenlijst en een verantwoording van het overschrijden van het aantal toegestane pagina's voor een scriptie.

Hoofdstuk 2 beschrijft de achtergronden van het onderzoek. Binnen welke instelling is dit onderzoek uitgevoerd, welke relatie heeft dit onderzoek met de verdiepingsminor en welke relatie heeft dit onderzoek met de creatieve professional?

In hoofdstuk 3 wordt eerst beschreven wat er in de literatuur beschreven is over de methodiek en werkwijze van Veerkracht MO. Vervolgens wordt in de volgende paragraaf feitelijk weergegeven wat er in het interview met de expert van Veerkracht MO naar voren is gekomen over de methodiek en over de werkwijze van Veerkracht MO. In de laatste paragraaf volgt de conclusie, waarin de deelvraag 'Wat houdt de methodiek Veerkracht MO in?' beantwoord wordt door het vergelijken van de uitkomsten van literatuur- en praktijkonderzoek.

In hoofdstuk 4 wordt eerst beschreven wat er in de literatuur beschreven is over de werkwijze, cliënten en veranderingen als het gaat om het werken met het 8-fasenmodel. Vervolgens wordt in de volgende paragraaf feitelijk weergegeven wat er in de interviews naar voren is gekomen over de werkwijze, cliënten en veranderingen als het gaat om het werken met het 8-fasenmodel. In de laatste paragraaf volgt de conclusie, waarin deelvraag twee, 'Hoe wordt de hulpverlening binnen de crisisopvang van Het Kompas op dit moment vormgegeven?', beantwoord wordt door het vergelijken van de uitkomsten van literatuur- en praktijkonderzoek.

In hoofdstuk 5 wordt eerst beschreven wat er in de literatuur beschreven is over veranderingen en de werkwijze als het gaat om het borgen van de methodiek Veerkracht MO. In de paragraaf die daarop volgt, wordt feitelijk weergegeven wat er in de interviews naar voren is gekomen over de veranderingen en de werkwijze als het gaat om het borgen van de methodiek Veerkracht MO. In de laatste paragraaf volgt de conclusie, waarin de uitkomsten van literatuur- en praktijkonderzoek met elkaar worden vergeleken. Dat is de beantwoording van deelvraag drie: Wat is er nodig om de methodiek Veerkracht MO te borgen binnen de crisisopvang van Het Kompas?

In hoofdstuk 6 is eerst te lezen wat er in de literatuur beschreven is over kinderen in de Opvang, behoeften van kinderen in de Opvang en hulpverlening aan kinderen in de Opvang. In de daaropvolgende paragraaf wordt feitelijk weergegeven wat er in de interviews naar voren is gekomen over kinderen in de Opvang, behoeften van kinderen in de Opvang en hulpverlening aan kinderen in de Opvang. Aan het einde van dit hoofdstuk volgt de conclusie, waarin de uitkomsten van literatuur- en praktijkonderzoek met elkaar worden vergeleken. Dat is de beantwoording van deelvraag vier: Wat hebben kinderen nodig die in de crisisopvang van Het Kompas verblijven en wat zouden de persoonlijk begeleiders en groepswerkers daarin kunnen bieden?

In hoofdstuk 7 is eerst te lezen wat er in de literatuur beschreven is over hulpverlening, behoeften van begeleiders en veranderingen. Hierna volgt een paragraaf waarin feitelijk wordt

weergegeven wat er in de interviews naar voren is gekomen over hulpverlening, behoeften van begeleiders en veranderingen. Het hoofdstuk wordt besloten met een conclusie, waarin de uitkomsten van literatuur- en praktijkonderzoek met elkaar worden vergeleken. Daarmee is de laatste deelvraag, deelvraag vijf, beantwoord: Wat hebben de begeleiders nodig om een zo goed mogelijke hulpverlening aan de kinderen, die verblijven in de crisisopvang van Het Kompas, te kunnen realiseren?

Na de beantwoording van de deelvragen, wordt vervolgens in hoofdstuk 8 de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoord door eerst een beknopte beantwoording van de deelvragen en vervolgens een concluderende beantwoording van de hoofdvraag. Dat is de conclusie van dit onderzoek.

Hoofdstuk 9 bevat de discussie van dit onderzoek: Hoe betrouwbaar en valide is dit onderzoek en wat zijn de beperkingen van dit onderzoek?

In hoofdstuk 10 volgen de aanbevelingen voor de crisisopvang van Het Kompas. Er zijn aanbevelingen op macroniveau, mesoniveau, microniveau en er zijn aanbevelingen bij het product.

In hoofdstuk 11 is de evaluatie van de probleemstelling, doelstelling en werkwijze van dit onderzoek te vinden. Ook bevat hoofdstuk 11 de persoonlijke visie van het afstudeerkoppel op het borgen van de methodiek Veerkracht MO binnen de crisisopvang van Het Kompas.

In hoofdstuk 12 worden eerst de verantwoording en de interpretatie van het product beschreven. Vervolgens is het product van dit afstudeerproject te vinden.

Hoofdstuk 13 bevat de literatuurlijst, waarin staat welke bronnen gebruikt zijn voor dit onderzoek. Bij deze scriptie hoort een apart document met bijlagen, waarin de interviewvragen, de kernthema's, de labels, twee bijlagen bij hoofdstuk 3 en één bijlage bij hoofdstuk 4 te vinden zijn.

1.9: Begrippenlijst

Borgen

Borging houdt in dat de resultaten die tot nu toe behaald zijn, vastgehouden worden. Daarnaast betekent borgen ook het verankeren van de werkwijze in de dagelijkse routine (Bovenberg & van de Lindt, 2008).

Crisisopvang

De crisisopvang biedt opvang aan ouder(paren) met één of meer kinderen die geen huisvesting meer hebben.

Tijdens het verblijf wordt onderzocht welke hulp daarna moet worden ingezet. Wanneer er in dit afstudeerproject gesproken wordt over 'crisisopvang', worden dus moeders en/of vaders met hun kinderen bedoeld (Leger des Heils, 2008).

Federatie Opvang

De Federatie Opvang is de brancheorganisatie voor instellingen voor Maatschappelijke Opvang, beschermd en begeleid wonen en Vrouwenopvang.

Het gaat daarbij onder meer om opvang en ondersteuning van dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eengerelateerd geweld, tienermoeders, kinderen met traumatische ervaringen, slachtoffers van mensenhandel, ex-gedetineerden en dakloze jongeren (Federatie Opvang, 2011).

Interwonen

Het interwonen biedt 24-uursbegeleiding aan mensen die dakloos zijn. Stapsgewijs worden de cliënten getraind in sociale, maatschappelijke en woonvaardigheden. Na negen maanden verblijf in Interwonen kunnen de cliënten (eventueel met begeleiding) zelfstandig wonen (Leger des Heils, z.d.)

Maatschappelijke Opvang

Het tijdelijk bieden van onderdak, begeleiding, informatie en advies aan personen van verschillende doelgroepen die door een of meer problemen, al dan niet gedwongen, de thuissituatie achter zich

hebben gelaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving (MOVISIE, 2011).

Methodiek Veerkracht

Veerkracht gaat over methodisch werken met kinderen die huiselijk geweld hebben meegemaakt en daardoor met hun moeder in de Vrouwenopvang verblijven. Veerkracht is gericht op het versterken van de eigen kracht van kinderen en hun ouders (Federatie Opvang, 2012).

Methodiek Veerkracht MO

Dit is de methodiek Veerkracht die is vertaald van de doelgroep kinderen binnen de Vrouwenopvang naar de doelgroep kinderen in de Maatschappelijke Opvang (Federatie Opvang, 2012).

Nachtopvang

Opvang gedurende de nacht, voor dak- en thuislozen (Leger des Heils, z.d).

Vrouwenopvang

De Vrouwenopvang biedt tijdelijke opvang voor vrouwen met of zonder kinderen, die door een onveilige en problematische thuissituatie niet meer thuis kunnen wonen (Federatie Opvang, 2011).

1.10: Verantwoording overschrijding aantal pagina's

Het maximum aantal toegestane pagina's voor deze scriptie is overschreden met toestemming van Kees van Harten, afstudeerbegeleider van de CHE.

In dit onderzoek moest de vraag beantwoord worden hoe de methodiek Veerkracht MO geborgd kan worden op de crisisopvang van Het Kompas. Daarbij was de vraag vanuit het werkveld om te kijken hoe de methodiek Veerkracht MO gehanteerd kan worden in combinatie met de huidige hulpverlening. Hiervoor was het noodzakelijk om zowel de methodiek Veerkracht MO in deze scriptie toe te lichten als het 8-fasenmodel, wat in de huidige hulpverlening van Het Kompas gehanteerd wordt. Daarnaast is er in deze scriptie veel aandacht besteed aan de vraag wat borgen inhoudt en wat er nodig is om Veerkracht MO te kunnen borgen op de crisisopvang van Het Kompas.

In de literatuur was weinig informatie te vinden over de behoeften van kinderen en van begeleiders in de crisisopvang van de Maatschappelijke Opvang. Hierdoor is er voor gekozen om meer informatie hierover uit de interviews te gebruiken voor deze scriptie.

De methodiek Veerkracht MO is een nieuwe methodiek. Doordat gedurende ons onderzoek de pilot van Veerkracht MO werd gedraaid, was het voor ons niet mogelijk om te kijken hoe bij andere organisaties de borging van deze methodiek heeft plaatsgevonden. Ook is er nauwelijks literatuur te vinden over deze methodiek, omdat de methodiekboeken alleen nog in conceptvorm beschikbaar zijn. Er zijn ook geen wetenschappelijke studies verricht naar de methodiek Veerkracht MO. Om toch achtergrondinformatie te krijgen van de methodiek Veerkracht MO is een expertinterview gehouden met de ontwikkelaar van de methodiek. Dat leverde veel informatie op, die in deze scriptie is verwerkt.

Om erachter te komen hoe de huidige hulpverlening vorm wordt gegeven, was het ook noodzakelijk om interviews te houden met de begeleiders, ouders en kinderen van de crisisopvang van Het Kompas.

Tevens zijn er interviews gehouden met begeleiders, ouders en kinderen om in kaart te brengen wat de behoeften zijn van zowel begeleiders als kinderen van de crisisopvang van Het Kompas.

Nadat de informatie van de interviews met de ouders en kinderen verwerkt is, zijn er twee focusgesprekken gehouden met begeleiders van Het Kompas. Deze focusgesprekken hadden als doel om de resultaten van de ouder- en kindinterviews terug te koppelen aan de begeleiders, om zo te ontdekken wat begeleiders kunnen bieden in de behoeften van kinderen.

In totaal zijn er voor dit onderzoek negentien interviews gehouden. Dat leverde veel informatie op die van belang is voor ons onderzoek. Om de grote hoeveelheid relevante informatie een plekje te geven in het onderzoek moest het aantal pagina's overschreden worden.

Veel informatie van de interviews is relevant, omdat het gaat om de kinderen, begeleiders en hulpverlening van Het Kompas. Vanuit de literatuur kunnen wel algemene dingen aangegeven worden als het gaat om behoeften en borging, maar er moet door middel van dit onderzoek antwoord komen op de vraag hoe Veerkracht MO geborgd kan worden op de crisisopvang van Het Kompas. Dat antwoord is wat specifiekere dan wanneer er gekeken zou zijn naar een crisisopvang in het algemeen. Door de specifiekere informatie die nodig was, was het onvermijdelijk dat het aantal pagina's overschreden zou worden.

Er is voor gekozen om niet al teveel informatie weg te laten, omdat het onderzoek dan onzorgvuldig en onvolledig zou worden.

Hoofdstuk 2: Achtergronden van het onderzoek

2.1: Inleiding

In dit hoofdstuk zal er worden ingegaan op de achtergronden van het onderzoek. In paragraaf 2.2 wordt er ingegaan op de achtergrond van de overkoepelende organisatie waar Het Kompas onder valt. In paragraaf 2.3 wordt er ingegaan op de relatie met de verdiepingsminor vanuit de CHE. In paragraaf 2.4 wordt er ingegaan op de relatie met de creatieve professional.

2.2: De instelling

Het afstudeeronderzoek vindt plaats in opdracht van het Leger des Heils. Het Leger des Heils is een christelijke organisatie, die zich laat inspireren door de Bijbel.

De missie van het Leger des Heils is als volgt verwoord:

Het Leger des Heils is een internationale beweging en behoort tot de universele christelijke kerk. Zijn boodschap is gebaseerd op de Bijbel. Zijn dienstverlening wordt gestimuleerd door de liefde tot God. Zijn opdracht is het Evangelie van Jezus Christus te prediken en in Zijn naam menselijk nood te lenigen zonder enige vorm van discriminatie (Leger des Heils, z.d.).

Juridisch gezien was het Leger des Heils Nederland tot in 1988 een kerkgenootschap. Aan het eind van 1988 is het Leger des Heils onderverdeeld in vijf onderdelen: 1. Kerkgenootschap Leger des Heils; 2. Stichting Leger des Heils Welzijns- en Gezondheidszorg; 3. Stichting Leger des Heils Fondsenwerving; 4. Stichting Leger des Heils Dienstverlening; 5. Stichting Leger des Heils. Deze herstructurering was nodig om tegemoet te komen aan de eisen van de Nederlandse overheid. Door de herstructurering kan het Leger des Heils beter dan voorheen aangeven wat er gedaan wordt met het geld dat overheden en donateurs voor het werk van het Leger des Heils geven (Leger des Heils, z.d.).

De hulpverlening van het Leger des Heils is op veel punten vergelijkbaar met die van andere organisaties. Wat vooral kenmerkend is voor het Leger des Heils is dat het Leger des Heils zich met name richt op mensen die nergens anders terecht kunnen.

Het Leger des Heils signaleert dat vijf tot tien procent van de mensen in Nederland tussen wal en schip dreigt te vallen. Het Leger des Heils kan dit niet alleen aan. Door steeds vaker aandacht te vragen voor deze mensen bij het publiek en de politiek hoopt het Leger des Heils bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken (Leger des Heils, z.d.).

Het afstudeerproject vindt plaats bij Het Kompas. Het Kompas valt onder van het Maatschappelijk Centrum Rotterdam en heeft als vestigingsplaats Gouda. Het Kompas is een locatie binnen één van de twaalf werkeenheden die vallen onder de Stichting Leger des Heils Welzijn- en Gezondheidszorg. Het Kompas biedt Maatschappelijke Opvang die bestaat uit een nachtopvang, crisisopvang en interwonen.

De nachtopvang biedt opvang gedurende de nacht aan dak- en thuislozen.

De crisisopvang biedt opvang aan ouder(paren) met één of meer kinderen die geen huisvesting meer hebben.

Het interwonen biedt 24-uursbegeleiding aan individuen die geen eigen huis meer hebben.

Dit afstudeerproject vindt plaats binnen de crisisopvang/gezinsopvang van Het Kompas.

2.3: Relatie met de verdiepingsminor

Pedagogiek

Binnen de minor Pedagogiek wordt er gekeken naar de verschillende ontwikkelingsfasen van een kind en de relatie van het kind met anderen. Niet alleen het kind staat centraal, maar ook zijn omgeving. Hierbij wordt het hele systeem betrokken. Binnen pedagogiek wordt er geprobeerd om op een systematische wijze kennis van en inzicht in het gedrag van mensen in opvoedings- en hulpverleningssituaties te verwerven (Nabuurs, 2013).

Vanuit de minor Pedagogiek binnen de CHE wordt het volgende genoemd over pedagogiek:

De verdiepingsminor Pedagogiek kijkt naar het ontwikkelen en onderbouwen van een visie van studenten. Daarbij ligt de focus bij de minor Pedagogiek op het ontwikkelen van een pedagogische

visie. Een visie over pedagogisch handelen ontwikkelen is belangrijk: het vormt je basis voor al je handelen in de praktijk. Je leert om te kijken naar een kind: naar zijn vrijheden en verantwoordelijkheden en je leert te kijken naar het verschil tussen opvoeden en behandelen. Er zijn verschillende theorieën en methodes aan bod gekomen tijdens deze minor waarbij studenten kijken naar benaderingen en methodes als bijvoorbeeld 'Signs of Safety', waarbij er wordt ingezoomd op de veiligheid van een kind. Ook de systeemgerichte benadering, waarbij er aandacht is voor het hele gezin, wordt behandeld binnen de minor pedagogiek (Baak, 2012).

'Het werken in een systeemgerichte context sluit goed aan bij de inhoud van de minor Pedagogiek. Het is gericht op het ondersteunen van het gezin in haar context. De studenten van de minor Pedagogiek krijgen daarom ook de training Opvoedingsondersteuning. Bij het werken in een pedagogische context gaat het erom hoe de jeugdige zelf ondersteunt en 'opvoedt', de pedagogische context' (Baak, 2012).

De systeemgerichte context vindt ook plaats binnen Het Kompas nu de pilot van methodiek Veerkracht MO is gestart. Er wordt zo niet alleen naar de ouders gekeken, maar naar het hele gezin. Er wordt binnen dit afstudeerproject gekeken naar hoe de methodiek Veerkracht MO geborgd kan worden op de crisisopvang van Het Kompas. Door te kijken naar de borging van de methodiek Veerkracht MO kan er een bijdrage worden geleverd aan de hulpverlening aan kinderen binnen de crisisopvang van Het Kompas.

Minor Pedagogiek

Wanneer men in de Jeugdzorg wil gaan werken, zal hij of zij moeten voldoen aan het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker. Bij Sociale Studies op de Christelijke Hogeschool Ede zijn er twee minoren die beiden voldoen aan de eisen van het uitstroomprofiel (Baak, 2012).

Wij zijn van mening dat de minor pedagogiek goed aansluit bij het afstudeerproject. Waarom past dit afstudeerproject wel bij de minor pedagogiek en niet bij de minor Jeugdzorg?

In het competentieprofiel Jeugdzorgwerker wordt een onderscheid gemaakt tussen 'werken in een systeemgerichte context': gericht op opvoeders en de sociale omgeving van de jeugdige (opvoedsysteem) en 'werken in een pedagogische context': gericht op het ondersteunen van jeugdigen (in dag/nachtinstelling). Het werken in een systeemgerichte context sluit over het algemeen meer aan bij de inhoud van de minor Pedagogiek. Het is gericht op het ondersteunen van het gezin in haar context. Daarom krijgen de studenten van de minor Pedagogiek de training Opvoedingsondersteuning. Bij het werken in een pedagogische context gaat het erom hoe de jeugdige zelf ondersteunt en 'opvoedt', de pedagogische context. Dit sluit aan bij de inhoud van de Minor Jeugdzorg. Daarom zullen de studenten van de minor Jeugdzorg de training Oplossingsgericht werken krijgen (Baak, 2012).

Kinderen worden niet 'los' begeleid en ondersteund buiten het systeem van een gezin om, zoals bij de minor Jeugdzorg meestal het geval is. Binnen Het Kompas worden begeleiders klaargestoomd voor het begeleiden van kinderen en is er meer aandacht voor ouders en de opvoeding voor hun kinderen. Hierdoor sluit de minor pedagogiek goed aan bij dit afstudeerproject.

Het Kompas

Voordat de pilot van de methodiek Veerkracht MO van start ging, was er bij de crisisopvang van Het Kompas geen aandacht voor de impact die het wonen in de crisisopvang op kinderen heeft. Daarnaast miste het zicht op de hulpvraag van kinderen (Prins, M., persoonlijke mededeling, 10 december 2013). Met de minor pedagogiek is het onderwerp 'Opvoedingsondersteuning' behandeld. Wat is er nodig om kinderen op een veilige en prettige manier te ondersteunen bij de opvoeding? Wat hebben kinderen nodig? Wat zijn de verwachtingen hierbij van ouders? Dit zijn vragen die ook aan bod komen bij dit afstudeerproject.

2.4: Relatie met de creatieve professional

De creativiteit komt terug in dit afstudeerproject doordat hierbij de vrijheid is om zelf te onderzoeken hoe de methodiek Veerkracht MO kan worden 'opgehangen' aan de ijkpunten van het 8-fasenmodel binnen Het Kompas. Dit is een inventieve manier van hoe de methodiek geborgd kan worden binnen deze locatie, omdat er nog niet eerder met een combinatie van deze twee werkwijzen gewerkt is. Dit komt omdat methodiek Veerkracht MO pas begonnen is met de pilot in januari/februari 2014 binnen instellingen in Nederland (Federatie Opvang, 2012). De doelgroep waar onderzoek naar wordt gedaan, bestaat uit kinderen binnen de crisisopvang voor gezinnen. Er is nog niet veel aandacht voor de behoeften van deze kinderen binnen de crisisopvang. Er ligt eens kans voor de creatieve professional om te ontdekken wat deze doelgroep precies nodig heeft en hoe deze nieuwe opgedane kennis en ervaring hierover toegepast kan worden in het werkveld.

Als Sociaal Pedagogisch Hulpverlener ben je een sleutelfiguur in het alledaagse leven van mensen die een vorm van hulpverlening nodig hebben (Landelijk Opleidingsoverleg SPH, 2009). Door in dit afstudeerproject bezig te zijn met de borging van een methodiek voor kinderen kan er worden bijgedragen aan de hulpverlening in het alledaagse leven van kinderen.

Daarnaast is er in deze maatschappij en ook in de zorg in de opvang sprake van een steeds groter wordende diversiteit op verschillende terreinen. De verzorgingsstaat krimpt en er wordt vaker een appèl gedaan op de verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van de burger. Dit kan een kracht zijn, maar ook een probleem, omdat er meer mensen daardoor buiten de boot vallen doordat ze niet in staat zijn eigen verantwoordelijkheid te dragen en te nemen (Landelijk Opleidingsoverleg SPH, 2009). Binnen dit afstudeeronderzoek is interessant om te kijken hoe er wordt omgegaan met deze veranderingen en hoe de hulpverleners van Het Kompas handelen in deze dynamische samenleving. Wat voor veranderingen vinden er plaats binnen Het Kompas? Op die manier kan er in dit onderzoek ook gekeken worden naar hoe de creatieve professional te werk gaat en hoe hier binnen Het Kompas mee wordt omgegaan.

Hoofdstuk 3: Uitwerking deelvraag 1

Wat houdt de methodiek Veerkracht MO in?

3.1: Inleiding

In paragraaf 3.2.1 van dit hoofdstuk wordt beschreven wat er in de literatuur te lezen valt over de methodiek Veerkracht MO. Vervolgens wordt in paragraaf 3.2.2 weergegeven wat in de literatuur te lezen valt over de werkwijze van de methodiek Veerkracht MO.

In paragraaf 3.3 worden de resultaten van het interview met de expert van de methodiek Veerkracht MO weergegeven. In paragraaf 3.3.1 wordt weergegeven wat er in het interview met de expert naar voren is gekomen over de methodiek Veerkracht MO. In paragraaf 3.3.2 valt te lezen wat er in het interview met de expert naar voren is gekomen over de werkwijze van de methodiek Veerkracht MO. In paragraaf 3.4 is de conclusie te lezen en daarmee de beantwoording van deelvraag 1.

3.2: Literatuuronderzoek

3.2.1: Methodiek Veerkracht MO

Methodiek

Een methodiek is een samenhangend geheel van ideeën binnen een beroep over juiste en mogelijke handswijzen met resultaat. Een methode is een systematische werkwijze die gebruikt wordt om een doel te bereiken wat van tevoren is bepaald (Behrend, 2008).

Als je methodisch werkt, werk je volgens een plan dat vooraf is opgesteld (Petra-1987, 2007). Dat plan kan dus een methode zijn die ontstaan is uit een methodiek.

Methodisch kader Veerkracht MO

Oorspronkelijk is de methodiek Veerkracht ontwikkeld voor de kinderen in de Vrouwenopvang. Voor de Maatschappelijke Opvang is er een aangepaste versie ontwikkeld, Veerkracht MO.

Om kinderen in de Maatschappelijke Opvang gericht te kunnen begeleiden, is een methodisch kader nodig. Veerkracht MO biedt een basis voor methodisch werken met kinderen die met hun ouder(s) in de maatschappelijke opvang terechtkomen.

Veerkracht MO biedt handvatten en werkprincipes om oog te hebben voor kinderen en om hun veiligheid, welzijn en ontwikkeling te bevorderen (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

De doelgroepen van de Vrouwenopvang en van de Maatschappelijke Opvang hebben overeenkomsten. Daardoor kunnen instellingen voor Maatschappelijke Opvang profiteren van de brede waaier van hulpverlening die geboden wordt aan gezinnen in de Vrouwenopvang, zoals aandacht voor trauma- en geweldsituaties (Stainbrook, K.A. & J. Hornik, 2012).

Veerkracht MO is geen receptenboek dat precies voorschrijft wat je moet doen. Veerkracht MO biedt een methodisch kader, waarbinnen de hulpverlener samen met het cliëntsysteem keuzes maakt over hoe te handelen (Federatie Opvang, z.d.).

Methodisch werken met Veerkracht MO

Om ondersteuning te realiseren aan individuele begeleiders, elkaar 'scherp' te houden en te bewaken dat begeleiders handelen binnen de methodische kaders van Veerkracht MO, is het belangrijk dat er binnen een team goed samengewerkt wordt (Jongepier, 2013).

Kinderen in de Opvang

Kinderen in de Opvang zijn kwetsbare kinderen, die uit problematische gezinssituaties komen (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

Kinderen in de Opvang groeien op onder ongunstige omstandigheden: een combinatie van armoede, dakloosheid, geweld, verwaarlozing, breuken tussen ouders, veel verhuizingen en wisselingen van scholen en vriendjes.

Ook is het verblijf in de Maatschappelijke Opvang vanuit pedagogisch oogpunt niet optimaal, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor het bieden van individuele zorg of begeleiding aan de kinderen. Daardoor blijven deze kinderen vaak met negatieve ervaringen zitten. Vaak hebben ze levenslang last van trauma's (Federatie Opvang, z.d.).

Doordat er in de Maatschappelijke Opvang vaak geen aparte, kindvriendelijke ruimtes zijn, worden kinderen dagelijks geconfronteerd met de problematiek van volwassenen: verslaving, armoede, psychische stoornissen e.d. (Federatie Opvang, z.d.).

Doordat kinderen geen individuele begeleiding krijgen, lopen ze de kans dat ze dezelfde problematiek als hun ouder(s) ontwikkelen (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

Uit onderzoek in de Maatschappelijke Opvang in de staat Massachusetts in de Verenigde Staten blijkt dat er vaak sprake is van intergenerationele overdracht: één derde van de moeders is mishandeld tijdens haar kindertijd en twee derde heeft een grote familieontwrichting meegemaakt (Bassuk, E.L., L. Rubin & A.S. Lauriat, 1986).

Om te voorkomen dat kinderen in de Maatschappelijke Opvang dezelfde problematiek ontwikkelen als hun ouder(s) hebben ze gerichte begeleiding en voldoende ruimte nodig om te kunnen herstellen (Federatie Opvang, z.d.).

Aanleiding ontwikkeling Veerkracht MO

In maatschappelijke opvanginstellingen wordt er al langere tijd gesignaleerd dat er een toename is van het aantal aanmeldingen van gezinnen. Als gevolg van complexere problematiek verblijven de gezinnen langer in de opvanginstellingen.

Bij de crisisopvang voor gezinnen is deze toename het duidelijkst zichtbaar. Ongeveer 3585 kinderen in de leeftijd van 0 tot 17 jaar verblijven in de Maatschappelijke Opvang (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

De belangrijkste oorzaak voor deze toename is dat, door het verliezen van banen, steeds meer gezinnen op straat belanden. Dat zorgt voor een grotere vraag naar een tijdelijke opvang van gezinnen. Ook een ingewikkelde financiële situatie, een echtscheiding of voogdijstrijd of behoefte aan opvoedondersteuning zijn redenen voor gezinnen om beroep te doen op tijdelijke opvang (Mulder, 2013).

Visie

De visie die ten grondslag ligt aan de methodiek Veerkracht MO is dat kinderen verbonden zijn met hun ouders, broertjes en zusjes, maar ook met de bredere context van familie, school/kinderopvang en leefomgeving (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

Veerkracht en herstelvermogen

Veerkracht MO gaat preventief te werk. Door het methodisch begeleiden van kinderen, wat een vorm van vroegsignalering is, kan voorkomen worden dat kinderen (langere tijd) aangewezen zijn op jeugdzorg en/of dat kinderen later, net als hun ouders, cliënt worden in de Maatschappelijke Opvang, GGZ of verslavingszorg (Movisie, 2013).

Vanuit Veerkracht MO wordt een beroep gedaan op de veerkracht en het herstelvermogen van een kind. Dat zorgt ervoor dat het zelfvertrouwen groeit. Daardoor laat Veerkracht MO zien dat herstel mogelijk is. Hier kan en mag je als gezin, hulpverlener en hulpbronnen op vertrouwen. Door Veerkracht MO ontstaat hoop voor de toekomst (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

Doordat Veerkracht MO gericht is op het versterken van de eigen kracht van kinderen en hun ouders, is Veerkracht MO niet alleen een begeleidingsmethodiek voor kinderen. Ook de ouders/verzorgers van de kinderen worden begeleid. Die begeleiding vindt plaats in de vorm van opvoedingsondersteuning. Veerkracht MO zou dus ook omschreven kunnen worden als begeleidingsmethodiek voor kinderen en hun ouders (Federatie Opvang, z.d.).

Uitgangspunt

De verantwoordelijkheid die de Maatschappelijke Opvang heeft om verantwoorde zorg voor kinderen te realiseren, is het uitgangspunt van Veerkracht MO. Voor alle begeleiders in de Maatschappelijke Opvang geldt dit uitgangspunt. Aan een veilige leefomgeving voor kinderen en een ondersteunende rol naar de ouders leveren alle begeleiders een bijdrage. Dit leidt ertoe dat alle medewerkers in de Maatschappelijke Opvang, die met kinderen en ouders te maken hebben, kennis moeten hebben van Veerkracht MO.

De Maatschappelijke Opvang neemt de zorg voor kinderen niet over van de ouders. De verantwoordelijkheid voor de kinderen blijft bij de ouders. Bij het invullen van die verantwoordelijkheid worden de ouders ondersteund door de Maatschappelijke Opvang.

Het 'good-enough'-principe wordt bij Veerkracht MO gehanteerd: Wat is minimaal nodig in de Maatschappelijke Opvang om passende en goede zorg voor kinderen te waarborgen?

De instelling kan de zorg in de eigen instelling realiseren of in samenwerking met andere instellingen. Dit is afhankelijk van de mogelijkheden en deskundigheid van de instelling (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

Veerkracht MO kan gebruikt worden in de situatie waarin ouder(s) en kind(eren) in de opvang verblijven, maar kan ook gebruikt worden in de ambulante begeleiding die vanuit de Maatschappelijke Opvang geboden wordt.

In Deel I van Veerkracht MO (2013) wordt in een apart hoofdstuk ingegaan op de aandachtspunten en accenten die voor de ambulante begeleiding belangrijk zijn.

Thema's

Veerkracht MO bestaat uit verschillende onderdelen:

Deel I Methodisch werken met kinderen in de Maatschappelijke Opvang vormt het hart van de methodiek. Hierin worden doelen, kerntaken en inhoudelijke principes van Veerkracht MO beschreven. Vervolgens wordt de werkwijze aan de hand van verschillende fasen beschreven, van binnenkomst van een kind tot en met het afscheid. Er is een apart hoofdstuk over ambulante begeleiding. Ook wordt ingegaan op interne en externe samenwerking.

Deel II Verdieping biedt informatie en inhoudelijke verdieping over de volgende onderwerpen:

- Kinderen in de maatschappelijke opvang
- Ontwikkeling van kinderen
- Ouderschap en opvoeding
- Werken aan veiligheid

Deel III is het *Werkboek*, waarin de formulieren en hulpmiddelen zijn opgenomen (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

Voor de Maatschappelijke Opvang zijn voor kinderen verschillende kerndoelen en kerntaken geformuleerd. Deze kerndoelen en kerntaken zijn te vinden in bijlage D.

3.2.2: Werkwijze methodiek Veerkracht MO

De werkwijze van de methodiek Veerkracht MO is onder te verdelen in een aantal onderdelen, namelijk externe samenwerking, interne samenwerking, begeleidingsfasen en werkprincipes. Hieronder zijn deze onderdelen uitgewerkt. Ze zijn per onderdeel uitgewerkt, zodat het gemakkelijker is om in één oogopslag te zien wat er bij de werkwijze van de methodiek Veerkracht MO hoort.

Externe samenwerking

Om elk kind wel goede zorg te kunnen bieden, is een goede samenwerking met andere instellingen en organisaties van belang. Hierbij kan gedacht worden aan de kinderopvang, scholen, vrijetijdsvoorzieningen, Centra voor Jeugd en Gezin, gespecialiseerde gezinszorg, Bureau Jeugdzorg en instellingen voor Jeugd & Opvoedhulp (Federatie Opvang / Van Montfoort, 2013).

Omdat het voor kinderen ook belangrijk is dat ze zo snel mogelijk weer een dagelijkse routine oppakken, is het voor de Maatschappelijke Opvang van belang om samen te werken met scholen, kinderdagverblijven en peuterspeelzalen.

Het is bijvoorbeeld nodig om samen afspraken te maken over de mogelijkheden voor snelle plaatsing van kinderen die bij de Maatschappelijke Opvang binnenkomen.

Om ervoor te zorgen dat de school, het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal voor een kind een prettige en ondersteunende omgeving is, kan de Maatschappelijke Opvang de school het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal bijvoorbeeld informatie geven over de Maatschappelijke Opvang of een themabijeenkomst verzorgen voor de leerkrachten/medewerkers (Jongepier, 2013).

Om de zorg te continueren, is het belangrijk dat de Maatschappelijke Opvang contact opneemt met de school, het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal die het kind voorheen bezocht. Deze instellingen kunnen informatie bieden over het kind, maar daarvoor moet een ouder altijd toestemming geven (Jongepier, 2013). Er zijn ook diverse hulpverleningsinstanties waar een kind mee te maken heeft of kan krijgen. Al deze hulpverleningsinstanties zijn belangrijke samenwerkingspartners voor de Maatschappelijke Opvang. Mogelijke samenwerkingspartners zijn: Centrum voor Jeugd en Gezin, Bureau Jeugdzorg, Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling, instellingen voor Jeugd & Opvoedhulp, gespecialiseerde thuiszorg, Geestelijke Gezondheidszorg, MEE en Politie.

Interne samenwerking

Omdat de zorg voor kinderen een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van alle begeleiders in de Maatschappelijke Opvang is afstemming en samenwerking van belang tussen alle betrokkenen.

Met alle medewerkers die in de Opvang te maken hebben met het kind en/of het gezin, stemt de vaste begeleider van het gezin alle activiteiten en ontwikkelingen af.

Om goed samen te kunnen werken, is het belangrijk dat begeleiders vanuit dezelfde visie werken en dat ze dezelfde houding uitstralen naar en dezelfde boodschap geven aan ouders en kind(eren). Om dit te kunnen realiseren, is het noodzakelijk dat er uitwisseling van informatie plaatsvindt en dat er regelmatig persoonlijk contact is tussen de begeleiders om de zaken af te stemmen.

Het is belangrijk dat ouders op de hoogte zijn van dit overleg, omdat dat het (wederzijdse) respect bevordert (Jongepier, 2013).

Om ervoor te zorgen dat alle begeleiders dezelfde uitgangspunten hanteren, is het van belang om door middel van (team)overleg te zorgen voor afstemming. Een veilig en goed leef- en opvoedklimaat kan gerealiseerd worden door dit regelmatig met elkaar te bespreken en eventueel bij te stellen.

Hiervoor is het van belang om te kijken naar de situatie en de dagelijkse gang van zaken vanuit het oogpunt wat goed is voor ouders en kinderen (Jongepier, 2013).

Begeleidingsfasen

De begeleiding van kinderen volgens Veerkracht MO is ingedeeld in drie fasen: de start- en verkenningsfase, de begeleidingsfase en de eindfase.

Bij elke fase horen kerntaken en activiteiten. Ook zijn er voor verschillende kerntaken hulpmiddelen beschikbaar.

Een overzicht van de kerntaken, activiteiten en middelen per fase is te vinden in bijlage E.

In een actieplan worden de afspraken vastgelegd die de begeleider met de ouders maakt. Voor elk kind zijn er aparte paragrafen, waarin de aandachtspunten en actiepunten voor dat kind staan genoteerd. Het is belangrijk dat het kind weet welke afspraken er zijn gemaakt over hem of haar.

Ook is het goed om het kind een eigen werkboek te geven, waarin in voor hem belangrijke informatie staat en waarin het kind dingen op kan schrijven/tekenen.

In de voortgangsgesprekken die de begeleider regelmatig voert met de ouder en eventueel met het kind erbij, wordt er terug- en vooruit gekeken. Het actieplan en, indien aanwezig, het veiligheidsplan zijn leidraad voor deze gesprekken. Naar aanleiding van deze gesprekken kan het actieplan en/of veiligheidsplan worden vastgesteld (Jongepier, 2013).

Werkprincipes

Specifiek voor Veerkracht MO gelden de volgende werkprincipes:

1. Veiligheid staat voorop.
2. Ontwikkeling staat centraal.
3. Respecteer en ondersteun de ouders.
4. Toon begrip voor elk gezinslid.
5. Werk samen met de persoon, niet met het probleem.
6. Werk samen met de ouders, ook wanneer de veiligheid in het geding is.
7. Zoek de positieve factoren en krachten.
8. Formuleer doelen in de taal van het gezin.
9. Oordeel niet (Jongepier, 2013).

Deze werkprincipes zijn uitgewerkt in 'Methodisch werken met kinderen in de Maatschappelijke Opvang Deel I Handleiding (2013)', van de beschrijving van de methodiek Veerkracht MO.

3.3: Praktijkonderzoek

3.3.1: Methodiek Veerkracht MO

Aanleiding ontwikkeling Veerkracht MO

Aan de expert van de methodiek Veerkracht MO is de vraag gesteld vanuit welke behoefte de methodiek Veerkracht is ontstaan. Het antwoord daarop luidde:

"Wat er eigenlijk de directe aanleiding voor is, is dat er op een gegeven moment, een jaar of zes geleden ofzo, een onderzoek is gedaan door ook die Judith Wolff, van de Radboud, naar eigen ervaringen van vrouwen en kinderen in de Vrouwenopvang. (...) Daar kwamen eigenlijk alle knelpunten die door de klanten zelf ervaren werden in de opvang, die kwamen daar boven water. (...) Dus eigenlijk onder het hele onderzoek, he, (...) is er een ik geloof een vijf-jarig verbetertraject er is een verbeterplan gekomen (...) en dat verbeterplan bestaat dan uit een aantal onderdelen. Eén van de onderdelen was het ontwikkelen van een basismethodiek voor de Vrouwenopvang op zich. Dus dat is 'Krachtwerk' geworden. Een ander punt was dus een aparte methodiek voor kinderen aparte aandacht voor kinderen. (...) Nou, en daar is een hele structuur ook opgezet. (...) Eigenlijk is er ook geen eenduidig beeld naar buiten toe, van: 'Dit is de Vrouwenopvang. Als kinderen in de Vrouwenopvang zitten, kun je dat en dat dus verwachten' (...) en ze vonden sowieso dat er gewoon een goede methodiek moest komen. Een goede basismethodiek wat gebaseerd is op wetenschappelijke kennis, maar ook uit de praktijk. Dus iets waar iedereen dan mee zou kunnen gaan werken en waardoor je dus, ja, een beter, een duidelijker beeld naar buiten toe kan creëren (...) en eigenlijk zou dat dan ook een soort van verbinding moeten zijn van al die initiatieven die overal wel waren, maar waar eigenlijk niet echt de echte ondergrond onder was. (...) Ze wilden echt meer onderbouwde basismethodiek. Dat is wat het geweest is, zeg maar de aanleiding" (Ex1, 1.1, 06/01/2014).

Op de vraag wat de aanleiding is geweest om Veerkracht bruikbaar te maken voor de Maatschappelijke Opvang, antwoordde de expert als volgt:

"De Federatie Opvang die is natuurlijk ook de koepelorganisatie voor de Maatschappelijke Opvang en ja, zij wisten al wel van: 'Ja, daar zitten ook kinderen en eigenlijk is daar ook heel veel aandacht voor nodig en daar is nog minder dan in de Vrouwenopvang.' Dus, die wens lag er eigenlijk al wel langer en dat is nog wel versterkt ook door het gegeven dat er een tendens is dat er steeds vaker gezinnen

met kinderen in de Maatschappelijke Opvang terecht komen. Dat het ook echt heel belangrijk is dat er iets met de kinderen gebeurt” (Ex1, 1.7, 06/01/2014).

Inspiratiebronnen

Aan de expert van Veerkracht MO is de vraag gesteld door welke bestaande methodiek Veerkracht MO is geïnspireerd. Daarop antwoordde de expert:

“Dat is, ja, ten eerste natuurlijk ‘Krachtwerk’, ten tweede is ‘Signs of Safety’ een heel belangrijke inspiratiebron. In brede zin zou je, zeggen wij ook wel, het ‘oplossingsgericht werken’, (...) maar het denken in het algemeen is, ja, dat je toch heel erg probeert aan te sluiten bij ja, hoe de ander het beleeft en samen te werken in wat er nodig is, in plaats van dat je als hulpverlener boven de cliënt staat. (...) Vooral ook de krachten van ouders zelf benutten. (...) Dus dat je weet dat je altijd op iemand terug kan vallen. Op je ouder of iemand anders, maar in ieder geval iemand die er in feite altijd voor je is en ja, dat vind ik, ja, dat is ook een heel belangrijk fundament in Veerkracht en dat van daaruit zeggen wij dus ook niet van, ja, dat je dat kind over moet nemen en dat jij voor dat kind moet gaan zorgen, maar dat je vooral moet zorgen dat die ouders weer moet voor hun kind kunnen gaan zorgen. Die ouder er voor hun kind kunnen zijn en echt die die, ja, dat die gehechtheidsrelatie een ja, zo goed mogelijk kan worden. Dat is eigenlijk het belangrijkste dat je kan betekenen. Wij weten dat vooral vanuit de ontwikkelingstheorie van het kind (...) en vaak kan, zeg maar, een band opbouwen met een kind kan ook in hele kleine dingen zitten. Ook als je helemaal zelf klem zit tussen allerlei ellende dat je ook vijf minuten de tijd neemt voor even een, weet ik veel, een knuffeltje, even samen boekje lezen of één of ander bedritueel. Soms als je er echt gewoon bent, dan betekent dat al heel veel voor een voor een kind. Dat zijn heel belangrijke dingen om dan ouders ook in de opvoeding” (Ex1, 1.4, 06/01/2014).

Thema's

Aan de expert van Veerkracht MO is de vraag gesteld wat uitgangspunten en thema's van Veerkracht MO zijn:

“Veiligheid dat gebruiken ze dan hier in een hele brede betekenis, he. In de zin van dat een kind de definitie van veiligheid die staat ook wel in Veerkracht en die is gebaseerd op een document van het NJI, het Nederlands Jeugd Instituut, over veiligheid in het gezin (...) en eigenlijk op die manier kijken wij ook naar veiligheid. (...) Ja, verder ook de het wonen in de opvang. Dat kan misschien al als ze in de opvang opgenomen zijn. Ouderschap en opvoeding. Dat vinden wij ook een heel belangrijk thema. (...) het kind in beeld, veiligheid, ouders en opvoeding, verblijf in de opvang, betrekken van hulpbronnen uit het netwerk... Oké, dat zijn die dingen die eigenlijk nog meer accent vragen in de Maatschappelijke Opvang, omdat ze daar nog minder middelen hebben, moet je nog meer eigenlijk proberen zoveel mensen van buitenaf of die het kind kennen zeg maar, te betrekken en dat geldt ook voor het laatste punt dat instanties naar externe begeleiding of hulpverlening dat je hele goede lijnen hebt met andere voorzieningen, zodat je hun gewoon betreft om dat dat te bieden wat kinderen nodig hebben. (...) Kinderen verblijven in een veilige leef- en opvoedomgeving binnen de opvang. (...) ouders worden ondersteund en versterkt in hun rol als ouder, opvoeder. (...) Gezin wordt ondersteund bij het herstel van het gewone leven en het bieden van een veilige situatie voor het kind. De hulpbronnen in de omgeving van het kind worden opgespoord en benut. Begeleiders signaleren risico's en problemen op het gebied van ontwikkeling en opvoeding en ontwikkeling” (Ex1, 1.3, 06/01/2014).

Netwerk als hulpbron

Eén van de vragen die aan de expert van Veerkracht MO is gesteld, luidde: ‘Als het gaat over het netwerk, hoe ga je ervoor zorgen dat het netwerk echt een hulpbron is? Je kunt natuurlijk in kaart brengen wat het netwerk is, maar hoe activeer je dat netwerk dat het daadwerkelijk iets bijdraagt?’

De expert antwoordde op deze vraag het volgende:

“Kijk, wat je wel heel belangrijk is, is dat je dat netwerk in kaart brengt en dan niet alleen maar vraagt: ‘En wie is belangrijk voor hem?’ (...) Dan hebben mensen geen netwerk, zeggen ze, en ja, wat

wij hier vaak doen in dat soort situaties waar dat meegeven aan hulpverleners: ‘Stel de vraag van: Wie vindt het belangrijk dat het goed gaat met kind? Dat het weer goed gaat, dat het goed blijft gaan met het kind. Wie vindt dat nou belangrijk?’ Dan is dat misschien ook wel die buurvrouw en dan is het in ieder geval de leerkracht op school of de leidster op de peuterspeelzaal. Dan is het misschien ook wel de consultatiebureauarts, dan is het die oma waar misschien wel ruzie mee is, maar die vindt het wel heel belangrijk dat het goed gaat met het kind en zo kun je de kring breder maken en kun je het vooral als je het via dat kind, he, dat is het belang van het kind regelt. Niet van: ‘Ja, bij wie ga jij steun vragen als ouder als je als je verdrietig voelt?’, maar ook wel kijken van: ‘Wie vindt het nou belangrijk dat het goed gaat met het kind?’ En soms krijg je dan ook inderdaad die verschillen overbruggen, van die oma waarmee de ouder misschien ruzie heeft, die zou toch wel heel graag wat voor het kind willen betekenen. Misschien dat die dan toch een ochtend in de week dat kind wil opvangen als de ouder iets moet gaan doen, bijvoorbeeld. Op die manier kun je toch ook weer verschillen gaan over overbruggen (...) en verder moet je natuurlijk ja, dan zou je het het liefste, maar ja, binnen de Maatschappelijke Opvang heb je daar, denk ik, niet veel mogelijkheden voor, maar zou je gewoon met die mensen willen gaan praten en en gaan kijken van: ‘Wat zou je kunnen doen?’, kijken of je of je mensen op die manier wat actiever kan maken en ja, wat het staat er, denk ik, ook wel in, een vorm om dat te doen, is een netwerkberaad of een Eigen Kracht Conferentie houden, he, (...) en je zou er ook in ieder geval, ja, in ieder als je als Maatschappelijke Opvang dat niet kan, zou je wel kunnen kijken: ‘Maar zijn er dan instellingen in mijn omgeving die dat wel zouden kunnen doen? Of kunnen we daar niet aan werken?’ Want zo’n Eigen Kracht Conferentie organiseren, kost gewoon een bepaald bedrag, maar dan geef ik dat helemaal uit handen en dan komt er gewoon een eigenkrachtcoördinator. Die gaat al die mensen uitnodigen en die organiseert die bijeenkomst, (...) maar vooral aanknopen bij, ja, contacten die er toch wel zijn, mensen die er toch al zijn (...) en wat ook heel belangrijk is, van als mensen zelf toch weinig netwerk hebben, om te kijken bij maatjesprojecten en dergelijke. Ik denk dat dat ook echt een hele goeie optie is waar misschien nog veel meer potentieel ook in zit” (Ex1, 1.5, 06/01/2014).

3.3.2: Werkwijze methodiek Veerkracht MO

Interne samenwerking

Op de vraag wat het borgen van de methodiek vraagt van een organisatie en een team heeft de expert van Veerkracht MO als volgt geantwoord:

“Wat heel belangrijk is, is dat er één of andere structuur is van overleg, begeleiding, coaching (...) Dat er ruimte en mogelijkheden zijn om te praten over je werk en dat kun je op allerlei verschillende manieren invullen. En het tweede is dat je ziet natuurlijk vaak wel in belangrijke instellingen dat er dan wel teamoverleg is (...) Dat je dus ook binnen zo’n overlegstructuur dat je altijd expliciet daar de ruimte creëert voor inhoudelijke besprekingen en dat je, ja, en dat het ook vanzelfsprekend wordt dat mensen ook met elkaar praten over de dilemma’s waar ze tegenaan lopen in hun werk” (Ex1, 1.11, 06/01/2014).

Ouders

Op de vraag in hoeverre ouders betrokken worden bij de methodiek Veerkracht MO antwoordde de expert:

“Ouders worden vanaf het begin daarbij betrokken doordat er gewoon in de intake dus al gezegd kan worden van: ‘We hebben nu ook een methodiek voor de kinderen. Het is onze verantwoordelijkheid, het is onze taak en dat houdt in dat we samen met u steeds kijken van ‘Hoe gaat het met het kind en is er iets nodig?’ en kunnen we u daarbij helpen? Moet u zelf iets doen?’” (Ex1, 1.8, 06/01/2014).

3.4: Conclusie

De methodiek Veerkracht MO is een methodiek die preventief te werk gaat. Door kinderen methodisch te begeleiden, kan voorkomen worden dat kinderen (langere tijd) aangewezen zijn op Jeugdzorg en/of dat kinderen later ook cliënt worden in de Maatschappelijke Opvang, GGZ of verslavingszorg (Movisie, 2013).

Doordat Veerkracht MO een beroep doet op de veerkracht en het herstelvermogen van een kind, groeit het zelfvertrouwen van het kind (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Veerkracht MO is niet alleen een begeleidingsmethodiek voor kinderen. Ook de ouders/verzorgers van de kinderen worden begeleid. Veerkracht MO is gericht op het versterken van de eigen kracht van kinderen en hun ouders (Federatie Opvang, z.d.). Ook in het interview met de expert van Veerkracht MO kwam naar voren dat ouders vanaf het begin betrokken worden bij de begeleiding van de kinderen (Ex1, 1.8, 06/01/2014).

Het 'good-enough'-principe wordt bij Veerkracht MO gehanteerd: Wat is minimaal nodig in de Maatschappelijke Opvang om passende en goede zorg voor kinderen te waarborgen? (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

De expert van de methodiek Veerkracht MO geeft tijdens het interview aan dat er vanuit de methodiek geprobeerd wordt om aan te sluiten bij hoe de ander iets beleefd. Samen ga je werken aan wat nodig is, in plaats van dat je als hulpverlener boven de cliënt gaat staan (Ex1, 1.4, 06/01/2014).

De begeleiding van kinderen volgens Veerkracht MO is ingedeeld in drie fasen: de start- en verkenningsfase, de begeleidingsfase en de eindfase. Bij elke fase horen kerntaken en activiteiten. Voor verschillende kerntaken zijn er hulpmiddelen beschikbaar (Jongepier, 2013).

Hoofdstuk 4: Uitwerking deelvraag 2

Hoe wordt de hulpverlening binnen de crisisopvang van Het Kompas op dit moment vormgegeven?

4.1: Inleiding

In paragraaf 4.2.1 van dit hoofdstuk wordt beschreven wat er in de literatuur te lezen valt over de werkwijze van het 8-fasenmodel. In paragraaf 4.2.2 wordt er gekeken naar wat er in de literatuur te lezen valt over de doelgroep van dit model, de cliënten. Vervolgens wordt in paragraaf 4.2.3 weergegeven wat in de literatuur te lezen valt over de veranderingen die plaatsvinden vanuit het 8-fasenmodel.

In paragraaf 4.3 worden de resultaten van de interviews met de persoonlijk begeleiders, groepswerkers, ouders en kinderen weergegeven. In paragraaf 4.3.1 wordt weergegeven wat er in de interviews naar voren is gekomen over de huidige hulpverlening binnen Het Kompas, waar het 8-fasenmodel wordt gehanteerd. Vervolgens wordt in paragraaf 4.3.2 beschreven hoe de huidige begeleiding van cliënten wordt vormgegeven. In paragraaf 4.3.3 valt te lezen wat er in de interviews naar voren is gekomen over de veranderingen die gewenst worden door de geïnterviewden. Dit zijn dus veranderingen die gewenst zijn en gaan niet over veranderingen die verwacht worden. Daar wordt in hoofdstuk 6 uitgebreider op ingegaan.

In paragraaf 4.4 is de conclusie te lezen en daarmee de beantwoording van deelvraag 2.

4.2: Literatuuronderzoek

4.2.1: Werkwijze

Ontstaan 8-fasenmodel

De ontwikkelaars van dit 8-fasenmodel waren pas afgestudeerden van de studie Sociaal Pedagogische Hulpverlening. In 1999 kregen deze twee afgestudeerden, Mariska Haasnoot en Petra van Leeuwen, de SPH-prijs voor hun scriptie 'Methodisch Begeleiden in een sociaal pension'. 'Toen ik stage liep bij De Rosaburgh werd ik gek van het gevlug de hele dag. Je staat in je uppie op een groep van 25 mensen en je moet zoveel doen, dat je constant aan het rennen en aan het vliegen bent. Ik was totaal niet planmatig bezig, maar was puur bezig de boel draaiende te houden. Dat aanmodderen wilde ik veranderen' (Leeuwen, 2008). Ook cliënten zagen duidelijk verandering in de werkwijze van instellingen binnen de Maatschappelijke Opvang. Ook zagen ze en dat zij beter geholpen en begeleid werden:

'Sinds het 8-fasenmodel is ingevoerd, is het voor mij veel duidelijker welk doel mijn begeleider en ik nastreven. De vragen en mogelijke oplossingen voor mijn problemen zijn helder. Mijn trajectbegeleider luistert naar mijn behoeften en we praten op vaste tijden over de voortgang van het traject. Nu ik één vaste trajectbegeleider heb, zijn er niet meer verschillende mensen die met hun vinger in de pap roeren. Ik weet nu bij wie ik terecht kan als ik vragen heb' (Leeuwen, 2008).

8-fasenmodel implementatie

"Het model is geen blauwdruk. Elke cliënt en elke instelling is anders. Het model is een reisgids voor professionals. Het bevat tips voor de begeleiding, geen kant en klare route. Een begeleider maakt die route helemaal op maat, passend bij zijn organisatie en cliënten. De cliënt is daarbij de eigenaar van het begeleidingsproces: hij bepaalt de doelen en het tempo.

Het belangrijkste instrument is de relatie tussen begeleider en cliënt. Alleen dan zal de begeleiding volgens het 8-fasenmodel slagen.

'Samen bepaal je waar je naartoe gaat en wat je van elkaar verwacht. De relatie en de dialoog blijven het belangrijkste instrument. Ter ondersteuning van het werkproces, biedt het 8-fasenmodel handige hulpmiddelen, zoals een formulier persoonsbeschrijving en begeleidingsplan. Werken aan eigen kracht beperkt zich niet tot cliënten. Het vraagt van professionals net zo goed dat ze hun eigen kracht inzetten voor die cliënt en voor de organisatie' (MOVISIE, 2014).

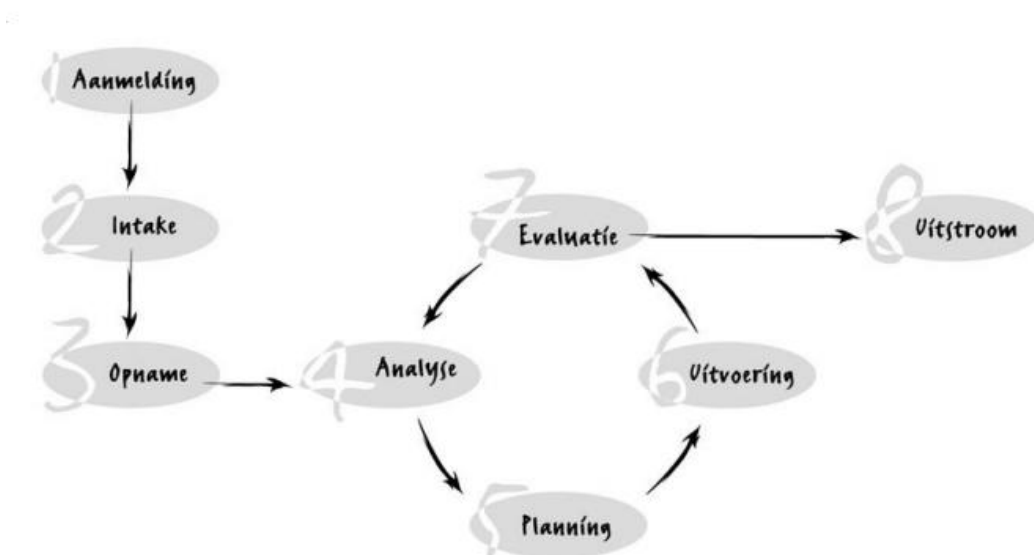
Het 8-fasenmodel in vogelvlucht

Binnen het 8-fasenmodel gaat het om hulpverlening met een duidelijk begin en eind.

De volgende fasen worden onderscheiden (zie voor een uitgebreide uitwerking bijlage F):

1. Aanmeldingsfase, het eerste contact tussen de cliënt en een begeleider binnen de instelling
2. Intakefase, een bredere kennismaking tussen de cliënt en de instelling
3. Opnamefase, de fase waarin de hulpverlening aan de cliënt wordt opgebouwd
4. Analysefase, een analyse wordt opgemaakt van het functioneren van de cliënt op de acht verschillende leefgebieden
5. Planningsfase, het opstellen van een begeleidingsplan
6. Uitvoeringsfase, het uitvoeren van het begeleidingsplan
7. Evaluatiefase, een terugblik op de fase van uitvoering
8. Uitstroomb fase, de hulpverlening afronden

(Leeuwen -den Dekker & Heineke, 2004)

(Leeuwen - den Dekker, van, Bergen, van & Brink, 2010)

Acht algemene leefgebieden

Centraal in elke fase staan acht leefgebieden. Deze zijn huisvesting, financiën, sociaal functioneren, psychisch functioneren, zingeving, lichamelijk functioneren, praktisch functioneren en dagbesteding. De leefgebieden zijn gekozen met als belangrijkste criterium dat ze mensgericht moeten zijn en stigma's doorbreken.

Bij het 8-fasenmodel wordt er gefocust op de mogelijkheden van de cliënt. Veel mensen hebben de neiging om vanuit problemen te denken. Deze methode kijkt juist naar de mogelijkheden. Wat kan iemand wel? Door het ontdekken van eigen kwaliteiten van de cliënt, ontstaat er motivatie, omdat de cliënt inziet dat hij kan werken aan zijn problemen door onder andere zijn kwaliteiten in te zetten (Leeuwen - den Dekker, van, Bergen, van & Brink, 2010).

Clever

Clever is een registratiesysteem dat wordt gehanteerd bij het Leger des Heils. Binnen dit registratiesysteem worden de leefgebieden van het 8-fasenmodel ook wel klantindicatoren genoemd. De ontwikkelaars van Clever hebben er nog twee klantindicatoren bijgevoegd: Relatie met justitie en verslaving (Leeuwen-den Dekker & Heineke, 2005).

4.2.2: Cliënten

Doelgroep

Het 8-fasenmodel is een model voor professionals die cliënten begeleiden die meervoudige problemen hebben. Deze cliënten komen uit een ingewikkelde thuissituatie en zijn kwetsbaar. In dit model staat de eigen kracht centraal. Het 8-fasenmodel is onderzocht door Movisie en het Trimbos-instituut en uit deze onderzoeken komt naar voren dat het een effectieve interventie is. Dit model is geschikt voor alle vormen van begeleiding. Er worden acht fasen onderscheiden in het individuele begeleidingstraject van het 8-fasenmodel. Alle fasen omvatten concrete doelen, werkwijzen en instrumenten die het proces tussen hulpverlener en cliënt ondersteunen. Het doel van de methode is om met het oog op hun toekomst, cliënten doelgericht te laten werken en om instellingen daarbij handvatten aan te reiken om cliënten hierbij te ondersteunen (Ploegmakers, 2009).

‘Vooral in deze tijd van decentralisaties is het een goed model om te gebruiken’, zegt ontwikkelaar Petra van Leeuwen. ‘Het model laat zien hoe je als begeleider samen met cliënten en hun netwerk concreet werkt aan verbetering van hun situatie. De focus in de begeleiding ligt niet op iemands tekortkomingen. Ieder mens heeft krachten’ (MOVISIE, 2014).

Het 8-fasenmodel is in de praktijk tot stand gekomen. Een reden voor het succes van dit 8-fasenmodel is dat er wordt gefocust op de mogelijkheden van de cliënt. ‘Veel mensen hebben de neiging vanuit problemen te denken. Deze methode kijkt juist naar de mogelijkheden. Wat kan iemand wel? Daar moet je gebruik van maken.’ Daarnaast is het 8-fasenmodel een methode die instellingen voor Maatschappelijke Opvang ondersteunt om planmatig te gaan werken, waardoor er ook betere individuele aandacht gegeven kan worden aan bewoners (MOVISIE, 2014).

Door middel van de fases wordt er op een gestructureerde manier gekeken naar de problematiek en mogelijke oplossingen. De uitgebreide intake zorgt ervoor dat instellingen in de Maatschappelijke Opvang een beter beeld krijgen van de cliënt. Wanneer er een helderder beeld ontstaat van wat voor soort cliënten binnen komen op een Opvang, levert dit veel nieuwe gegevens op voor de begeleider over specifieke cliëntinformatie (MOVISIE, 2014). Elke cliënt krijgt een vaste trajectbegeleider toegewezen en deze stelt samen met de cliënt een persoonsbeschrijving op, waarin ze samen acht leefgebieden in kaart brengen. Hierbij kijken de begeleiders voornamelijk naar wat de cliënt zelf wil en kan. Hulp die je biedt, is vooral praktisch werken en menselijk contact zoeken met de cliënt (MOVISIE, 2014). Je gaat op zo’n manier met de cliënt in gesprek dat hij zich begrepen voelt en zich niet gepusht voelt om geforceerd over zijn problemen te praten of aan zijn toekomst te werken. Het is belangrijk om mensen niet af te schrikken, maar wel aan te geven dat je interesse hebt in diegene en echt wilt weten hoe het met hem gaat. Belangrijk is dus om de Opvang laagdrempelig te houden. Er zijn speciale trainingen voor teams waarin deze vaardigheden getraind worden. Wanneer iedereen achter het programma staat en alle neuzen daarbij dezelfde kant op wijzen, kan er volgens Van Leeuwen (2014) veel effectiever gewerkt worden.

4.2.3: Veranderingen

Resultaten van het 8-fasenmodel

‘Alle uitvoerende medewerkers die cliënten individueel begeleiden, kunnen met het model werken. Het is toepasbaar in de voorzieningen voor crisisopvang, 24-uurswonen, begeleid wonen en ambulante woonbegeleiding. De ervaringen met het 8-fasenmodel in zes proeflocaties waren positief. Zo wordt de begeleiding professioneler, bewuster en meer doordacht. Er is meer continuïteit in de begeleiding, begeleiding met een kop en een staart. Er ontstaat meer zicht op het functioneren van de cliënt (totaalbeeld) en de begeleidingsprocessen. Doorstroom- en groeimogelijkheden van cliënten worden veel beter benut. Begeleiding is minder vrijblijvend, effecten zijn beter te meten en er is een betere samenwerking’ (Zorg+welzijn, 2004).

Na afloop van de implementatie zijn er verschillende reacties van begeleiders die meededen aan het onderzoek van van Leeuwen-den Dekker en Heineke (2004):

- Cliënten voelen zich meer serieus genomen

- De doorstroom van cliënten is enorm gestegen nu er doelgericht gewerkt wordt met hen
- Voorheen liepen cliënten doelloos rond en waren ze afhankelijk van toevallige gebeurtenissen (Leeuwen-den Dekker, van& Heineke, 2004).

Verschillende instellingen die startten met werken met dit model, hebben opgemerkt dat het 8-fasenmodel het volgende op kan leveren:

- De cliënt komt beter in beeld: je krijgt een breed zicht op het functioneren van de cliënt doordat er een indeling in leefgebieden is
- De cliënt staat centraal: je neemt in de begeleiding de wensen en behoeften van de cliënt mee
- De begeleiding heeft een kop en een staart: er wordt gewerkt van een begin naar een einde
- De begeleiding is doelgericht: er worden concrete doelen opgesteld voor de begeleiding
- De begeleiding is inzichtelijk: met het 8-fasenmodel laat je zien wat je doet (Leeuwen-den Dekker, van& Heineke, 2004)

4.3: Praktijkonderzoek

4.3.1: Werkwijze

8-fasenmodel

Begeleiders van de crisisopvang van Het Kompas benoemen hoe het 8-fasenmodel gehanteerd wordt binnen Het Kompas:

“Ik moet wel zeggen dat het is ietsje meer op de achtergrond aanwezig. Het is niet dat het nu nog een leidraad is, maar omdat we al lange tijd geen methodiek hebben specifieke methodiek hebben gehad, is het 8-fasenmodel eigenlijk het enigste waar we mee werken, maar dat gaat ook een beetje automatisch, omdat het gewoon heel slim, heel logisch model is, van je aanmelding, je intake en dan je begeleider en dan een plan en dan je uitvoering en dan kom je tussentijdse evaluaties” (PB2, 3.6, 05/02/2014).

Daarbij werd ook benoemd door een persoonlijk begeleider dat er binnen Het Kompas tien leefgebieden gehanteerd worden in plaats van acht. Dit heeft te maken met dat er met het registratiesysteem Clever wordt gewerkt binnen het Leger des Heils. De tien leefgebieden/klantindicatoren die aangehouden worden binnen Het Kompas zijn: Huisvesting; woonvaardigheden; lichamelijke gesteldheid; psychische gesteldheid; verslaving; sociale vaardigheden; relatie met justitie; financiën; dagbesteding; zingeving (PB1, persoonlijke mededeling, 03/04/2014).

Twee persoonlijk begeleiders geven aan hoe de gezinnen binnen komen en wat er dan vervolgens gebeurt:

“Ze [cliënten] komen op een afdeling binnen waar ze horen. Stel, ik ben dan van de gezinnen, als er een gezin binnenkomt dan ben ik automatisch de PB’er. We maken dan een kennismaking gesprek en daar bekijk ik wat ze willen, waar ze tegenaan lopen, want dat kan verschillende dingen zijn en vanuit daaruit ga je een plan maken van wat ze het eerste willen aanpakken” (PB1, 2.8, 17/02/2014).

“Wanneer ze [cliënten] die doelen hebben behaald, kun je het afstrepen en zolang ze nog geen nieuwe huis hebt, dan kun je nieuwe doelen erbij opstellen mocht het nodig zijn, maar vaak het één na grootste doel natuurlijk huisvesting en als dat doel behaald is, de huisvesting, dan worden er doelen die niet behaald zijn, meegenomen als ze ambulante begeleiding nodig hebben” (PB1, 2.8, 17/02/2014).

Taakverdeling groepswerkers en persoonlijk begeleiders

“Want ik denk als persoonlijk begeleider, zeker van een gezin, heb je de verantwoordelijkheid om zo’n plan in elkaar te zetten, samen met het gezin en om ook de acties daarin uit te stippelen en je bent dan ook onderdeel van de uitvoering, maar daar zijn ook groepswerkers weer heel erg voor, want op de groep ben je eigenlijk de handen en voeten en ogen van een persoonlijk begeleider, want je staat natuurlijk, ja, je ziet hoe een gezin in een groepsproces functioneert en daar is observeren en rapporteren gewoon heel erg belangrijk en om een goed plan te kunnen maken, heb je ook die voorinformatie nodig. Dus vandaar (...) is een belangrijke samenwerking daarin nodig tussen persoonlijk begeleiders en groepswerkers” (PB2, 3.7, 05/02/2014).

“Nou, wij [groepswerkers] zijn het verlengstukje van de PB’ers en als het ware zien wij iets meer dan de PB’er zelf, omdat wij vaker op de groep zitten en als moeder met kinderen iets hebben, komen ze eerder naar ons toe, de groepswerkers, dan naar de PB’er op dit moment, (...) maar vaak heb je moeders die, als je iets verder staat van hun, je eerder vertrouwen dan dat ze rechtstreeks naar de PB’ers toegaan. Dus vaak zijn wij het stukje verlening om door te geven, van: ‘Kijk, dat en dat hebben wij geconstateerd, ik weet niet wat je ermee kan doen’, en vaak genoeg ga ik in gesprek met de ouders... of de moeder en dan zeg ik: ‘Vind je het erg als ik dit bespreek met je PB’er? Ik denk dat dit belangrijk is’ en ik vind dat dit goed gaat” (GW1, 6.1, 14/02/2014).

“Dat [praktische begeleiding] is één van de belangrijkste dingen als groepswerker: ‘Luisteren en advies geven’ en als er een papierwinkel aan te pas komt, kan ik ze doorverwijzen aan de PB’er” (GW2, 7.4, 21/02/2014).

4.3.2: Cliënten

Intake

“Dan krijg je een intakeformulier, een officieel intakeformulier vanuit het Leger des Heils en (...)wordt er op verschillende gebieden, dus we hebben tien leefgebieden waar we dan op door gaan vragen (...) financiën, woonvaardigheden. Op al die gebieden wordt nagevraagd van: ‘Joh, hoe is de achtergrond geweest?’ Dus: ‘Waar kom je vandaan?’ Eigenlijk is het een stukje extra verdieping en vanuit de intake wordt er definitief besloten of dat de persoon of het gezin hier kan worden opgenomen of dat ze toch niet passend zijn voor deze locatie of dat wij niet de juiste hulp kunnen leveren en dan kan er ook worden besloten van: ‘Joh, dit is toch niet goed en we gaan verder kijken voor je waar je dan terecht kunt’” (PB2, 3.5, 05/02/2014).

“Aan de hand van een formulier, ja. Die intake wordt afgegaan en er wordt nagegaan welke hulpverlening ze hulp bij nodig hebben als financiën, schulden, huisvestingproblematiek natuurlijk. Vaak hebben ze nog persoonlijke problematieken waar ze hulp mee nodig hebben. GGZ of dat ja, hun zelfredzaamheid laag is of dat vrouwen last hebben van hun ex of scheiding. Dat soort dingen. Daar wordt dan allemaal naar gevraagd en ook dan met die kinderen en hoe ze dat allemaal voor zich zien” (PB1, 2.3, 17/02/2014).

De vormen van hulpverlening per gebied wordt vastgelegd in een officieel intakeformulier van het Leger des Heils. Er wordt uitgelegd wat de locatie te bieden heeft. Daarbij worden ook de tien leefgebieden (klantindicatoren) genoemd van het registratiesysteem Clever (PB1, persoonlijke mededeling, 03/04/2014).

Een ouder geeft aan hoe haar kind de eerste weken ervaren heeft:

“Daarna zijn er dingen gepraat met ons. Een paar vragen gesteld. Voor haar [K1]was het leuk, want haar begeleidster HV was daar en ze heeft haar nagels gekleurd, haar kennis laten maken met het huis enzo en er was een begeleidster. Een nieuwe begeleidster ook, een stagiaire denk ik dat hier was en ze ging spelletjes met haar doen. Dat was op de eerste dag. Was leuk voor haar” (K1, 14.3, 12/02/2014).

Begeleiding

Hieronder staat weergegeven wat begeleiders, ouders en kinderen in de interviews hebben aangegeven over de begeleiding binnen Het Kompas.

“Ik heb twee dagen de training gedaan van de Veerkracht en door die training ben ik ook met een andere oog gaan kijken naar de kinderen, want vaak genoeg worden de kinderen vergeten. We hebben het over de moeder met haar kind in de opvang en er wordt naar de moeder gekeken, maar vaak genoeg niet naar de kinderen, omdat je denkt: ‘De kinderen horen bij het pakketje bij de moeder’, maar daar vergissen we ons in. (...) Dat kind zoekt echt de geborgenheid, de erkenning van ‘Ik ben er ook’. (...) En nu merk ik van: je kan ook met een andere oog kijken naar de situatie moeder en kind” (GW1, 6.6, 14/02/2014).

Een ouder geeft het volgende aan:

“I don’t know, but I know the one thing I know about the Kompas they have regels voor de kinderen. Hoe laat de kinderen moeten naar de bed, hoe laat de kinderen moeten televisie kijken. I forgot the other one. Yeah, I think it’s okay to me, because I think when they have to go to school, they have to go to bed on time en voor de televisieprogramma ook. Dat is ook goed voor me, because it’s time for children to play, boek lezen en televisie” (O4, 13.10, 12/03/2014).

“Nou, dat [in hoeverre kinderen aandacht krijgen] ligt, denk ik, een beetje aan de persoonlijk begeleider en de het gezin wat er wat begeleidt wordt, want de ene persoonlijk begeleider is heel actief, denk ik. Het ligt ook aan de problemen die spelen. Spelen er echt, ja, aantoonbaar opvoedingsproblemen, dan wordt er meer aandacht besteed ook wel aan de kinderen, maar dat is best wel verschillend. Ik denk dat er persoonlijk begeleiders zijn die kinderen ook wel meenemen in gesprekken. Niet altijd, maar ze ook daar wel echt de aandacht aan proberen te geven en wat vragen van: ‘Joh, hoe gaat het op school?’ Ik weet dat er dat er ook wel eens in het verleden ofzo begeleiders zijn geweest die hebben gezegd: ‘Joh, he, moeders die met de taal worstelden, van joh, kom jij maar met je huiswerk, dan kijken we het samen na of dan gaan we het samen doen en dan kan ik je helpen waar dat nodig is...’ Dus dat wordt wel gedaan. Alleen, dat is wel allemaal wat extra en ook heel erg wel weer gericht op het praktische en niet op wat voor psycho-emotioneel wat er misschien ook kan spelen” (PB2, 3.11, 05/02/2014).

Een ouder geeft aan in hoeverre er ruimte was om bij een begeleider aan te kloppen als er iets was:

“Gewoon ja, als er wat was dan kon je ze bij ze terecht en ze deden het ook, want net als met het aanvraag voor Jeugdzorg en dat soort dingen zat ze er wel bovenop” (O3, 12.24, 21/02/2014).

Deze ouder geeft ook aan in hoeverre er volgens haar voor kinderen de ruimte was om bij een begeleider aan te kloppen:

“Want of ze vroegen het aan mij, want A die kwam dan heel vaak bij mij ’s avonds effe zitten. Nou en dan gingen we, o he, gewoon praten. Ik zeg: ‘Nou ja, ik zeg dat mag je ook met de begeleidster doen.’ En dat deed ze dan ook wel” (O3, 12.23, 21/02/2014).

Een andere ouder geeft aan in hoeverre persoonlijk begeleiders aanwezig zijn:

“Ze zijn achter de computer (...). Weet niet wat er is aan de hand” (O1, 10.10, 17/02/2014).

Een moeder zegt over haar kind:

“Want ze is bang dat de directie zegt: ‘Nee, je mag er niet zoveel met haar mee bemoeien.’ Om problemen te krijgen. Begeleidster krijgt probleem door haar schuld” (K1, 14.7, 12/02/2014).

“Ja, [ze zou willen praten met begeleider] over d’r problemen. Wat er is gebeurd met haar” (K1, 14.9, 12/02/2014).

Kinderen gaven aan wat er aan activiteiten gedaan werd voor hen:

“Ja, soms deden ze [begeleiders] spelletjes spelen of soms deden ze [moeder zegt: voetballen ook] ja. Of soms naar buiten om te schommelen” (K4, 17.11, 12/03/2014).

“Dinsdag dan ga ik met hen ook voetballen” (K2, 15.5, 18/02/2014).

4.3.3: Veranderingen

Hieronder wordt weergegeven wat gewenste en verwachte veranderingen zijn van ouders en kinderen.

Een ouder benoemt dat haar kind het volgende aangeeft: “Een kleine verandering doen in zichzelf hoe ze [begeleiders] met elkaar met de cliënten omgaan. (...) De begeleiders meer zijn ze in de computer hierin aan het werk. Ze bemoeien niet zoveel met de cliënt en dat is een verandering dat ze wilde en dat ze echt tijd hebben. Zij wil voren wijzen wat als ze binnenkomt dat ze blijven dezelfde persoon van ze op de eerste dag zijn. Ze hebben begeleiding gedaan, nagels kleuren, spelletjes doen. Zulke dingen moet ze blijven doen. Je moet vandaag eerste dag en als iemand nieuw komt, ze gaan hetzelfde doen en wanneer de persoon in huis komt, is het klaar. Met de personen ze blijven dezelfde persoon en niet dat je vandaag doet dit, morgen doet je andere dingen. Je moet het echt tijd geven” (K1,14.10, 12/02/2014).

“Sommige mensen die hier zijn, bijvoorbeeld nachtopvang is er. Ze zijn beetje... Zijn niet goed. Vooral kinderen. Het is niet goed. De sfeer enzo. Ja, zeg maar, kinderen moeten apart zijn van met die nachtopvang enzo van andere mensen” (K2, 15.4, 18/02/2014).

Een ouder geeft het volgende aan:

“Voor verschillende leeftijden moeten ze eigenlijk toch wel meer speelgoed hebben ofzo of toch dingen. (...) Maar dat zou voor die oudere kinderen eigenlijk wel leuker zijn als ze wat meer of computerspelletjes of de Nintendo's (...) voor een beetje oudere kinderen zou dat wel prettig zijn. Of een eigen plekje, zeg maar, een hokkie ofzo waar ze effe lekker toch van de kleintjes afgescheiden kan kunnen worden. Nah, een beetje eigen ruimte, ja. Dat zou voor oudere kinderen eigenlijk misschien wel leuker zijn. Nou ja, dat dat merkte ik dan aan haar, van ja, dat ze dat toch mistte. Van toch, je had daar eigenlijk meer zij was eigenlijk de oudste daar. Ja en dan allemaal de kleine kinderen, ja, ze was dan zie je toch van: Wat moet ik nou gaan doen? Kijk, ze ging wel vaak skeeleren en dat soort dingen en ja, op d'r eigen Nintendo en ze zat dan bij mij op me kamer dan TV te kijken, maar dat mis je dan toch wel voor die oudere kinderen” (O3, 12.27, 21/02/2014).

Een andere ouder zegt:

“Ik hoop dat er hier in huis gewoon weer een stukje structuur terug gaat komen en dat er inderdaad gewoon wat meer rekening met de kinderen gehouden wordt en dat er niet alleen van: ‘Nou, je komt hier binnen als gezin en met vader en moeder gaan we continue om de tafel en te kijken en weet ik het wat en verder is het kind aan vader en moeder.’ Ik heb zo iets van: ‘Ja, je zit in de Maatschappelijke Opvang. Jij hebt als ouder recht op begeleiding, ja, je kinderen ook.’ Dus dat zou wel een goeie omschakeling zijn in mijn ogen” (O2, 11.36, 17/02/2014).

4.4: Conclusie

Binnen Het Kompas wordt het 8-fasenmodel gebruikt als werkwijze. Er wordt aangegeven dat het model binnen Het Kompas meer een leidraad is en dat niet alle fases precies worden langsgegaan zoals ze zijn weergegeven binnen het 8-fasenmodel (PB2, 3.6, 05/02/2014).

Het 8-fasenmodel gaat acht leefgebieden langs van de cliënt, zodat hij zoveel mogelijk kan worden geholpen. Het 8-fasenmodel is gericht op eigen kracht van de cliënt, de mogelijkheden (MOVISIE, 2014). Het 8-fasenmodel wordt bij Het Kompas op een andere manier gehanteerd. Er worden tien klantindicatoren aangehouden in plaats van acht leefgebieden (PB1, persoonlijke mededeling, 03/04/2014). Huisvesting en aflossing van schulden hebben als doelen toch wel prioriteit: wanneer

deze in ieder geval gehaald zijn, mag een cliënt ambulant begeleid worden. Aan de andere doelen die nog niet behaald zijn, kan ook gewerkt worden wanneer de cliënt ambulant begeleid wordt (PB1, 2.8, 17/02/2014). Vanuit de bovenstaande literatuur komt naar voren dat het model geen blauwdruk is. Elke cliënt en elke instelling is anders. Het model kan op maat worden gemaakt, passend bij een organisatie en cliënten (MOVISIE, 2014).

Tot nu toe was er binnen Het Kompas geen professionele begeleiding voor kinderen aanwezig, maar groepswerkers en PB'ers krijgen steeds meer oog voor kinderen en hun behoefte. Door het starten met de pilot van methodiek Veerkracht MO leren ze hier meer naar te kijken. Ze zien het kind niet meer als 'meegekomen met de ouder'. Begeleiders worden zich bewuster van het feit dat ze kinderen meer bij het proces kunnen betrekken (GW1, 6.6, 14/02/2014). De resultaten van het 8-fasenmodel laten zien dat door het hanteren van het 8-fasenmodel de begeleiding minder vrijblijvend is, effecten beter te meten zijn en er een betere samenwerking is' (Zorg+welzijn, 2004). Samenwerking is belangrijk tussen groepswerkers en persoonlijk begeleiders. Persoonlijk begeleiders moeten een plan schrijven voor cliënten en staan weinig tot niet op de groep. Groepswerkers rapporteren hun observaties over cliënten en geven dit door aan de persoonlijk begeleiders (PB2, 3.7, 7/05/2014). Doordat er een tekort aan groepswerkers is, kan er minder pedagogisch gehandeld worden door groepswerkers en is er minder aandacht voor cliënten (GW2, 7.2, 21/02/2014). Dat is vervelend voor de doelgroep, want deze cliënten komen uit een ingewikkelde thuissituatie en zijn kwetsbaar (Ploegmakers, 2009). Het Kompas had een periode dat er regels voor kinderen werden opgesteld voor bedtijden en televisietijden. Dit werd als prettig ervaren (O4, 13.10, 12/03/2014).

Een ouder geeft aan dat haar kind ook af en toe met de begeleiders in gesprek ging en dat daar de ruimte voor was (O3, 12.23, 21/02/2014). Er wordt verwacht dat begeleiders meer structuur gaan bieden (O2, 11.36, 17/02/2014). Waar het 8-fasenmodel vanuit gaat, is de eigen kracht van de cliënt. Een reden voor het succes van dit 8-fasenmodel is dat er wordt uitgegaan van de mogelijkheden van de cliënt. 'Veel mensen hebben de neiging vanuit problemen te denken. Wat kan iemand wel? Daar moet je gebruik van maken' (MOVISIE, 2014). Er staat ook in de literatuur over het 8-fasenmodel aangegeven dat de cliënt centraal staat: je neemt in de begeleiding de wensen en behoeften van de cliënt mee (Leeuwen-den Dekker, van & Heineke, 2004). Dit vormt de volgende vraag: in hoeverre zijn begeleiders verantwoordelijk voor het organiseren van bijvoorbeeld activiteiten en wat ligt in de eigen kracht van de ouders?

Hoofdstuk 5: Uitwerking deelvraag 3

Wat is er nodig om methodiek Veerkracht MO te borgen binnen de crisisopvang van Het Kompas?

5.1: Inleiding

In paragraaf 5.2.1 van dit hoofdstuk wordt beschreven wat er in de literatuur te lezen valt over veranderingen met betrekking tot borgen. Vervolgens wordt in paragraaf 5.2.2 weergegeven wat in de literatuur te lezen valt over de werkwijze van borgen.

In paragraaf 5.3 worden de resultaten van interviews met groepswerkers, persoonlijk begeleiders, ouders en kinderen van Het Kompas weergegeven. In paragraaf 5.3.1 wordt weergegeven wat er in de interviews naar voren is gekomen over veranderingen met betrekking tot borgen. In paragraaf 5.3.2 valt te lezen wat er in de interviews naar voren is gekomen over de werkwijze van borgen. Werken aan verbetering in de zorg is nooit af. Verbeteren is een continu proces. Het is belangrijk om de resultaten of veranderingen te borgen en implementeren (Bovenberg & van de Lindt, 2008). In paragraaf 5.4 is de conclusie te lezen en daarmee de beantwoording van deelvraag 3.

5.2: Literatuuronderzoek

5.2.1: Veranderingen

De beantwoording van de hoofdvraag en van deze deelvraag gaat over borging. Daarnaast is het woord implementeren een algemeen begrip dat vaak samengaat met borging. Waarin verschilt implementeren van borging en wat betekenen deze begrippen? In deze subparagraaf worden deze definities uitgelegd.

Wat betekent borgen?

Borging houdt in dat de resultaten die tot nu toe behaald zijn, vastgehouden worden. Daarnaast betekent borgen ook het verankeren van de werkwijze in de dagelijkse routine (Bovenberg & van de Lindt, 2008). Het succes van borgen zal volgt uit goede randvoorwaarden. Ook het team zelf kan de borging beïnvloeden.

In de borgingsfase is het van belang dat de opbrengsten uit de evaluatiefase worden ingevoerd en verankerd in de goede gewoontes (Bovenberg & van de Lindt, 2008).

Een vraag die bij borgen speelt, is in hoeverre de pilot echt werkelijkheid kan worden voor de instelling. Wordt die werkelijkheid laag ingeschat, dan vermindert het enthousiasme voor deelname aan de pilot (Verhagen, 2012).

Wat betekent implementeren?

Een eenduidige definitie van implementeren bestaat niet. Afhankelijk van de context van de organisatie en het product worden onder andere de termen 'in gebruik nemen', 'invoeren', 'uitvoeren', 'uitrollen', 'lanceren' en 'introduceren' gerbuikt. Deze implementatiefase staat vooral in het teken van 'doen' en communiceren over wat je doet. Doel van deze fase is het nieuwe product daadwerkelijk met elkaar te realiseren (Verhagen, 2012).

De acht fasen van Kotter

Er is een achtfasenplan van verandering ontwikkeld door Kotter. Het gaat in zijn fasen niet zozeer over wat er veranderd moet worden, maar over hoe een goede voorbereiding, voorwaarden en borging een verandering succesvol kunnen maken.

1. *Urgentiebesef vestigen.* De noodzakelijkheid van de methodiek moet voor iedereen voel- en tastbaar zijn.
2. *De leidende coalitie vormen.* Een goed georganiseerd projectteam is van belang voor succesvolle veranderingen of innovaties.
3. *Een visie en een strategie ontwikkelen.* Zo wordt het beeld of de verwachting van wat men heeft, meer gedragen door het team.
4. *Over de verandering communiceren.* Duidelijke, eerlijke en open communicatie bevordert het proces van verandering van het team.

5. *Een breed draagvlak voor de verandering creëren.* Door over verandering te communiceren, is het mogelijk een breed draagvlak te creëren voor de vernieuwing.

6. *Korte termijn-successen boeken.* Er is meer betrokkenheid door aan te tonen dat met veranderingen zichtbare of meetbare verbeteringen worden gemaakt.

7. *Verbeteringen vastleggen en meer verandering tot stand brengen.* Timing en het introduceren van nieuwe stappen die worden gezet, houden het doorlopende veranderingsproces in gang. Het doel van de verandering moet telkens weer naar voren worden gehaald.

8. *Nieuwe benaderingen verankeren in de cultuur.* De veranderingen moeten niet tijdelijk zijn. Nieuwe benaderingen en methodieken dringen vaak pas door binnen een team wanneer het duidelijk is dat ze werken en meer geprefereerd worden vergeleken met de oude methoden (Bovenberg & van de Lindt, 2008).

Succes van borgen

Succes van de borging hangt af van de volgende zaken: Goede randvoorwaarden, het team zelf en een goede communicatie met het management van de instelling. Ook hoort het management mee te werken aan de blijvende voorwaarden die nodig zijn voor de behaalde resultaten van het team. Daarnaast moeten resultaten besproken worden: resultaten kunnen makkelijk wegvallen in de dagelijkse hectiek. Wanneer dit gebeurt, blijft er niets over dan dat het een leuk project was (Bovenberg & van de Lindt, 2008).

Het is belangrijk dat medewerkers overtuigd raken van het nut van de verandering. Het team hoort te geloven dat het mogelijk is om vast te blijven houden aan de verandering. Leidinggevenden en sleutelfiguren moeten hierin verantwoordelijkheid (blijven) nemen voor verschillende zaken, zoals het veranderingsproces en het vasthouden van de verandering.

Het is wijs wanneer vooruitgang goed bijgehouden wordt en de resultaten van de vooruitgang naar voren komen en worden gedeeld. Hierbij moet de organisatie actie ondernemen op de resultaten. Wat belangrijk voor het team is, is om na te denken over hoe het mogelijk is de resultaten te borgen. Dit betekent dat er soms afspraken moeten worden gemaakt en dat er bepaalde voorwaarden binnen het team moeten worden gevormd, maar ook met het management van de instelling. Er zijn succesverhalen binnen onderzochte instellingen als het gaat om het vasthouden van de resultaten en door heldere taakomschrijvingen van medewerkers, procedures en communicatiesystemen en een helder beleid, kan er meer duidelijkheid binnen een team worden gecreëerd.

Aanwijzingen voor de voorwaarden voor borging zijn:

- goed met elkaar afspreken wat er moet worden gedaan aan borging en wie er actie onderneemt
- bedenken wie de belanghebbenden zijn
- communiceren met sleutelfiguren en belanghebbenden
- de resultaten op verschillende manieren presenteren (schriftelijk, mondeling en digitaal)
- een bruikbare manier vinden om de werkwijze en resultaten bij te houden, bijvoorbeeld door deze regelmatig op de agenda van het team te plaatsen
- om goede voorwaarden vragen, bijvoorbeeld tijd en ondersteuning (Bovenberg & van de Lindt, 2008).

Algemene principes

Er zijn twee processen die het werken met een methodiek steeds in de weg staan: 1. Organisaties of medewerkers maken vaak een eigen variant van de methodiek. Soms wordt de werkwijze dan onder dezelfde naam genoemd, soms onder een andere naam; 2. De methodiek wordt niet meer goed toegepast, waardoor de effectiviteit niet meer te waarborgen is (Wienke, 2010).

Volgens Wienke (2010) zijn de volgende stappen van belang om een nieuwe methodiek te kunnen borgen en in te kunnen passen in bestaande werkprocessen:

- Houdt werkbijeenkomsten met de beroepskrachten.
Monitor in het werkoverleg het daadwerkelijk gebruik van de methode.
- Zorg ervoor dat de nieuwe methoden goed uitvoerbaar zijn.
Duidelijk moet zijn welke voorwaarden gelden voor de uitvoering van de methode en welke kosten ermee gemoeid zijn.
- Zorg ervoor dat de methode ook werkelijk wordt uitgevoerd zoals bedoeld, zodat de bewezen werkzame principes optimaal tot gelding komen.
Verlies van 'methodegetrouwheid' kan de effectiviteit doen verminderen.
- Laat medewerkers zelf een beperkt aantal criteria formuleren die gelden voor een correcte uitvoering van de methode en de bijbehorende werkwijze.
Kwaliteitscriteria dragen bij aan het naar behoren uitvoeren van de activiteiten.
- Ga in de periodieke evaluatie ook na of beoogde effecten toe te schrijven zijn aan goede uitvoering van de nieuwe methode.
Wordt de implementatiegetrouwheid niet vastgesteld, dan is het onduidelijk of effecten toegeschreven kunnen worden aan de oorspronkelijk ontworpen aanpak.

Bij het meten van de werkzaamheid van de methodiek moet rekening gehouden worden met factoren die wel van invloed zijn, maar die niet te meten zijn. Dat zijn factoren als contact leggen en houden, actief luisteren, een vertrouwensband krijgen en dialogisch werken. Ook organisatorische factoren zijn van belang. Denk hierbij aan de vraag of het methodisch werken aangemoedigd en ondersteund wordt. Om dit soort factoren toch te kunnen wegen en beoordelen, is een vorm van intervisie belangrijk (Wienke, 2010).

Factoren die spelen bij de borging van resultaten

- *Belangrijk is dat het positieve wordt benadrukt.*

Behaalde successen moeten beloond worden, als het gaat om behaalde resultaten en doelen. Een ritueel past hier bij, zoals taart voor de afdeling of een feest voor de medewerkers.

- *Breng de behaalde resultaten naar buiten.*

Maak het zichtbaar buiten het team. Vernieuwingen zijn er om te laten zien. Niet alleen richting collega's, maar ook richting verzekeraars, de overheid, leveranciers en andere belangrijke connecties en relaties. Dit is niet alleen belangrijk om het team te onderscheiden van andere teams, maar ook zodat dit de collectieve trots van het team meer naar boven wordt gehaald. Eigen initiatieven worden beloond op deze manier.

- *Onderhoud de vernieuwing.*

Elke vernieuwing vraagt om onderhoud. De aandacht verslapt en mensen vervallen snel in hun eigen, oudere routines wanneer er geen of amper aandacht wordt geschonken aan het onderhouden van een vernieuwing. Belangrijk is om dit te voorkomen door bijvoorbeeld eens onaangekondigd te kijken hoe het gaat, tijdens een werkoverleg te kijken met het team naar de stand van zaken of door eventueel een opfrismoment over de vernieuwing te starten (Bovenberg & van de Lindt, 2008).

5.2.2: Werkwijze

Actiepunten

Er is in 2007 een onderzoek gestart naar kinderen in de opvang. Dit onderzoek werd opgezet vanuit het doel om meer kennis op te doen over de behoefte van kinderen in de opvang, zodat er een passend aanbod kan worden ontwikkeld. Het onderzoek is uitgevoerd door het Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg van het Universitair Medisch Centrum St. Radboud Nijmegen. Uit het onderzoek is gebleken dat aansluiting op kinderen beter kan. Er zijn hiervoor bij de borging verschillende actiepunten opgesteld door Brillenslijper-Kater, Beijersbergen, Asmoredjo, Jansen & Wolf (2010):

- Als opvanginstelling kan je zorgen voor borging voor begeleiding aan de kinderen.
Daarnaast kun je zorgdragen voor belangrijke voorwaarden van die hulpverlening.

- Stel een procesbeschrijving op voor alle fasen en activiteiten die binnen de begeleiding van de kinderen vallen. Hierbij hoort ook een beschrijving van noodzakelijke competenties en eigenschappen die de begeleiders van de kinderen moeten beheersen.
- Elk kind krijgt korte tijd na binnenkomst een kinderintake. Naast een inventarisatie van problemen en krachten is een bespreking van de risico's die er spelen belangrijk. Samen met de kinderen kan er ook een veiligheidsplan opgesteld worden.
- Stel in de opvang samen met kinderen een begeleidingsplan op.
- Kinderen kunnen een vaste mentor krijgen. Tijdens hun verblijf kunnen ze met deze mentor contact houden en ze kunnen deze mentor vragen stellen.
- Belangrijk is om een omvattende begeleiding te bieden die meerdere leefgebieden dekt en aansluit bij de kinderen. Regelmatige evaluaties van de begeleiding van kinderen is noodzakelijk.
- Werk samen met andere ketenpartners die gericht zijn op hulpverlening of zorg voor kinderen. Overheden (gemeenten, provincies) en lokale partners hebben ook een verantwoordelijkheid in het opbouwen en onderhouden van zo'n keten.

Ook worden er nog twee criteria door Federatie Opvang/Van Montfoort (2013) genoemd voor het borgen van een methodiek:

- Motivatie bij medewerkers die betrokken zijn bij het werken met Veerkracht
- Draagvlak in de organisatie.

Aanbevelingen over het borgen van een methodiek worden ook genoemd:

Stel als instelling een visie en een missie op met daarin beschreven wat de doelen en uitgangspunten zijn van de opvang als het gaat om het werken met kinderen.

Vertaal dit vervolgens in passende interventies.

Veranker op deze manier in het beleid van de opvanginstelling professionele begeleiding voor kinderen (Brillenslijper-Kater, M., M. Beijersbergen, J. Asmoredjo, C. Jansen & J. Wolf, 2010).

Methodiek Veerkracht MO

Voor het borgen van de methodiek Veerkracht MO is het van belang dat deze methodiek vervlochten wordt in de bestaande werkprocessen. De werkprocessen moeten daarvoor opnieuw bekeken worden en eventueel worden aangepast of aangevuld (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

In het document 'Pilot Veerkracht in de maatschappelijke opvang' (2013) staat beschreven wat nodig is voor het werken met Veerkracht MO. Dit valt onder het implementatieproces:

- Inbedden begeleidingsproces kind (intake, screening, actieplan en veiligheidsplan, ...) in werkprocessen; afstemmen hulp aan ouder en aan kind(eren).
- Een vaste kindhulpverlener per kind die de regie heeft over het proces
- Aandacht voor het leef- en opvoedklimaat vanuit het perspectief van kinderen
- Externe samenwerking om te realiseren dat kinderen de zorg krijgen die nodig is.

Aandachtsfunctionaris

Om de borging van een methodiek te realiseren, is het belangrijk dat er een aandachtsfunctionaris is, die verantwoordelijk is voor de juiste implementatie, de noodzakelijke ondersteuning, de kwaliteitscontrole, het meten van effecten, het stimuleren van onderzoek en het doorvoeren van noodzakelijke aanpassingen (Wienke, 2010).

Voor het borgen van de kwaliteit van de zorg voor en de veiligheid van kinderen binnen een instelling voor Maatschappelijke Opvang, is het belangrijk dat er door de instelling specifiek beleid geformuleerd wordt op het gebied van kinderen.

Als er een aandachtsfunctionaris op het gebied van kinderen aangewezen wordt, kan deze er zorg

voor dragen dat in de hele organisatie het beleid wordt vorm gegeven, wat betreft ouders en kinderen.

Een aandachtsfunctionaris heeft verschillende taken: advies en consultatie bieden aan begeleiders, deskundigheidsbevordering organiseren, ontwikkelingen volgen en evalueren en deze ontwikkelingen vertalen naar beleid en activiteiten. De aandachtsfunctionaris is binnen de organisatie de vraagbaak voor alle vragen over Veerkracht MO (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

Afstemming en uitwisseling

Om voor draagvlak voor het werken met Veerkracht MO te zorgen, is expliciete aandacht nodig. Dat kan gedaan worden door bijeenkomsten waarin medewerkers geïnformeerd en gestimuleerd worden om na te denken over hoe ze in hun dagelijks werk de principes van Veerkracht MO tot uiting kunnen brengen. Het is belangrijk dat er regelmatig afstemming en uitwisseling is tussen de medewerkers. Deze afstemming en uitwisseling kan bijvoorbeeld plaatsvinden als er een structuur is voor werkbegeleiding, intervisie en/of werkoverleg. Tijdens overlegmomenten kunnen thema's centraal gesteld worden die zijn uitgewerkt in deel II van de beschrijving van Veerkracht MO. Die thema's kunnen helpen om te bespreken hoe iedereen daarnaar kijkt, hoe iedereen daar mee werkt en om te inventariseren naar wat wel en niet blijkt te werken.

In de praktijk van de gezondheidszorg is gebleken dat het werken met een methodiek tot een succes kan worden gemaakt als er in de werkbijeenkomsten van de begeleiders regelmatig aandacht wordt besteed aan de juiste manier van het toepassen van de methodiek (Wienke, 2010).

Voor het werken met Veerkracht MO kan het zijn dat er op deelaspecten deskundigheidsbevordering nodig is. Wanneer in een organisatie op bepaalde thema's al expertise aanwezig is, kan de deskundigheid verbreed worden als de medewerker zijn of haar expertise tijdens een bijeenkomst overdraagt aan anderen (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

Voor Veerkracht MO zijn werkprincipes geformuleerd. Deze werkprincipes zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 van deze scriptie. Deze werkprincipes zorgen ervoor dat het eenvoudiger is om te controleren of de methodiek op de juiste wijze uitgevoerd wordt.

Wanneer er binnen de instelling een aparte kinderwerker of kinderbegeleider is, kan deze als aanspreekpunt fungeren voor kinderen en ouders. Ook kan deze kinderwerker of kinderbegeleider activiteiten voor kinderen en hun ouders organiseren (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

5.3: Praktijkonderzoek

5.3.1: Veranderingen

Overheid en gemeente

Aan de expert van Veerkracht MO is de vraag gesteld welke rol de overheid en gemeente spelen in het proces van borging van de methodiek. Daarop werd het volgende geantwoord:

“Faciliteren, he. (...) Ook de overheadoverleg en dergelijke (...) voor een deel van de kwaliteit is dit natuurlijk toch wel heel belangrijk. Dus daar moet je, denk ik, wel steeds op hameren en contact hebben met gemeentes (...) en anderzijds denk ik, dat juist doordat alles nu aan het veranderen is binnen de gemeente, de hele Jeugdzorg nu natuurlijk naar de gemeentes toegaan, gemeenten een veel bredere verantwoordelijkheid krijgen voor al voorzieningen voor jeugd en daar ook het budget over gaan beheren, liggen er ook wel weer kansen, want het wordt op andere manieren verdeeld. (...) Dus dat biedt wel weer kansen voor de Maatschappelijke Opvang om wat makkelijker gebruik te maken van bij van bijvoorbeeld de Jeugdzorg. (...) Dus dat er meer op vraag georganiseerd kunnen worden. Dat maar daar moet je dus als Maatschappelijke Opvang moet je dan zichtbaar zijn bij die partijen ook, he, bij die bij Bureau Jeugdzorg bijvoorbeeld en uiteraard ook bij je gemeente en ja, daar gaat het vooral in zitten. Je moet voortdurend laten zien wat voor doelgroep je in huis hebt en wat die doelgroep eigenlijk nodig heeft” (Ex1, 1.12, 06/01/2014).

Organisatie

Persoonlijk begeleiders en de expert van Veerkracht MO gaven antwoord op de vraag wat er gaat veranderen als er gewerkt wordt met de methodiek Veerkracht MO. De drie citaten hieronder geven die antwoorden weer.

“Dus een positieve sfeer creëren, zeg maar, richting kinderen en ouders. Nou, dat soort dingen dat is gewoon heel belangrijk en (...) je moet eigenlijk je hele werkprocedure moet je moet je ernaast gaan leggen, zeg maar, van: ‘Wat betekent het dan als dan een moeder of een gezin met kinderen binnenkomt? Wat moet ik dan allemaal doen, zeg maar, aan wie moet ik dan waarmee benaderen? Wie gaat het dan doen? Wel welke afspraken maak je?’” (Ex1, 1.2, 6/01/2014).

“Het is een proces wat je met z’n allen doormaakt en als dat meerwaarde oplevert, dat is dan ook wat het gaat uitwijzen, dan is denk ik op basis van de meerwaarde ga je het inzetten en dan wordt het ook interessant dus ja, ik denk en ik denk dat als dat echt meerwaarde oplevert dan blijf je ermee doorgaan” (PB4, 5.19, 04/03/2014).

“Nou ja, dan zal dat ik denk dat er nu wat minder wordt gerapporteerd op kinderen, dus dat het meer wordt gezegd van dat de ouders dit of dat met kinderen hebben gedaan, maar ik denk dat de focus op kinderen een stuk minder is. Dus ik denk dat dat zal veranderen. Dat er meer voor gerapporteerd en wordt op kinderen en dat er wordt gekeken van: ‘Maar wat gebeurt er dan precies?’ En wat... Je zal moeten weten: ‘Wat is dan een doel van die begeleiding van kinderen?’ en daar zou je dan ook hele eenvoudige gesprekjes door kunnen aangaan met kinderen. Of juist niet. Als dat juist handig is om dat je juist bij één Persoonlijk Begeleider te houden of... Maar in ieder geval meer dat bewustzijn van: ‘Hoe gaan we dan met kinderen om in de instelling?’” (PB3, 4.5, 17/02/2014).

Op de vraag wat er nodig is om het werken met Veerkracht MO tot een succes te maken, antwoordde de expert:

“Wat heel belangrijk is, is dat er één of andere structuur is van overleg, begeleiding, coaching (...) Dat er ruimte en mogelijkheden zijn om te praten over je werk en dat kun je op allerlei verschillende manieren invullen en het tweede is dat je ziet natuurlijk vaak wel in belangrijke instellingen dat er dan wel teamoverleg is (...) Dat je dus ook binnen zo’n overlegstructuur dat je altijd expliciet daar de ruimte creëert voor inhoudelijke besprekingen en dat je, ja, en dat het ook vanzelfsprekend wordt dat mensen ook met elkaar praten over de dilemma’s waar ze tegenaan lopen in hun werk” (Ex1, 1.11, 6/01/2014).

“Het is ontzettend belangrijk dat je het dus niet los laat staan van de rest van je instelling, maar dat je het integreert in je werkproces, (...) dat je dus echt steeds ook vanuit de Veerkracht-invalshoek zo’n gezin bespreekt. Dus daarmee heb je het al voor een deel geborgd, denk ik. (...) verder denk ik dat het heel belangrijk is dat je het, ja, dat je er toch een soort van aandachtsfunctionaris of portefeuillehouder op zal voor aanstelt of benoemt, zeg maar, iemand die dit echt in zijn pakket heeft, die daar ook aandacht aan blijft besteden, dat die ook af en toe weer eens even de zaak oppakt” (Ex1, 1.10, 6/01/2014).

“Wat heel erg belangrijk is, is dat je één projectleider aanwijst, maar misschien ook nog samen met een soort van aandachtsfunctionaris dan, he, een projectleider, het hangt er een beetje vanaf welke taken je die geeft, maar die moet wel alles regelen. En daarnaast is het ook heel belangrijk dat iemand, ja, zeg maar, een soort portefeuillehouder is van Veerkracht. Dat die, maar dat die hem ook inhoudelijk, zeg maar, goed kent en voortdurend kan nadenken over: ‘O, ja, maar er staat in Veerkracht dat en dan moet ik die hebben voor dat. Als we dat nou zus of zo regelen, zeg maar.’” (Ex1, 1.2, 6/01/2014).

“Wat in de Vrouwenopvang ook heel goed bleek te werken, was dat je binnen de instelling je hebt daar, zeg maar, een beperkt aantal medewerkers die er mee gaan werken, he. Dat waren dan in de Vrouwenopvang de kinderplichtverleners of degenen die die functie kregen. Dat die dan ook aan de rest van de medewerkers zouden uitleggen: ‘Wat betekent het eigenlijk? Wat is Veerkracht en wat betekent dat als we met Veerkracht gaan werken?’ Dus dat de hele instelling ervan weet en ook de hele dat je er ook met anderen over praat, van: ‘Wat zou het nou kunnen betekenen voor jouw werk?’” (Ex1, 1.2, 06/01/2014).

Ook persoonlijk begeleiders en groeps werkers gaven antwoord op de vraag wat er nodig is om het werken met Veerkracht MO tot een succes te maken. Zij antwoordden:

“Nou, wat ik me voor kan voorstellen, is dat er iemand die daar al mee werkt hier bijvoorbeeld een presentatie komt houden over van wat dan de... het verschil is geweest na invoering. Dus je hebt, ja, een soort van de buiten...kant een... (...) Dus ik denk ook dat je echt iemand nodig hebt die gelooft in die methodiek en die weet wat het kan teweeg brengen en ik denk als je daar geen zicht op hebt, dat het dan op een gegeven moment doodbloedt” (PB3, 4.15, 4/03/2014).

“Ik denk wel dat het is wel belangrijk dat het wel gaat leven, zeg maar. Dus... dat het goed wordt gedeeld en dat in ieder geval de richtlijnen en de kaders goed worden uitgezet. Dat eh... dat is nu nog niet wat mij betreft nog niet helemaal duidelijk” (PB4, 5.20, 4/03/2014).

“We hebben allemaal krijgen de training. Als groeps werkers zijn we al geweest, maar ook anderen gaan daar naartoe. Dus dan moet je op één lijn komen te staan, want het is zelfde stof wat iedereen krijgt, dus dan heb je een andere inzicht van opvang, moeder en kind in de opvang, dan gewoon denkt van: ‘Moeder is in de opvang met een stel kinderen’” (GW3, 8.5, 4/03/2014).

Pilot Veerkracht MO

Op de vraag in hoeverre groeps werkers op dit moment de kinderen bij de hulpverlening betrekken, antwoordde één van de groeps werkers:

“Na die training heb ik de handvat gebruikt van: ‘Hé, je kan het ook op een andere manier gaan uitleggen aan die kinderen, zodat ze het goed snappen.’ Dus ik ikke ga er nu veel anders mee om dan voorheen. (...) Ik heb twee dagen de training gedaan van de Veerkracht en door die training ben ik ook met een andere oog gaan kijken naar de kinderen, want vaak genoeg worden de kinderen vergeten. We hebben het over de moeder met haar kind in de opvang en er wordt naar de moeder gekeken, maar vaak genoeg niet naar de kinderen, omdat je denkt: ‘De kinderen horen bij het pakketje bij de moeder’, maar daar vergissen we ons in. (...) En toen dacht ik van: ‘En nu merk ik van: je kan ook met een andere oog kijken naar de situatie moeder en kind.’” (GW1, 6.6, 14/02/2014).

Taak en taakverdeling

Aan de persoonlijk begeleiders is gevraagd of hun taak als persoonlijk begeleider verandert als het gaat om de methodiek Veerkracht MO. Daarop antwoordde één van hen:

“Ja, want ik begeleid nu de gezinnen en dan echt de ouders op de tien leefgebieden en straks... daarmee worden er ook veel meer kinderen bij betrokken, dus dan ga je ook veel meer naar de opvoeding kijken en daarna gaan we ook als er een gezin binnenkomt, begeleidt één daarvan de moeder en de ander houdt de kinderen van begeleiden een andere PB'er, zodat je meer... meer objectief kan blijven” (PB1, 2.14, 17/02/2014).

Tijdens één van de interviews benoemde een groeps werker dat persoonlijk begeleiders soms als groeps werker op de groep staan. Aan deze groeps werker is gevraagd wat het team nodig om een duidelijke taakverdeling te krijgen. Daarop werd geantwoord:

“Nou, een duidelijke taakverdeling, zeg maar, want tot nog toe het is niet altijd even duidelijk wat er gedaan moet worden, zeg maar. Of naja, duidelijk is misschien een groot woord, maar ja, dat” (GW4, 9.21, 4/03/2014).

Aan de persoonlijk begeleiders is de vraag gesteld wat zij als persoonlijk begeleider kunnen bieden als het gaat om kinderen die op de crisisopvang verblijven. Daarop antwoordde één van de persoonlijk begeleiders:

“Ja, eigenlijk... ik zou het fijn vinden, als PB'er zijnde, dat ik word afgehaald van de groepswork. Dus dat groepsworkers gewoon groepswork doen en ik er echt voor de cliënt er ben en niet dat ik alle twee moet gaan doen, dat ik straks kwart over vier de oven aan moet doen en half vijf het eten erin moet doen en half zes aan tafel moet gaan zitten” (PB1, 2.16, 17/02/2014).

Eén van de persoonlijk begeleiders gaf het volgende antwoord op de vraag wat het team nodig heeft om wat Veerkracht MO betreft een goede kwaliteit te kunnen leveren:

“Ik denk, zeker die momenten die momenten dat je dit apart bespreekt als zijnde de pilot en de methodiek, dat je toch de momenten ook met elkaar hebt dat je elkaar kan meenemen om ook éénlijnig daarin te zijn in te zijn, zeg maar” (PB4, 5.17, 04/03/2014).

Eén van de groepsworkers antwoordde op dezelfde vraag:

“Je moet elkaar feedback kunnen geven” (GW4, 9.20, 04/03/2014).

Over wat het team nodig heeft om betrokken te blijven bij de methodiek Veerkracht MO zei dezelfde persoonlijk begeleider:

“Ik denk ik denk hier ook weer die momenten, zeg maar, in de vergaderingen en dergelijke. Dus toch het warmhouden van de gedachte en het proces, zeg maar, en daar ook zeker ook... het wordt een methodiek wordt eigenlijk pas interessant als je ook op basis daarvan dingen signaleert en dat met elkaar deelt, zeg maar. Daar komen ook bepaalde succeservaringen uit voort en die moet je ook met elkaar vieren en het is ook een soort van cirkel waar je in komt en dan ga je op basis van de methodiek met elkaar praten, zeg maar, ja, en dan wordt het toch een stuk minder een gevoelskwestie en echt het delen van informatie, maar ook zeker daarin positieve punten” (PB4, 5.18, 4/03/2014).

5.3.2: Werkwijze

Invulling begeleiding

Onderstaande citaten geven weer wat er in de interviews met ouders, persoonlijk begeleiders en groepsworkers naar voren is gekomen naar aanleiding van de vraag of kinderen begeleid moeten worden door dezelfde begeleider die de ouder(s) begeleidt of dat ze begeleidt moeten worden door een aparte begeleider.

Onderstaande citaten geven weer wat er in de interviews naar voren is gekomen naar aanleiding van de vraag of kinderen begeleid moeten worden door dezelfde begeleider die de ouder(s) begeleidt of dat het ze begeleidt moeten worden door een aparte begeleider.

“Dan gaan degene die de kinderen begeleiden en degene die de moeder begeleidt gaan daar natuurlijk wel met elkaar over hebben, van: ‘Joh, wat is jou opgevallen en wat is er met jouw gesprek naar voren gekomen?’ en het wordt ook met moeder en kinderen besproken en dan natuurlijk ook gezamenlijk ook wel eens, maar stel he, die moeder die heeft heel veel problemen in die leefgebieden en stel je doet dat allemaal samen dat dan niet het ene meer aandacht krijgt dan het andere onderwerp. Nu is dat gewoon meer verdeeld en gaat het ook nog meer verdeeld worden. We denken dat dat wel beter gaat werken. Ja, want veel instellingen die ook met kinderen werken die hebben kinderworkers, echt. Die hebben wij niet. Ja, die kinderworkers zijn echt met die kinderen bezig en er iemand anders die dan echt met die moeder bezig is en dat proberen wij een hier beetje na te bootsen en dat heeft dan niet de titel kinderwerk” (PB1, 2.15, 17/02/2014).

“I think it's better that children have also their own begeleider, because if the begeleider van de the moeder doesn't have enough time. It's better for children to have their own begeleider, because I think they are very busy, because HV, she was not only there for me, but I know more people and HV was begeleider to more. So she doesn't have enough time” (O4, 13.11, 12/03/2014).

“Nou, dat lijkt me handiger, bij dezelfde persoon. Ja, want je moet een gezin niet uit elkaar trekken, om het even zo te noemen en ja, dat kind die hoort bij die moeder en die moet je toch... het moet toch één geheel blijven” (GW2, 7.12, 21/02/2014).

“Samen dezelfde, want in Curaçao hebben we samen hetzelfde. Ze doen precies ze kijken alle allebei, maar niet tegelijk. Ze gaan alleen in een gesprek alleen met mij en een gesprek alleen met de kind en daarna als het goed is, gaan we samen werken wat ik moet doen met mijn kind. Om precies ik denk dat zo is gedaan dat ik dan weet je, elke probleem voorkomen en dat ik voelde me als een persoon” (O1, 10.16, 7/02/2014).

“Ja, dat lijkt me wel ideaal. Nou, dan hebben ze toch eigenlijk eentje die, zeg maar, toch een beetje gespecialiseerd is in kinderen en ja, dat is misschien voor de kinderen ook prettiger, want dan voelen ze eigenlijk ook prettiger daarbij, van: ‘Hé, we hebben een eigen begeleidster, als d’r wat is, dan kunnen we daar mooi heen.’ Kijk, het is ook wel leuk van om naar de begeleider van mij te gaan, maar ja, die zit meer... ja, volwassener te denken. Kijk en als jij echt een speciale begeleidster heb voor kinderen, die denkt meer aan de kinderen eigenlijk, van he, die ken ze eigen verbeelden in de kinderen ja, dat zou ideaal zijn” (O3, 12.38, 21/02/2014).

Begeleiding kinderen

Eén van de ouders gaf het volgende antwoord op de vraag wat deze ouder verwacht dat er gaat veranderen door de komst van Veerkracht MO:

“Ik hoop dat er hier in huis gewoon weer een stukje structuur terug gaat komen en dat er inderdaad gewoon wat meer rekening met de kinderen gehouden wordt en dat er niet alleen van: ‘Nou, je komt hier binnen als gezin en met vader en moeder gaan we continue om de tafel en te kijken en weet ik het wat en verder is het kind aan vader en moeder.’ Ik heb zoiets van: ‘Ja, je zit in de Maatschappelijke Opvang. Jij hebt als ouder recht op begeleiding, ja, je kinderen ook.’ Dus dat zou wel een goeie omschakeling zijn in mijn ogen.” (O2, 11.36, 17/02/2014).

Wat één van de ouders gehoord heeft over Veerkracht MO verwoordt deze als volgt:

“Ze hebben het vorig jaar wel over gehad en er was dus een stagiaire die d’r al een beetje mee aan het werk was dus en dat was eigenlijk best wel leuk en dat zou misschien ook wel heel goed zijn voor kinderen. (...) Nou ja, d’r werd toch een wat meer tijd aan hun besteed van, he, leuke dingen doen, maar ondertussen ook gezellig praten en ja, maar ja, dat is met de verwerking, kunnen ze dat allemaal goed gebruiken en daarom zou het toch heel goed zijn als ze daar toch verder in zullen ga zouden gaan” (O3, 12.30, 21/02/2014).

5.4: Conclusie

Er wordt genoemd door de geïnterviewde expert dat het goed is om een aandachtsfunctionaris aan te wijzen die nadenkt over het borgen van de methodiek (Ex1, 1.2, 6/01/2014). Dit is ook terug te vinden in de literatuur (Wienke, 2010).

Zowel in het literatuuronderzoek als in één van de interviews komt naar voren dat behaalde successen binnen het team moeten beloond worden (Bovenberg & van de Lindt, 2008) Eén van de persoonlijk begeleiders benoemt dat wanneer dit gedeeld wordt met elkaar, er succeservaringen uit voort komen. Zo kom je met elkaar in een soort cirkel (PB4, 5.18, 4/03/2014).

Het is belangrijk dat er een structuur is van overleg, begeleiding en coaching. Er moet ruimte zijn om te praten over je werk. Mensen moeten met elkaar praten over de dilemma’s waar ze tegenaan lopen in hun werk (Ex1, 1.11, 6/01/2014). Federatie Opvang/Van Montfoort (2013) noemt ook dat het belangrijk is om regelmatig afstemming en uitwisseling te hebben tussen de medewerkers. Intervisie en/of werkoverleg zijn hier voorbeelden van (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Daarnaast moeten resultaten besproken worden: resultaten kunnen makkelijk wegvallen in de dagelijkse hectiek (Bovenberg & van de Lindt, 2008).

Er werd aangegeven dat er duidelijkheid ontbreekt bij het uitzetten van richtlijnen en kaders (PB4, 5.20, 4/03/2014). In de literatuur wordt benoemd dat door heldere taakomschrijvingen van medewerkers, procedures en communicatiesystemen en een helder beleid, er meer duidelijkheid binnen een team kan worden gecreëerd (Bovenberg & van de Lindt, 2008).

Het is belangrijk dat de begeleiders op één lijn staan, zodat iedereen denkt aan ouder én kind in de opvang (GW3, 8.5, 4/03/2014). Zo wordt de methodiek Veerkracht MO zo veel mogelijk verankerd in het dagelijkse handelen van de begeleiders. Ze handelen op deze manier gezamenlijk vanuit deze methodiek in plaats van hun eigen denkkaders (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

Het is goed als er momenten zijn dat de pilot en de methodiek besproken worden, zodat het steeds weer terugkomt. Voor het blijven leveren van een goede kwaliteit, belangrijk is dat je als teamleden elkaar feedback kunt geven (GW4, 9.20, 04/03/2014).

Hoofdstuk 6: Uitwerking deelvraag 4

Wat hebben kinderen nodig die in de crisisopvang van Het Kompas verblijven en wat zouden de persoonlijk begeleiders en groepswerkers daarin kunnen bieden?

6.1: Inleiding

In paragraaf 6.2.1 van dit hoofdstuk wordt beschreven wat er in de literatuur te lezen valt over kinderen in de Opvang. Vervolgens wordt in paragraaf 6.2.2 weergegeven wat in de literatuur te lezen valt over de behoeften van kinderen in de Opvang en in paragraaf 6.3.3 wordt beschreven wat er in de literatuur te lezen valt over hulpverlening aan kinderen in de Opvang.

In de paragraaf die daarop volgt worden de resultaten van de interviews met de ouders en kinderen van Het Kompas weergegeven. In paragraaf 6.3.1 wordt weergegeven wat er in de interviews naar voren is gekomen over kinderen in de Opvang. In paragraaf 6.3.2 valt te lezen wat er in de interviews naar voren is gekomen over de behoeften van kinderen in de Opvang. Vervolgens is in paragraaf 6.3.3 te lezen wat er in de interviews gezegd is over de hulpverlening van kinderen in de Opvang. In de paragrafen 6.3.1, 6.3.2 en 6.3.3 wordt ook weergegeven wat persoonlijk begeleiders en groepswerkers kunnen bieden met betrekking tot de behoeften van kinderen. Dat zijn de uitkomsten van de focusgesprekken. Bij de paragrafen 6.3.1, 6.3.2 en 6.3.3 is door middel van kopjes onderscheid gemaakt tussen de resultaten van de interviews met begeleiders, ouders en kinderen, zodat het inzichtelijk is welke antwoorden afkomstig zijn van begeleiders, welke van ouders en welke van kinderen.

In paragraaf 6.4 wordt een conclusie gegeven waarin weergegeven wordt wat, naar aanleiding van het literatuuronderzoek en praktijkonderzoek, het antwoord is op de deelvraag.

6.2: Literatuuronderzoek

6.2.1: Kinderen in de Opvang

Kinderen hebben bepaalde behoeften. Ook kinderen die in de crisisopvang terechtkomen. Kinderen die in de Maatschappelijke Opvang terechtkomen, zijn kinderen die vaak uit problematische gezinssituaties komen (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

In opdracht van het ministerie van VWS heeft het Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg van het UMC St. Radboud in Nijmegen onderzoek gedaan naar het functioneren en de situatie van kinderen in de opvang in Nederland. In dit onderzoek, 'Meer dan bed, bad, broodje pindaas', is te lezen wat een meisje van zestien jaar, dat verblijft in de MO, graag zou willen doen in de opvang: "Samen met de jongeren film kijken. Wij mogen niet bij elkaar op de kamer komen. Dus wij kunnen samen niks leuks doen."

Het verblijf in een opvang kan ook onbedoelde gevolgen hebben voor kinderen: "Dit meisje is begonnen met blowen op de crisisopvang, door omgang met medebewoners. Zij heeft aan haar verblijf op de crisisopvang oudere en blowende contacten overgehouden [medewerker MO over een meisje van 16 jaar]" (Brillenslijper-Kater, Beijersbergen, Asmoredjo, Jansen & Wolf, 2010). Medewerkers van de MO vinden dat kinderen de mogelijkheid moeten hebben om dingen te doen die horen bij het kind zijn: Gebruik maken van de computer, huiswerk maken en met vrienden spelen. Voor kleine kinderen zouden er vooral meer spelaanbod en betere creativiteitsmogelijkheden moeten zijn (Brillenslijper-Kater, Beijersbergen, Asmoredjo, Jansen & Wolf, 2010).

Functioneren

Net als bij kinderen in de Vrouwenopvang, spelen bij kinderen in de Maatschappelijke Opvang verschillende gevoelens een rol. Hierbij kan gedacht worden aan gevoelens van onveiligheid en angst, schuldgevoel en loyaliteitsconflicten.

Ook voelen kinderen die verblijven in de Maatschappelijke Opvang zich verantwoordelijk voor het welzijn van andere gezinsleden. De kinderen cijferen zichzelf bijvoorbeeld weg en gaan zorgen voor de ander.

Kinderen die in de Maatschappelijke Opvang terechtkomen, missen hun vertrouwde omgeving en hun familie en vriendjes (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

6.2.2: Behoeften van kinderen in de Opvang

Voor kinderen in de opvang is het belangrijkste dat zij kunnen terugvallen op vertrouwde personen en dat zij van die personen aandacht en zorg krijgen. Die vertrouwde personen zijn in de eerste plaats de ouders. Ook andere belangrijke volwassenen en kinderen uit het eigen netwerk kunnen tot steun zijn voor de kinderen die in de opvang verblijven.

Medewerkers van de Maatschappelijke Opvang richten zich op het ondersteunen van de ouders om hen zo te helpen een steun te zijn voor het kind.

De opvang heeft zelf ook een eigen verantwoordelijkheid in de hulp aan kinderen. Voor het bieden van die hulp heeft de opvang een nauwe afstemming met de ouders.

De verantwoordelijkheid van de opvang betekent dat er qua begeleiding van de kinderen aandacht is voor wat kinderen nodig hebben. Kinderen hebben veiligheid, rust en voorspelbaarheid nodig. Dat betekent dat het belangrijk is om de dagelijkse routine snel weer op te pakken door het bieden van een vast eet-, slaap-, speel- en/of schoolritme.

In de begeleiding moet ook aandacht zijn voor gevoelens en de verwerking daarvan.

Daarnaast is het belangrijk dat kinderen in de opvang plezier beleven en positieve ervaringen opdoen. Het gevoel van eigenwaarde en het zelfvertrouwen van de kinderen moet versterkt worden.

De literatuur noemt verder dat het belangrijk is als er in de begeleiding ruimte is voor ontwikkeling van vaardigheden. Ook moet de sociale steun vergroot worden en moeten begeleiders alert zijn op het eventueel doorverwijzen naar intensievere hulp of therapie (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

6.2.3: Hulpverlening aan kinderen in de Opvang

Bij het onderzoek dat het Onderzoekcentrum maatschappelijke zorg uit heeft gevoerd, zijn zowel medewerkers van de opvang betrokken als kinderen die verblijven in de opvang.

In het onderzoek wordt het volgende gezegd over de opvang:

Eén van de functies van de opvang is de balansfunctie. Rust en een plek om je fijn te voelen is bij het herstel van vitaal belang. Bijna de helft van de jongeren en meer dan de helft van de kinderen heeft in de opvang een plek om zich fijn te voelen, maar een wens ligt bijvoorbeeld in een gezelligere slaapkamer. Dit kan worden gerealiseerd door kinderen en jongeren bijvoorbeeld te betrekken bij het aankleden van hun eigen leefomgeving.

Kinderen en jongeren lijken niet altijd op de hoogte van het activiteiten- en speelaanbod en de faciliteiten van de voorziening. Verder zijn de faciliteiten niet altijd toereikend: het maken van huiswerk is voor een derde van de jongeren lastig gezien een gebrek aan rust en ruimte. Tevens willen de kinderen en jongeren graag toegang tot internet. Het informeren van kinderen en jongeren over aanbod en faciliteiten kan beter. Daarmee kan de kwaliteit van het dagelijks leven van de jongeren in de opvang op een hoger peil worden gebracht (Brillenslijper-Kater, Beijersbergen, Asmoredjo, Jansen & Wolf, 2010).

Gespecialiseerde hulp

Om weer verder te kunnen na de opvang hebben kinderen gerichte begeleiding nodig en voldoende ruimte om te kunnen herstellen. In veel instellingen voor Maatschappelijke Opvang krijgen kinderen geen individuele begeleiding. Ze worden gezien als 'meegekomen met de ouder'. De kinderen verblijven in dezelfde ruimtes als volwassenen, omdat er vaak geen aparte, kindvriendelijke ruimtes in de opvang zijn. Doordat de kinderen in dezelfde ruimtes verblijven als de volwassenen, worden ze direct geconfronteerd met de problematiek van deze volwassenen (Federatie Opvang, z.d.).

Ook in het onderzoek van het UMC St. Radboud wordt dit genoemd. Een medewerker van de MO zegt: "Kinderen komen teveel in aanraking met niet leeftijdsadequate problemen, zoals drugs, drank en agressie. Daarbij is het voor kinderen en ouders vaak extra moeilijk dat andere cliënten zich met de opvoeding bemoeien." (Brillenslijper-Kater, Beijersbergen, Asmoredjo, Jansen & Wolf, 2010).

Gerichte, gespecialiseerde hulp voor kinderen in de opvang is nodig:

Gezien de psychosociale en psychische problemen van de kinderen (denk aan onder meer de gedragsproblemen, posttraumatische stress symptomen en lage zelfwaardering) is specifiek hierop gerichte, gespecialiseerde hulp voor hen nodig. In de opvang zelf moet voor de kinderen ruimte zijn om hun verhaal te doen over wat zij meemaken en hebben meegemaakt (Brillenslijper-Kater, Beijersbergen, Asmoredjo, Jansen & Wolf, 2010).

Tijdens het onderzoek van het UMC St. Radboud gaven medewerkers van de MO aan dat zij denken dat er voor gezinnen appartementen in eenheden nodig zijn die specifiek afgestemd zijn op gezinnen. Kinderen en jongeren geven in het onderzoek aan dat hun slaapkamer ‘gezelliger’, ‘rustiger’ en ‘groter’ zou moeten zijn. Een jongetje van zes jaar zegt: “Ik wil graag een grotere kamer, omdat ik nu alleen op mijn eigen bed kan spelen...” en een meisje van 15 jaar zegt: “Ik wil graag een eigen bed...” (Brillenslijper-Kater, Beijersbergen, Asmoredjo, Jansen & Wolf, 2010)

6.3: Praktijkonderzoek

6.3.1: Kinderen in de Opvang

Begeleiders

Onderstaande citaten geven weer wat groepswerkers kunnen doen op het moment dat een kind binnenkomt bij Het Kompas.

“Ja, als groepswerker kan je een beetje de weg wijzen, mensen een beetje op hun gemak stellen als ze hier binnenkomen door een spelletjes met ze te doen of ze rond te leiden. Dat soort dingen en voor de rest inhoudelijk niet echt” (F1, 18.2,03/04/2014).

“Het is wel lastig, want elk kind is natuurlijk wel weer anders en ik denk dat elk kind ook wel weer wat anders nodig heeft. Ik denk op zo’n moment dat je bijvoorbeeld wel wat speelgoed zou kunnen klaarleggen voor als ze binnenkomen ofzo, hè, als groepswerker. Ja en ook te vragen hoe ze het vinden en hun kamer te laten zien. Ja, iets leuks op hun bed neer te leggen om ze dan zo hun gemak te stellen” (F1, 18.3, 03/04/2014).

Onderstaande citaten geven weer wat persoonlijk begeleiders hebben gezegd over een intakegesprek met de kinderen.

“Wat de bedoeling is, is dat er gewoon gesprekken zijn met kinderen in de... in de toekomst. Aanmelding gaat nu gewoon met de ouders en dan komen de kinderen gewoon mee en dan is er geen gesprek mee, maar het is wel in de toekomst gewoon de bedoeling met de kinderen in gesprek te gaan. Dus ook als ze binnenkomen” (F2, 19.1, 07/04/2014).

“In de eerste zes weken dat ze hier zijn, plan je het gesprek in met het kind. Je doet niet gelijk, want een kind moet gewoon wennen en anders is het gelijk van ‘baf’. Gewoon in die eerste zes weken maak je de afspraak” (F2, 19.2, 07/04/2014).

Eén van de kinderen heeft in een interview aangegeven dat het wil dat de begeleiders meer met het kind spelen. In het focusgesprek reageren de groepswerkers daar als volgt op:

“Ik vind dus weer dat de taak daar echt bij de ouders ligt. Gedeeltelijk kan wel, maar het grootste deel ligt bij de ouders (...) Ik denk niet dat het een taak erbij moet worden om kinderen daarin te vermaken. (...) Ja, je bent geen kinderjuf of een nanny. Stimuleer de ouders. Ik vind het bijvoorbeeld wel goed als je samen met de ouders doet, hè, die niet goed weten of dat je dan wel zegt: ‘Hé, ga eens even krijten. Kijk, eens hoe leuk hij het vindt. Misschien moet je het even samen met hem doen?’ Denk dat je daar een deel van het groepswerk in tegemoet kan komen, maar ik vind niet dat nee en een keer een leuk uitje, maar dat proberen we elk jaar wel een keer te doen. Eigenlijk met de ouders en kinderen een leuk uitje” (F1, 18.15, 03/04/2014).

Tijdens het focusgesprek met persoonlijk begeleiders worden citaten van ouders en kinderen genoemd die gaan over Het Kompas. De persoonlijk begeleiders reageren daar als volgt op: “De kinderen d’r energie kwijt, dat is een stuk verantwoordelijkheid van de ouders. Die zitten ook heel de dag op in een stoel en ja, je gaat je kinderen moeten hier ook de hele dag dan vermaken en je gaat maar iets leuks doen met je kinderen. Wandeling maken of naar de speeltuin kost allemaal geen geld. Dat is ook weer een stuk verantwoording van de ouder. We zijn geen entertainmentteam” (F2, 19.11, 07/04/2014).

Eén van de kinderen heeft in een interview aangegeven dat begeleiders echt tijd moeten hebben voor het kind en dat de begeleiders dezelfde persoon moeten blijven. Het kind zegt dat begeleiders niet bij binnenkomst activiteiten moeten doen met het kind en dan vervolgens, als het kind bij Het Kompas verblijft, geen activiteiten meer doen. De persoonlijk begeleiders reageren daar in het focusgesprek op:

“We hebben de contacten met de kinderen moeten gewoon leuk zijn, maar we zijn niet hun speelmaatje en daar moet wel een onderscheid ze moeten wel hun eigen vriendjes en vriendinnetjes gaan zoeken, ook al zitten ze hier. (...) Ja, een stukje inderdaad rolverdeling wat dan misschien onduidelijk is ook wat misschien ook wel door ouders natuurlijk niet altijd aan kinderen en ook misschien bij de intake niet duidelijk misschien wordt verteld of daar zou nog wat kunnen veranderen dat daarin ook de rol wordt uitgelegd die wij hebben hier, zeg maar. (...) Ik denk dat dat wel goed zou zijn om wat meer helder te hebben. Sowieso dat ouders dat dus ook weten” (F2, 19.20, 07/04/2014).

Ouders

‘Hoe word je als ouder met kinderen begeleid als je binnenkomt bij Het Kompas?’ Onderstaande citaten geven weer wat ouders antwoordden op deze vraag.

“Er wordt wel direct gekeken van: ‘Nou, wat heb je hier in huis nodig voor je kinderen?’ Dus: ‘Kan je kind al in een gewoon bed of heb je een ledikantje nodig? Heb je dat zelf, heb je dat van hier nodig?’ ‘Welke voeding heb je nodig voor je kinderen?’” (O2, 11.1, 17/02/2014).

“Heel goed, want we kwamen binnen op een vrijdag en er was gelijk één van de begeleiders die zeiden van: ‘Kom maar op’, tegen de jongens en gelijk frituren. Gelijk een hele goeie ontvangst. Ja, dat was echt super. Ja, want ja, ze vingen de kinderen best wel goed op. Ja” (O3, 12.1, 21/02/2014).

“Nou... wel een beetje vragen gesteld óver de kinderen van, he, van: ‘Hoe oud zijn ze? En hoe zit het met school? En...’ Ja, dat wel, maar niet echt verder van met hun gepraat erover en dat niet” (O3, 12.12, 21/02/2014).

Onderstaande citaten zijn een weergave van de antwoorden die ouders gaven op de vraag of het gedrag van het kind veranderd is in de tijd dat ze in de crisisopvang van Het Kompas verbleven.

“Dat ze bang is. Ze was eerst niet bang, nu is ze het” (O1, 10.8, 07/02/2014).

“Op het moment dat hij hier binnenkwam, bloeide hij weer helemaal op en ging gelijk zijn ontwikkeling weer met stappen vooruit, omdat hij een stukje rust natuurlijk gewoon weer kreeg” (O2, 11.16, 17/02/2014).

“Nee. Helemaal niet. Zo spontaan en heerlijk dat ze zijn, waren ze daar ook” (O3, 12.19, 21/02/2014).

Kinderen

Aan kinderen is in de interviews de vraag gesteld hoe het ging toen ze naar Het Kompas gingen. Zij zeiden hier het volgende over:

“Het waren mensen die begeleiders die spelletjes met haar doen” (K1, 14.2, 12/02/2014).

“Ja... et d'r was leuk daar en ik vond het heel erg leuk met die spelletjes te spelen en dat ik nog de stripboeks kreeg en dat er ook nog meer leerzame dingen deden daar” (K4, 17.1, 12/03/2014).

“Ja anders. Heel veel mensen om je heen, heel veel kinderen. (...) Leuk, maar soms ook best wel wennen, want er waren ook een soort je was dan eigenlijk een heel groot gezin” (K3, 16.1, 21/02/2014).

“Zenuwachtig. Ja, voor al die mensen daar binnen enzo” (K4, 17.4, 12/03/2014).

Onderstaande citaten geven weer wat de kinderen hebben geantwoord op de vraag hoe ze hun verblijf bij Het Kompas beleven.

“Leger des Heils is best wel normaal, vind ik. Niks slecht ofzo. Nee. Alles gaat gewoon zo'n ritme” (K2, 15.19, 18/02/2014).

“Ja, want je kon er wel goed praten. Je kon je hebt de ruimte om te spelen en je kan er nieuwe vriendinnen maken. (...) Ja, met de begeleidsters. Voor alles en ook helpen met huiswerk en toetsen” (K3, 16.4, 21/02/2014).

“Ja, vrienden maken. Dat. Ja. Dat vond ik lastig. Toen ik daar was, toen wist ik niet hoe ik dat eigenlijk moet doen” (K4, 17.10, 12/03/2014).

“Ja, soms deden ze spelletjes spelen of soms deden ze [moeder zegt: voetballen ook] ja. Of soms naar buiten om te schommelen” (K4, 17.11, 12/03/2014).

“Ja, de kamers zijn best wel klein. Ja, eten, zeg maar. Als je te laat ben, dan heb je geen eten meer. Of moet moeten ze voor jou bewaren of... ja, dat ook, he. Sommige mensen die hier zijn, bijvoorbeeld nachtopvang is er. Ze zijn beetje... Zijn niet goed. Vooral kinderen. Het is niet goed. De sfeer enzo. Ja, zeg maar, kinderen moeten apart zijn van met die nachtopvang enzo van andere mensen” (K2, 15.4, 18/02/2014).

“Ja, het lastigste vond ik in het begin moesten mijn broertje en ik op één kamer, maar toen ging er iemand weg en toen ben ik op die kamer gaan slapen” (K3, 16.2, 21/02/2014).

6.3.2: Behoeften van kinderen in de Opvang

Begeleiders

Onderstaande citaten geven de reacties weer van groepswerkers werkers en persoonlijk begeleiders op de opmerking van ouders dat er meer structuur geboden mag worden vanuit Het Kompas.

“Ja, daar ben ik het 100% mee eens, alleen jij bent de moeder of de vader en in feite ik ikke, ja, sta langs de zijlijn en we kunnen pa en of ma even wegwijs maken, maar die moet het doen en het is lastig om te zeggen tegen een kind wat niet van jou is: ‘Ja, nu ga je eten’, ofzo. Dat moet de ouder gewoon erin brengen en ik denk, ja, we hebben veel te maken met verschillende culturen. (...) Nee, ik geloof niet dat je één lijn kunt trekken daarin. Ik denk wel: Als je ziet dat het voor het kind bijvoorbeeld niet goed is als je ziet: het kind gaat te laat naar bed, het komt moeilijk zijn bed uit, het kind eet niet goed, dat je daar je ouders wel in kan aansturen en dat is vanuit de PB'ers dus dat hij een plan maakt en als groepswerker kan je daar dus weer op inspelen of aanspreken op de groep” (F1, 18.11, 03/04/2014).

“Nou, kijk als een ouder strubbelt met structuur te brengen aan de kinderen is het één op één dat je dat in de gesprekken en de begeleiding doet. Daarnaast vind ik de verantwoordelijkheid van de ouders zelf om dan structuur aan je kinderen te brengen. (...) Ze moeten het straks ook alleen doen als ze weer op zichzelf zit. (...) Het is hun gezin, dus het is belangrijk dat ze zelf structuur aanbrengen.

Lukt het niet, dan geef je handvaten hoe ze dat kunnen gaan doen, maar we nemen niet over" (F2, 19.10, 07/04/2014).

"Vroeger was het wel zo. D'r waren hele strakke eettijden, hele strakke bedtijden, hele alles heel strak. Alleen we hebben in ieder geval toen als team geconcludeerd van: 'Dat werkt eigenlijk niet, want iedere ouder heeft zijn eigen opvoeding, iedere ouder daarin he, en kinderen hun eigen structuur. Dat is daar kan je dat bijna niet over één kam scheren, zeg maar, en dat moet je ook niet willen, want daarin tast je dan heel erg de privéopvoeding, zeg maar, van iemand aan die niet eens altijd slecht is, alleen die nou eenmaal niet voor iedereen hetzelfde is.' en van daaruit hebben we gezegd van: 'Nou, bijvoorbeeld die bedtijden willen we houden, want dat is dat is wel goed, omdat er ook zeker ouders zullen zijn die misschien niet weten hoe dat werkt (...)' Maar de kern blijft inderdaad dat ouders daar vooral zelf mee aan de slag gaan en als ze dat lastig vinden, dan kunnen ze daar zeker ook eigenlijk nu al wel handvatten voor krijgen, ja" (F2, 19.10, 07/04/2014).

Onderstaande citaten geven weer wat persoonlijk begeleiders en groepswerkers in de focusgesprekken aangaven over het doen van activiteiten met de kinderen.

"De het zit nu allemaal in één ruimte en het is ook nadelig. Ik snap het. Ja. Is het ook. Dit pand is er niet geschikt voor. Nee. En de kinderen d'r energie kwijt, dat is een stuk verantwoordelijkheid van de ouders. Die zitten ook heel de dag op in een stoel en ja, je gaat je kinderen moeten hier ook de hele dag dan vermaken en je gaat maar iets leuks doen met je kinderen. Wandeling maken of naar de speeltuin kost allemaal geen geld. Dat is ook weer een stuk verantwoording van de ouder. We zijn geen entertainmentteam" (F2, 19.11, 07/04/2014).

"Ik denk: we hebben een tuin waar ze in kunnen spelen, we hebben een eetzaal en een woonkamer. Dat zijn twee aparte dingen. Oké, ze kunnen niet in de slaapkamer spelen, dat is klein, maar dan ga je zeggen: 'Dan ga je iets met de kinderen in de eetzaal doen', maar dan zeg ik: 'Daar zijn dus ouders verantwoordelijk voor.' Stukje opvoeding is dat ook, want wat ga je met de kinderen doen? Kinderen kunnen niks. Wat doe je als ouder? Ja, ga je dan als ouder op je gat zitten en een peukje roken en je kinderen vliegen alle kanten op of ga je naar buiten en je zorgt dat ze het wel naar hun zin hebben en zodat je zorgt dat andere bewoners ook weer meer ontlast" (F1, 18.13, 03/04/2014).

Ouders

'Wat hebben kinderen nodig als ze op Het Kompas verblijven, wat nu nog niet geboden wordt?' Daarop gaven ouders de volgende antwoorden:

"Ja, meer eigenlijk voor de leeftijden, voor verschillende leeftijden moeten ze eigenlijk toch wel meer speelgoed hebben ofzo of toch dingen. (...) Maar dat zou voor die oudere kinderen eigenlijk wel leuker zijn als ze wat meer of computerspelletjes of de Nintendo's. (...) voor een beetje oudere kinderen zou dat wel prettig zijn. Of een eigen plekje, zeg maar, een hokkie ofzo waar ze effe lekker toch van de kleintjes afgescheiden kan kunnen worden. Ja, precies. Ja. Nah, een beetje eigen ruimte, ja. Dat zou voor oudere kinderen eigenlijk misschien wel leuker zijn" (O3, 12.27, 21/02/2014).

"Een begeleiding van een begeleidster. Voor hun zelf. Spelletjes. (...) Zulke spelletjes om bezig te houden. (...) Ja, een speeltuin, filmpjes, iets doen, handenarbeid om bezig te houden. Hoe je moet tekenen, hoe je moet maken? Of eh... breien, zo. Zoek de dingen op die laten zien: 'O, ik moet niet alleen maar zitten televisie kijken of computer spelen.' Nee, maar nee, maar zulke dingen waarvan je kind zegt: 'Aha. Ik heb dit gedaan of met de begeleiding gaan koken.'" (O1, 10.11, 07/02/2014).

"Ik denk dat het buitenspelen echt wel beter gedaan moet worden. Ik bedoel, je hebt zo'n grote tuin. In de zomer werd het redelijk bijgehouden. (...) Nou, als dat gebeurt wordt, als dat gedaan wordt, dan wordt er goed gebruik van gemaakt. En het is heerlijk voor die kinderen, want het is zo'n grote tuin en ik weet wel dat er vroeger ook één keer in de week gewoon iemand kwam echt voor die

kinderen, om iets te knutselen of om met zijn allen wat te lezen en het zou denk ik wel heel goed zijn voor die kinderen en dat ik vind het jammer, hoor, dat ze dat niet doen" (O2, 11.28, 17/02/2014).

"Als je kijkt naar 'structuur', toen ik hier net kwam, was het van: 'Zo laat is het kinderbedtijd voor die kinderen, zo laat is het bed kinderbedtijd voor die kinderen en zo laat moet je eruit voor het ontbijt' en er was echt structuur en dat is er nu niet meer. Dus dat is wel een beetje dat is wel iets wat gewoon goed is voor kinderen. (...) Weet je, dat is structuur dat is echt wel iets dat is voor kinderen heel belangrijk en niet elke ouder geeft een kind gewoon structuur. (...) ik denk dat ze hier daar wel wat meer dat ze wel wat strenger op kunnen kijken. Dat is gewoon goed" (O2, 11.34, 17/02/2014).

Kinderen

Aan kinderen is gevraagd wat ze zouden willen dat de begeleiders met hen doen. Zij zeiden: "Spelen. (...) Buiten spelen" (K1, 14.8, 12/02/2014).

"Ja, een ik zou willen dat ze met mij ook gingen praten enzo en ik zou ik zou ook willen dat ze dingen vrienden van mij dat ze die namen zeggen tegen mij enzo" (K4, 17.7, 12/03/2014).

Op de vraag: 'Zou d'r zou er iets zijn geweest wat zou je willen dat de begeleiders hadden gedaan toen je net bij Het Kompas kwam?', wordt geantwoord:

"Gewoon mij helpen. Met alles. Tot ik nieuw huis krijg" (K2, 15.16, 18/02/2014).

"Nou, vooral de geluidsoverlast. Nou, we hadden nog twee gezinnen, maar die zijn nou ook alweer weg, maar die twee sliepen soms bij elkaar op de kamer en die twee kinderen maakten hartstikke veel lawaai en we gingen telkens naar de leiding, maar die deed daar niks aan. Tot op den duur tot ze het zelf ook hoorden. Ze gingen schreeuwen, gillen. (...) Vervelend. Ik sliep precies schuin tegenover ze" (K3, 16.10, 21/02/2014).

6.3.3: Hulpverlening aan kinderen in de Opvang

Begeleiders

De groepswerkers en persoonlijk begeleiders zeiden in het focusgesprek het volgende over de invulling van de begeleiding van kinderen:

"Eén begeleider voor gezin, dat is op zich wel ook wel heel goed, maar het kan ook wel weer goed zijn om iemand apart te hebben die dat wel weer heel goed naar de PB'er van de ouders terugkoppelt en soms ook een vertrouwensband juist met een kind kan krijgen, omdat dan ook wat opener kan zijn juist, want omdat het niet dezelfde begeleider is dus, dat ze niet bang hoeven te zijn van: 'O, ze gaan het zeggen' of iets. (...) daar ben ik dan misschien wel makkelijker in dan de anderen om op kindniveau te doen en sommigen hebben er gewoon voor gestudeerd, pedagogiek ofzo. Dus die hebben daar wel wat meer zicht en ervaring in ja, van het helpen van kinderen. Dat is wel weer wat anders dan dat je bezig bent met praktische zaken als ouder zijnde, bijvoorbeeld financiële dingen enzo. Ja. Met het kind moet je toch meer op het emotionele vlak gaan zitten van hoe ze het hier ervaren, denk ik" (F1, 18.5, 03/04/2014).

"Het eerste wat je zei over aparte begeleider voor weet je, dat gaat het een beetje onoverzichtelijk maken, want ja, als je dan toch met ma of pa bezig bent en het kind is van die ouders lijkt me toch wel ja, een stuk eenvoudiger. Anders ga je moeilijk lopen doen met een aparte begeleider voor die en aparte begeleider voor die, weet je, dan wordt het een beetje ja, dan kan je het bos niet meer zien door de bomen" (F1, 18.5, 03/04/2014).

"Nou, ja, wat ik zelf het ideaalst vind, is gewoon één op het kind, één op de ouder, omdat je dan vrijer kan zijn in je dingetjes zeggen en dat is vooral naar het kind toe. Die kan dan vrijer zijn en kan zich veiliger voelen om iets te zeggen wanneer het bijvoorbeeld niet goed gaat, want er is dan niet het directe lijntje naar weer moeder toe. (...) dan is het gewoon iets meer afstand gecreëerd en ja,

ook voor de begeleider, denk ik, wel goed, hoor. Terugkoppeling zal altijd plaatsvinden naar de ouder toe. Ja. Ik bedoel, kinderen zijn minderjarig, die hier binnen zijn” (F2, 19.6, 07/04/2014).

Ouders

Hieronder worden de antwoorden weergegeven die door ouders zijn gegeven op de vraag of het hen beter lijkt als de kinderen begeleid worden door dezelfde begeleider als de ouder of juist door een aparte begeleider.

“I think it’s better that children have also their own begeleider, because if the begeleider van de the moeder doesn’t have enough time. It’s better for children to have their own begeleider, because I think they are very busy, because HV, she was not only there for me, but I know more people and HV was begeleider to more. So she doesn’t have enough time” (O4, 13.11, 12/02/2014).

“Dan hebben ze toch eigenlijk eentje die, zeg maar, toch een beetje gespecialiseerd is in kinderen en ja, dat is misschien voor de kinderen ook prettiger, want dan voelen ze eigenlijk ook prettiger daarbij” (O3, 12.38, 21/02/2014).

“Samen dezelfde, want in Curaçao hebben we samen hetzelfde. Ze doen precies ze kijken alle allebei, maar niet tegelijk. Ze gaan alleen in een gesprek alleen met mij en een gesprek alleen met de kind en daarna als het goed is, gaan we samen werken wat ik moet doen met mijn kind. Om precies ik denk dat zo is gedaan dat ik dan weet je, elke probleem voorkomen en dat ik voelde me als een persoon” (O1, 10.16, 07/02/2014).

“Ja, ik zou gewoon dezelfde doen. Dat is voor het kind ook wel en dan kun je dat ook weer, zeg maar, gewoon moeder en de begeleider kunnen dan ook weer bespreken van: ‘Nou, wat is er nou uitgekomen uit het gesprek met het kind en ja’” (O2, 11.45, 17/02/2014).

Kinderen

Aan de kinderen is gevraagd of ze wel eens met de begeleiders praten. Daarop hebben zij het volgende geantwoord:

“Niet veel. Niet echt” (K2, 15.11, 18/02/2014).

“Ja. Dat kan. (...)Nou, gewoon. Stoer zijn. Sterk staan” (K3, 16.9, 21/02/2014).

Eén van de kinderen gaf de volgende antwoorden op de vraag wat er nu nog gemist wordt met betrekking tot de begeleiders van Het Kompas:

“De begeleiders hier moeten gewoon de mensen meer helpen, zeg maar. Een beetje extra. Met alles wat ze nodig hebben” (K2, 15.33, 18/02/2014).

“Ja, want sommige begeleiders zitten altijd achter de computer enzo. Zij moeten ook heel veel werken” (K2, 15.34, 18/02/2014).

“Ja, ze doen hun best, best goed, om mij te helpen of mijn vader. Ze hebben het al gedaan” (K2, 15.17, 18/02/2014).

6.4: Conclusie

Het belangrijkste wat naar voren komt in zowel het literatuuronderzoek als in de resultaten van de interviews, is dat kinderen de behoefte hebben dat er qua begeleiding aandacht is voor wat ze nodig hebben (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Een aantal geïnterviewde kinderen geeft aan het fijn te vinden om met de begeleiders van Het Kompas te praten (K2&K3, persoonlijke mededelingen, 2014).

In het literatuuronderzoek komt naar voren dat kinderen een vast eet-, slaap-, speel- en/of schoolritme nodig hebben (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Ook tijdens de interviews met

de ouders kwam dit naar voren. Eén van de ouders noemt dat het goed zou zijn als de begeleiders van Het Kompas strenger toe zouden zien op de structuur, omdat niet alle ouders in staat zijn om zelf structuur aan hun kinderen te bieden (O2, 11.34, 17/02/2014). Er wordt in beide focusgesprekken met groepswerkers en persoonlijke begeleiders aangegeven dat er niet vanuit Het Kompas een structuur aangeboden kan worden, omdat het de verantwoordelijkheid van de ouder is om structuur aan te brengen (F1, 18.11, 03/04/2014). De persoonlijk begeleiders geven daarnaast aan dat het wel mogelijk is om de ouders daarin handvatten te bieden (F2, 19.10, 07/04/2014).

Het verblijf in de crisisopvang van Het Kompas heeft niet op alle kinderen hetzelfde effect, zo blijkt uit de interviews. Eén kind bloeide er van op (O2, 11.16, 17/02/2014), een ander kind is juist bang geworden bij Het Kompas (O1, 10.8, 07/02/2014) en een derde ouder noemt dat het gedrag van haar kinderen niet veranderd is tijdens het verblijf bij Het Kompas (O3, 12.19, 21/02/2014). Doordat de kinderen verschillend reageren op het verblijf bij Het Kompas, hebben de kinderen ook verschillende behoeften. Daarbij werd aangegeven dat het soms wel lastig kan zijn om aan te sluiten bij de behoefte van het kind, juist omdat ieder kind anders is en de behoeften daardoor verschillen (F1, 18.3, 03/04/2014). Wat door zowel ouders als kinderen wordt genoemd, is dat er meer aandacht mag komen voor het doen van activiteiten met de kinderen (K1, 14.8, 12/02/2014), (K4, 17.7, 12/03/2014), (O1, 10.11, 07/02/2014) en (O2, 11.28, 17/02/2014).

Er wordt genoemd dat begeleiders niet structureel met kinderen kunnen spelen of activiteiten organiseren, omdat dit niet onder hun taak valt. Ouders zijn hierin verantwoordelijk, vinden begeleiders. Wel wordt er vaak geprobeerd door begeleiders om met kinderen te spelen als daar ruimte voor is (F1, 18.15, 03/04/2014). Door meerdere kinderen wordt het praten met de begeleiders aangegeven als behoefte. In de toekomst is het de bedoeling dat er ook een gesprek met het kind wordt gehouden bij binnenkomst (F2, 19.1, 07/04/2014). Het is beter als dit laagdrempelig blijft en niet gelijk intensief is. Een kind moet eerst de tijd en ruimte hebben om te wennen aan de nieuwe situatie (F2, 19.2, 07/04/2014).

Niet in alles wat ouders en kinderen als behoefte aangeven, kan door de begeleiders voorzien worden. Een deel van de aangegeven behoeften kunnen ook door de ouder opgepakt worden, meent één van de persoonlijk begeleiders (F2, 19.11, 07/04/2014). Het is goed als er meer duidelijkheid ontstaat bij ouders over wat tot het takenpakket hoort van de persoonlijk begeleiders en groepswerkers (F2, 19.20, 07/04/2014).

Hoofdstuk 7: Uitwerking deelvraag 5

Wat hebben begeleiders nodig om een zo goed mogelijke hulpverlening aan de kinderen, die verblijven in de crisisopvang van Het Kompas, te kunnen realiseren?

7.1: Inleiding

In paragraaf 7.2.1 van dit hoofdstuk wordt beschreven wat er in de literatuur te lezen valt over hulpverlening. Vervolgens wordt in paragraaf 7.2.2 weergegeven wat in de literatuur te lezen valt over de behoeften van hulpverleners. In 7.2.3 wordt beschreven hoe hulpverleners in hun behoeften voorzien kunnen worden door bepaalde veranderingen.

In paragraaf 7.3 worden de resultaten van interviews met groepsworkers en persoonlijk begeleiders van Het Kompas weergegeven. In paragraaf 7.3.1 wordt weergegeven wat er in de interviews naar voren is gekomen over wat er aan hulpverlening nodig is binnen Het Kompas. In paragraaf 7.3.2 valt te lezen wat er in de interviews naar voren is gekomen over de behoeften van hulpverleners. Vervolgens is in paragraaf 7.3.3 te lezen wat er volgens de geïnterviewden veranderd moet en kan worden binnen Het Kompas.

In paragraaf 7.4 is de conclusie te lezen en daarmee de beantwoording van deelvraag 5.

7.2: Literatuuronderzoek

7.2.1: Hulpverlening

Wat is hulpverlening?

Hulpverlening gaat over het aanpakken van problemen. De verantwoordelijkheid van een hulpverlener houdt vooral in dat er met of voor de cliënt gezocht wordt naar verbetering en de hulpverlener probeert om te voorkomen dat een situatie van een cliënt verergerd of vertraagd wordt (Landelijk Opleidingsoverleg SPH, 2009).

Wat is een professioneel hulpverlener?

Social Work heeft een professionele missie, opgesteld door twee verenigingen. Van deze verenigingen zijn in Nederland dertien hogescholen lid en zij kijken en werken ook vanuit deze professionele missie. In deze missie komt het volgende naar voren: Sociaal-agogisch werk streeft concrete doelen na die gaan over sociale verandering, probleemoplossing en toerusting. Het doel hiervan is om een gewenst resultaat te bereiken, waarbij de eindsituatie van een cliënt is verbeterd. Hiervoor zijn bepaalde kennis en vaardigheden nodig. Deze kennis en vaardigheden worden gebaseerd op bepaalde waarden zoals mensenrechten en sociale gerechtigheid.

Een hulpverlener dient methodisch te handelen. Dit houdt in dat hij doelgericht, systematisch en binnen een bepaalde tijd handelt, volgens een analyse met begin- en eindsituatie. Het hulpverlenend handelen, dient continu afgestemd te worden. Afgestemd op veranderende situaties die tijdens het hulpverlenersproces kunnen plaatsvinden (Landelijk Opleidingsoverleg SPH, 2009).

Het werken aan professionaliteit omvat alle taken die bijdragen tot de ontwikkeling van een eigen beroepsidentiteit en het vermogen een bijdrage te leveren aan het beroep of de beroepsontwikkeling. Hierbij valt te denken aan signalering van lacunes tussen wat beleidsmatig en politiek wordt beoogd in de werkvelden en de praktijk van alledag waarin niet aan beoogde normen en of standaarden wordt voldaan. Daarnaast aan onderzoek naar de effectiviteit van handelen, innovatie en het ontwerpen van (verbeterde) diensten en methodieken voor klanten of klantgroepen (Landelijk Opleidingsoverleg SPH, 2009).

Een hulpverlener kan zijn eigen deskundigheid blijven ontwikkelen gedurende zijn loopbaan. Er zijn twee manieren waarop je je als hulpverlener beter kan ontwikkelen: Eén manier is om tijdens je loopbaan ook getraind te worden. Dit kan door middel van supervisie, intervisie, trainingen die je kunt volgen, het stimuleren van deskundigheid binnen de instelling en het volgen van cursussen. De andere manier is dat je als hulpverlener ook nog opleidingen kan volgen, zoals masters of post-HBO-opleidingen.

Vershil HBO en MBO

Er zijn vier niveaus van sociaal-agogische beroepsbeoefening. Deze kunnen onderscheiden worden door te kijken naar de nodige zelfstandigheid die een hulpverlener onder de knie hoort te hebben, de mate van verantwoordelijkheid en het toepassen in allerlei verschillende situaties.

Deze vier niveaus zijn:

1. Assistent (mbo 2-niveau)
2. Uitvoeren (start op mbo-3 niveau, vakvolwassene opereert op mbo-4)
3. Ontwerpen en uitvoeren (start op mbo-4 niveau, vakvolwassene opereert op bachelorniveau)
4. Regie voeren (start op bachelorniveau, Hbo-niveau, vakvolwassene opereert op masterniveau) (Landelijk Opleidingsoverleg SPH, 2009).

Bij niveau 4 (Hbo-niveau) worden de volgende competenties gevraagd/verwacht:

- Zelfstandigheid: een hulpverlener dient bij het uitvoeren van opdrachten de regie te voeren.
- Transfer: een hulpverlener vertaalt kennis en vaardigheden naar een aanpak met andere disciplines.
- Complexiteit: een hulpverlener bedenkt oplossingsstrategieën bij meervoudig complexe vragen.
- Verantwoordelijkheid: is aanspreekbaar op aanpak, op de coördinatie en op de continuïteit en het resultaat (Landelijk Opleidingsoverleg SPH, 2009).

Methodisch handelen

Hulpverleners gaan niet zomaar aan het werk met de cliënt en de problemen van de cliënt. Ze pakken het methodisch aan. In het beroepsprofiel wordt genoemd dat methoden drie gemeenschappelijke kenmerken hebben. Ze moeten systematisch, doelgericht en procesmatig zijn. Doelgerichtheid betekent dat het hulpverlenend handelen afgestemd moet worden op datgene wat bereikt moet worden.

Systematisch betekent hierbij dat er stap voor stap wordt gewerkt en dat er een specifieke aanpak wordt gehanteerd.

Procesmatig gaat over het doorlopen van verschillende fases.

Hulpverlening lijkt hierbij een precies, lineair proces. In modellen en methodieken worden fases één voor één doorlopen. Dit is in de praktijk echter niet altijd het geval, omdat het in de realiteit vaak anders loopt doordat er meerdere dynamische processen of situaties meespelen. Een succesvolle sociale interventie wordt meer gekenmerkt door permanente bijsturing dan dat er gericht wordt gestuurd (Verharen & Nicolassen).

7.2.2: Behoeften begeleiders

Wat moet je in huis hebben om in de crisisopvang goed te kunnen werken en wat vraagt dit van sociaal pedagogisch hulpverleners? Het is lastig om deze vraag te beantwoorden, aangezien er een groot aanbod is van voorzieningen in de maatschappelijke opvang. Ook zijn er allerlei verschillende vormen van hulpaanbieders. Er bestaat praktische hulp en begeleiding, maar ook therapie, cursussen e.d. SPW'ers en SPH'ers bieden vooral zorg in de meeste ruime zin van het woord: bijvoorbeeld lichamelijke verzorging, doorverwijzen of verwijzen naar onderdak, verslavingszorg regelen of medische hulp en sociale voorzieningen. De hulpverleners die wat meer gespecialiseerd zijn, zijn meestal opgeleid op Hbo-niveau en hierbij verrichten zij meer werk op specifieke terreinen.

Naast de opleiding van voormalig Hbo'ers en Mbo'ers die werken binnen de Maatschappelijke Opvang vullen veel van deze hulpverleners hun opleiding aan met specifieke bijscholingen, waardoor de deskundigheid kan worden bevorderd.

Dit wordt binnen de crisisopvang als noodzaak gezien voor een ieder die werkt met deze doelgroep. Binnen instellingen worden vaak ook cursussen of bijscholingen aangeboden. Onderwerpen die aan bod kunnen komen, gaan meestal over risicofactoren van dakloos zijn, achtergronden en

verschijningsvormen en algemene/gezamenlijke problematieken of specifieke problematieken van daklozen. Hierbij wordt meer ingegaan op hoe er met deze mensen kan worden omgegaan. Ook worden er cursussen gegeven over wat meer externe onderwerpen die aan bod kunnen komen binnen de hulpverlening aan cliënten: verslavingsproblematiek, psychische stoornissen, gezondheidsproblemen, etc.

Naast deze bijscholing is de grondhouding van de hulpverlener erg belangrijk. Er wordt ook aandacht besteed aan het aanleren van vaardigheden voor de dagelijkse omgang met cliënten en het handelen in crisissituaties. Het aanbieden van deze cursussen en vormen van deskundigheid is effectief. Dit kan echter niet bij alle instellingen even goed worden aangeboden, omdat men niet altijd beschikt over genoeg docenten of werkenden die hier gespecialiseerd in zijn (Noom, Roorda & Heydendaal).

7.2.3: Veranderingen

Er is in 2007 een onderzoek gestart naar kinderen in de opvang. Het onderzoek is uitgevoerd door het Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg van het Universitair Medisch Centrum St. Radboud Nijmegen. Dit onderzoek was in die tijd uniek: er is nog niet eerder systematisch onderzoek gedaan naar kinderen in de opvang. De behoefte om meer kennis op te doen over de kinderen in de opvang is groot, vooral zodat er een passend aanbod kan worden ontwikkeld, gericht op de kinderen in de crisisopvang (Brillenslijper-Kater, Beijersbergen, Asmoredjo, Jansen & Wolf, 2010).

Wanneer het 'meegekomen kind' als een persoon wordt gezien met een eigen hulpvraag, met de intentie om tegemoet te komen aan zijn of haar vragen en problemen, dan is bij de opvangstellingen reflectie en bijstelling nodig op alle gebieden (beleid, organisatie, uitvoering) (Brillenslijper-Kater, Beijersbergen, Asmoredjo, Jansen & Wolf, 2010).

Verantwoordelijkheid organisatie

In het onderzoek door het Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg van het UMC St. Radboud Nijmegen is er gekeken naar de verantwoordelijkheid van een organisatie, onder andere door interviews af te nemen. Binnen de Maatschappelijke Opvang zijn medewerkers gemiddeld 0.8 uur per week met groepsgerichte begeleiding bezig en de helft van de medewerkers die zijn geïnterviewd voor het onderzoek van het UMC St. Radboud is hier niet tevreden over. Daarnaast vinden medewerkers hun instelling of organisatie vooral verantwoordelijk voor aandacht voor veiligheid, zelfverzorging en verzorging, rust en ontspanning. De medewerkers van de MO geven aan behoefte te hebben aan meer samenwerking met alle betrokken organisaties en het netwerk van de kinderen rond het gezin, zoals Jeugdzorg, AMK, het consultatiebureau, de school en het sociaal netwerk. De medewerkers van de MO en deze ketenpartners willen gezamenlijk beleid ontwikkelen om het welzijn van de kinderen te garanderen.

Daarnaast zien de medewerkers van de MO graag dat er meer contact zou zijn met medewerkers van de VO, omdat er in de VO veel expertise is over huiselijk geweld en kinderen. De behoefte aan deskundigheidsbevordering in relatie tot de kinderen is ook naar voren gebracht in die interviews. Aansluiting op kinderen kan beter (Brillenslijper-Kater, Beijersbergen, Asmoredjo, Jansen & Wolf, 2010).

7.3: Praktijkonderzoek

7.3.1: Hulpverlening

Verwachtingen methodiek Veerkracht MO

"Ik denk dat we in ieder geval een stuk bewuster gaan zijn over de situatie van de kinderen en de ouders en ik verwacht dat we wel wat meer tools gaan krijgen om daar ook praktisch mee aan de slag te gaan en dan ook dat het gewaarborgd is in de methodiek, want nu handelt iedereen vanuit zijn eigen denkwijze en denkkader en dan heb je één richtlijn en één methode waar je op terug kan vallen als je het even niet meer weet of als je denkt van: 'Hé, er klopt hier iets niet.' Dus ik denk dat dat heel... een stukje ja, extra kwaliteit met zich mee kan brengen wat nu er nog niet is op dat gebied" (PB2, 3.14, 05/02/2014).

“Mochten we daar [methodiek Veerkracht MO] ook echt in getraind worden, dan verwacht ik dat ik dat dat ieder lid van ons team een rol hierin kan krijgen door bewuster ook naar de kinderen te kijken. Ook als je hier op de groep staat of als je hier voor wat voor dienst dan ook aanwezig bent en door met elkaar als team ook duidelijke lijnen neer te leggen van: ‘Nou, wanneer laten we iets van opvoeding bij een ouder of wanneer gaan wij iets gaan we niet dingen overnemen of moeten we soms juist dingen overnemen?’ Dus dat we daar bewuster in worden. Ik denk dat dat ook wel meer mijn rol is dat ik bewust word en dat ik daarin een stukje extra kan geven, naast het gewone werk misschien wat ik doe. Dat als ik op de groep sta of als ik hier aanwezig ben, dat ik kan signaleren en dan vanuit een goede basis, zeg maar. Dat ik dat ook weet” (PB2, 3.16, 05/02/2014).

Om een team betrokken te houden, wordt er genoemd dat het volgende belangrijk is:

“Communicatie natuurlijk. Terugkoppeling. Ik denk dat het dat resultaten en nut, dat dat wel heel belangrijk is. Je kan wel iets doen, omdat het in de methodiek staat, maar als je niks ziet dat het nou wat oplevert, dan ben je aan het werk voor wat, weet je wel? Dus ik denk dat dat om mensen echt gemotiveerd te houden of te krijgen, dan moet er een stukje resultaat zichtbaar zijn” (PB3, 4.13, 04/03/2014).

“Zelf vind ik de vergaderingen, cliëntoverleg, daar hecht ik veel waarde aan, daar probeer ik ook altijd bij aanwezig te zijn. Daar neem je elkaar in mee in geheel en daarnaast een stukje feedback naar elkaar natuurlijk en toch het beginnen, dat vind ik ook wel leuk. Dus ja, wat ik echt verwacht... niet zoveel eigenlijk. Ik ben blij dat het een methodiek is. Dat schetst al een hoop duidelijkheid” (PB4, 5.11, 05/03/2014).

7.3.2: Behoeften begeleiders

Er wordt aangegeven wat er gemist wordt door begeleiders:

“Eigenlijk mis je bij het Leger des Heils echt een rode draad, een duidelijke methodiek die zegt: Dit zijn de kaders en iedereen heeft zijn eigen kwaliteit en ga daartussen aan het werk. Zorg dat je het kan verantwoorden en zorg dat er een product komt waarin we ons kunnen verantwoorden naar AWBZ, gemeente en dat soort zaken. Dus wat dat betreft, (...) als dit een methodiek is, dat is al heel wat waard” (PB4, 5.9, 05/03/2014).

“Het blijft toch een dynamisch iets, begeleiden en de groep wisselt en zelf wissel je ook. Je bent eens een keer wat minder gezellig en soms wat gezelliger. Alle personen wisselen. Je hebt Daardoor is eigenlijk alles variabel. Je mist de vastigheid van de methodiek en als je hier met de kinderen mee kan beginnen, zal dat voor de volwassenen en apart van de nachtopvang kan natuurlijk een hele andere methodiek zijn, kan wel interessant zijn, zeg maar (...). Het interessante eigenlijk ook om te zien is: nu wordt het gauw persoonlijk, omdat ik leg mijn gevoel erin en mijn ervaring erin en het wordt iets van mij, zeg maar, wat natuurlijk ook niet heel erg verkeerd is, maar stel dat een ander mij hierop moet aanspreken, dan komt het gauw bij jou als persoon terecht. Terwijl je als je het hebt over Triple C, dan kan ik gewoon zeggen: ‘Op basis van Triple C’, en dan kan jij zeggen: ‘O ja, interpreteer je dat zo?’ en dan praat je eigenlijk over een veld wat middenin ligt en daarin beweeg je, maar die bepaalt de regels, zeg maar. Ja, ‘t is een beetje een schets, maar dat verschil zie ik enorm en dat is best wel lastig” (PB4, 5.9, 05/03/2014).

Begeleiders

Een persoonlijk begeleider geeft aan hoe de taakverdeling is tussen persoonlijk begeleiders en groeps werkers:

“Nee, die [taken groeps werkers +persoonlijk begeleiders] zijn niet gescheiden, want zij dachten: ‘We gaan PB’er en groeps werker in één te doen, want voor nu...’ Ik vind het nu gewoon te druk, want je als je bezig bent met je PB-schap en je bent hier met z’n tweeën en iedereen heeft het allebei druk en je bent allebei PB’er, dan gaat de telefoon en dan staat er weer iemand voor de deur, dan gebeurt

er dat weer, dan moet die weer z'n brood hebben. Je word heel de tijd gestoord" (PB1, 2.17, 17/02/2014).

Een groepswerker geeft aan dat het volgende aantal groepswerkers gewenst is:

"Dus twee groepswerkers en één die dus z'n administratieve PB-dienst en zijn afspraken doet. Die hoeft dan verder niet om te kijken wat wij daar binnen doen of van: 'Hé, hij staat alleen.' Dat geeft ook een druk aan de PB'er die net met een gesprek bezig is. Die voelt zich ook niet echt prettig eronder van 'Hé, het lijkt net alsof ik hem alleen laat bikkelen', maar dat kan gewoon niet anders op het moment. Net wat ik zeg: 'Je kan moeilijk in een gesprek, ik laat even in het midden of het een diepgaand gesprek is, even zeggen: 'Wacht effe ik kom zo terug.' Mensen slaan dan dicht of die hebben zoiets van: 'Ja, word ik wel gehoord? Wordt er wel naar me geluisterd?' Dus het is niet niet ideaal" (GW4, 9.14, 04/03/2014).

Rapporteren

Een persoonlijk begeleider geeft aan hoe er nu gerapporteerd wordt over kinderen:

"De ruimte voor de opvoeding is er nu minimaal. We kunnen bijna niet schrijven op kinderen. Als we moeten rapporteren dan is er bijna geen ruimte voor om op kinderen te rapporteren. Stel: er zijn ouders die doelen hebben met kinderen, dan kun je er nu allemaal niet in zetten. Dan wordt het ook niet echt zichtbaar voor de ouders en je hebt ook niet gerichte vragen die je stelt aan ouders. Je kunt wel gerichte vragen stellen aan ouders over opvoeding, maar je ken er nergens mee naartoe naar rapportages of Clever of het zorgplan. Dus het wordt nooit echt helemaal zichtbaar. Je kunt het wel in je rapportages vermelden wat je met de ouders over spreekt als het over de kinderen gaat, maar dat is dan ook het enige. Nee, je hebt niet mooie vragenlijsten of een inventarisatie van, ja: 'Hoe is de opvoeding? Hoe kijk je er tegenaan? Hoe is jouw opvoeding geweest en wat zou je nu voor je kinderen willen? Wat wil je voor je kinderen in de Opvang? Wat wil je ze meegeven? Hoe maak je duidelijk waar ze zijn?' Er wordt nu niks mee gedaan, maar hopelijk gaan we er binnenkort mee van start ja, met de pilot, maar we hadden natuurlijk ook nooit die methodiek die lijsten met vragen die je kunt stellen, weet je wel. Ja en je kan natuurlijk ook alles zelf verzinnen, maar je moet ook een stuk structuur kunnen bieden in je eigen werk, maar ook zichtbaar hebben vanuit welke methodiek je werkt. Anders wordt het zo'n losse flodder" (PB1, 2.21, 17/02/2014).

"Je kan pas communiceren over iets als je weet wat je aan het doen ben. Dus ik denk dat dat het eerste is. Je kan wel iets zeggen over een kind, maar dan moet je wel weten waaróm je dan iets zegt over wie en waar je dan heengaat. Dus ik denk dat dat in ieder geval, ja, ik weet dus niet wat waar ze nu mee gaan beginnen maar ik kan me voorstellen als je het hebt over een stukje veiligheid, dat je dan daarover gaat communiceren en dat die veiligheid dan terugkomt in hun stukje zorg/hulpverlening van dat kind" (PB3, 4.3, 04/03/2014).

7.3.3: Veranderingen

Methodiek Veerkracht MO

Een aantal begeleiders spreken over hun verwachtingen van de methodiek Veerkracht MO:

"Ik denk dat het iets is wat nieuw is, ik denk dat met nieuwe ideeën en nieuwe visies moet altijd ontwikkelen en ja, ik hoop zelf, dat is meer vanuit een soort verwachting, dat daar ook genoeg tijd is ook om elkaar in mee te nemen. (...) Er zijn een aantal al in bespreking of op cursus geweest of dat soort zaken en het is natuurlijk wel het belang om daar elkaar in mee te nemen en daar is een stukje intervisie, tijd, delen van gegevens of informatie wel belangrijk dus ik denk dat dat wel een aandachtspuntje kan zijn, zeg maar, het is belangrijk dat dat breed gedragen wordt en wat dat echt voor... PB'er dat is voor mij even afwachten" (PB4, 5.8, 05/03/2014).

"Als we echt overgaan naar de andere pand, dat is veel groter, veel ruimer. Die mensen heb meer iets meer privacy en ook een grotere ruimte. Dan vind ik dat we van daaruit echt met de echt de Veerkracht kunnen werken, om te zorgen dat het loopt, weet je" (GW3, 8.7, 05/03/2014).

“Misschien dat we in het nieuwe pand wel de werkwijzen wel anders worden. Dat de groepswerkers meer naar de groep gaan, dat het wel weer meer gescheiden gaat worden. Ja, we hebben dan ook meer kantoortjes, dus dan kan je je beter afsluiten en naar en zou je ook gesprekken anders kunnen voeren en doordat het dan wat gestructureerder en rustiger is dan dat je niet hele tijd gestoord wordt door het groepswerk, zo gezegd, dan kan je je tijd alweer efficiënter indelen. Nu is je tijd gewoon niet efficiënt in te delen, want je weet gewoon niet wat er gaat gebeuren” (PB1, 2.18, 17/02/2014).

Een begeleider zegt het volgende nodig te hebben van ouders:

“Ik denk dat een stukje samenwerking wel handig is. (...) Dus ‘t is toch, blijft te allen tijde hun kind en het is hier een tijdelijke setting en het is ook niet zo dat we meer dan we hebben een betrekkelijke invloed. Met een beetje geluk zijn ze na negen maanden weg en het kind krijgt wel een bepaalde ervaring mee wat je hoopt wat positief is, maar dat is binnen een setting en een gebouw als dit al best wel een uitdaging, maar ik denk dat de communicatie en de samenwerking met de ouder blijft best wel belangrijk, want we kunnen wat inplanten en na negen maanden is iemand weg en dan moet het wel dusdanig overtuigend zijn geweest of helder zijn geweest dat de ander er ook na die periode mee door kan. Dus dat is natuurlijk betrekkelijk die periode en dat is maar goed ook, maar in ieder geval” (PB4, 5.12, 05/03/2014).

Als er gekeken wordt naar wat de effecten zijn op kinderen wat betreft de ontbrekende begeleiding aan hen binnen Het Kompas, noemt een persoonlijk begeleider het volgende:

“Die zijn er wel, maar die zien wij niet zoveel als bijvoorbeeld de ouders ze zien en dat proberen we juist meer in kaart te krijgen wat dan het effect is op kinderen, want nu is dat er gewoon niet” (PB1, 2.12, 17/02/2014).

7.4: Conclusie

Professioneel handelen, bestaat uit methodisch handelen (Landelijk Opleidingsoverleg, 2009).

Binnen Het Kompas wordt het handelen volgens een methodiek of een methodisch kader echter gemist. Het hulpverlenend handelen binnen de crisisopvang van Het Kompas gebeurt nu vooral vanuit persoonlijk oogpunt (PB4, 5.9, 05/03/2014).

Nu handelt iedereen vanuit een eigen denkwijze en denkkader, zegt een andere begeleider (PB2, 3.14, 05/02/2014). Hieruit kan worden opgemaakt dat er een bepaalde mate van professionaliteit mist, namelijk het methodisch werken en je door middel van die methodiek kunnen verantwoorden. Er wordt genoemd dat er behoefte is aan een methodisch kader (PB4, 5.9, 04/03/2014). Een hulpverlener dient methodisch te handelen. Dit houdt in dat hij doelgericht, systematisch en binnen een bepaalde tijd handelt, volgens een analyse met begin- en eindsituatie (Landelijk Opleidingsoverleg SPH, 2009).

Er wordt gewenst om meer naar het systeem te kijken en het kind bij de hulpverlening te betrekken. Er is nu weinig zicht op behoeften van kinderen. Wanneer het ‘meegekomen kind’ als een persoon wordt gezien met een eigen hulpvraag, met de intentie om tegemoet te komen aan zijn of haar vragen en problemen, dan is bij de opvangstellingen reflectie en bijstelling nodig op alle gebieden (beleid, organisatie, uitvoering) (Brillenslijper-Kater, Beijersbergen, Asmoredjo, Jansen & Wolf, 2010). Er is nu weinig ruimte om te rapporteren over kinderen, je kunt het niet borgen in rapportages, Clever of het zorgplan, dus het wordt nooit echt helemaal zichtbaar (PB1, 2.12, 17/02/2014). De verantwoordelijkheid van een hulpverlener houdt vooral in dat er met of voor de cliënt gezocht wordt naar verbetering en de hulpverlener probeert om te voorkomen dat een situatie van een cliënt verergerd of vertraagd wordt (Landelijk Opleidingsoverleg SPH, 2009). Je moet hierbij dus kunnen verantwoorden waarom je iets zegt en wat je doelen zijn, wat betreft begeleiding voor kinderen (PB3, 4.3, 04/03/2014). Er is dus behoefte aan een registratiesysteem waarbij er aandacht is voor kinderen. Belangrijk voor de begeleiders is dat de methodiek Veerkracht MO gaat leven, dat het wordt gedeeld en dat de richtlijnen en kaders goed worden uitgezet. Dat is, volgens een persoonlijk

begeleider, nog niet helemaal duidelijk (PB4, 5.20, 05/03/2014). Het hulpverlenend handelen, dient continu afgestemd te worden op veranderende situaties die tijdens het hulpverlenersproces kunnen plaatsvinden (Landelijk Opleidingsoverleg SPH, 2009). Hulpverlening lijkt een precies, lineair proces. In modellen en methodieken worden fases één voor één doorlopen. Dit is in de praktijk echter niet altijd het geval, doordat er meerdere dynamische processen of situaties meespelen. Een succesvolle sociale interventie wordt meer gekenmerkt door permanente bijsturing dan dat er gericht wordt gestuurd (Verharen & Nicolassen).

Om een team betrokken te houden, wordt er ook genoemd dat communicatie belangrijk is. Terugkoppeling hoort hier ook bij. Resultaten en nut zijn belangrijk (PB3, 4.13, 04/03/2014). Er wordt genoemd dat vergaderingen en cliëntoverleg belangrijk zijn. Die overlegmomenten zijn belangrijk om elkaar mee te nemen in de methodiek en elkaar feedback te kunnen geven (PB4, 5.11, 05/03/2014). Intervisie wordt ook genoemd om als team meer betrokken te zijn (PB4, 5.8, 05/03/2014). Dit is belangrijk voor mensen die werken in de Maatschappelijke Opvang (Noom, Roorda & Heydendaal). Er zijn twee manieren waarop je je als hulpverlener beter kan ontwikkelen: Eén manier is om tijdens je loopbaan ook getraind te worden. Dit kan door middel van supervisie, intervisie, trainingen die je kunt volgen, het stimuleren van deskundigheid binnen de instelling en het volgen van cursussen. De andere manier is dat je als hulpverlener ook nog opleidingen kan volgen, zoals masters of post-HBO-opleidingen (Landelijk Opleidingsniveau SPH, 2009). Tijd is belangrijk, zodat de methodiek goed geïmplementeerd kan worden (PB3, 4. 7, 04/03/2014).

Hoofdstuk 8: Conclusie

8.1: Inleiding

Bij Het Kompas ontbreekt een methodiek voor het werken met kinderen die met hun ouders verblijven op de crisisopvang. Er is voor kinderen met traumatische ervaringen in de Opvang doorgaans nauwelijks aandacht. Kinderen worden dus niet beschouwd als cliënten waarbij een eigen aanpak nodig is. Om hulpverlening aan de kinderen te kunnen realiseren en daarmee te voorkomen dat problemen van generatie op generatie overgaan (Rijn, 2013), moet de methodiek Veerkracht MO geborgd worden binnen de crisisopvang van Het Kompas. Borging houdt in dat de resultaten die tot nu toe behaald zijn, vastgehouden worden. Daarnaast betekent borgen ook het verankeren van de werkwijze in de dagelijkse routine (Bovenberg & van de Lindt, 2008). In het onderzoek voor deze scriptie is onderzocht hoe de methodiek Veerkracht MO geborgd kan worden binnen de crisisopvang, zodat hulpverleners zo goed mogelijk hulpverlening kunnen bieden aan de kinderen die verblijven op de crisisopvang van Het Kompas. Om tot een antwoord te komen, zijn verschillende deelvragen opgesteld. In voorgaande hoofdstukken zijn deze deelvragen beantwoord. In dit hoofdstuk wordt eerst een beknopte beantwoording van de deelvragen weergegeven en vervolgens wordt de hoofdvraag beantwoord. Vanuit de uitkomsten van de beknopte deelvragen uit 8.2 zijn antwoorden gekomen die gezamenlijk de hoofdvraag beantwoorden. In paragraaf 8.3 vindt de beantwoording van de hoofdvraag plaats. Dit is de conclusie die volgt uit dit onderzoek.

8.2: Beknopte beantwoording deelvragen

Deelvraag 1: Wat houdt de methodiek Veerkracht MO in?

De visie die ten grondslag ligt aan de methodiek Veerkracht MO is dat kinderen verbonden zijn met hun ouders, broertjes en zusjes, maar ook met de bredere context van familie, school/kinderopvang en leefomgeving (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

De methodiek Veerkracht MO is een methodiek die preventief te werk gaat. Door kinderen methodisch te begeleiden, kan voorkomen worden dat kinderen (langere tijd) aangewezen zijn op Jeugdzorg en/of dat kinderen later ook cliënt worden in de Maatschappelijke Opvang, GGZ of verslavingszorg (Movisie, 2013).

Doordat Veerkracht MO een beroep doet op de veerkracht en het herstelvermogen van een kind, groeit het zelfvertrouwen van het kind (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Veerkracht MO is gericht op het versterken van de eigen kracht van kinderen en hun ouders (Federatie Opvang, z.d.). De begeleiding van kinderen volgens Veerkracht MO is ingedeeld in drie fasen: de start- en verkenningfase, de begeleidingsfase en de eindfase (Jongepier, 2013).

Ouders worden vanaf het begin betrokken bij de methodiek Veerkracht MO (Ex1, 1.8, 06/01/2014). Samen ga je werken aan wat nodig is, in plaats van dat je als hulpverlener boven de cliënt gaat staan (Ex1, 1.4, 06/01/2014).

Deelvraag 2: Hoe wordt de hulpverlening binnen de crisisopvang van Het Kompas op dit moment vormgegeven?

De hulpverlening binnen de crisisopvang van Het Kompas wordt op dit moment vormgegeven door het werken met het zogenaamde 8-fasenmodel. Dit model gaat uit van acht leefgebieden van de cliënt, zodat hij zoveel mogelijk kan worden geholpen. Het 8-fasenmodel is gericht op de eigen kracht en mogelijkheden van de cliënt (MOVISIE, 2014). Het model kan op maat worden gemaakt, passend bij een organisatie en cliënten (MOVISIE, 2014). Het 8-fasenmodel wordt binnen Het Kompas niet geheel gehanteerd. Er worden tien leefgebieden (klantindicatoren) aangehouden in plaats van acht leefgebieden (PB1, persoonlijke mededeling, 03/04/2014).

Tot nu toe was er binnen Het Kompas geen professionele begeleiding voor kinderen aanwezig, maar groepswerkers en PB'ers krijgen, maar door het starten met de pilot van methodiek Veerkracht MO zien ze het kind niet meer als 'meegekomen met de ouder' (GW1, 6.6, 14/02/2014). Samenwerking tussen groepswerkers en persoonlijk begeleiders is belangrijk. Groepswerkers rapporteren hun observaties over cliënten en geven dit door aan de persoonlijk begeleiders (PB2, 3.7, 7/05/2014).

Deelvraag 3: Wat is er nodig om de methodiek Veerkracht MO te borgen binnen de crisisopvang van Het Kompas?

Er wordt genoemd door de geïnterviewde expert dat het goed is om een aandachtsfunctionaris aan te wijzen die nadenkt over het borgen van de methodiek (Ex1, 1.2, 6/01/2014). Dit is ook terug te vinden in de literatuur (Wienke, 2010).

Behaalde successen binnen het team moeten beloond worden (Bovenberg & van de Lindt, 2008). Het is belangrijk dat er een structuur is van overleg, begeleiding en coaching. Er moet ruimte zijn om te praten over je werk. Mensen moeten met elkaar praten over de dilemma's waar ze tegenaan lopen in hun werk' (Ex1, 1.11, 6/01/2014). Daarnaast moeten resultaten besproken worden: resultaten kunnen makkelijk wegvallen in de dagelijkse hectiek (Bovenberg & van de Lindt, 2008). Het is belangrijk dat de begeleiders op één lijn staan, zodat iedereen denkt aan ouder én kind in de opvang (GW3, 8.5, 4/03/2014).

Het is goed als er momenten zijn dat de pilot en de methodiek besproken worden, zodat het steeds weer terugkomt (PB4, 5.17, 05/03/2014).

In de literatuur is te lezen dat heldere taakomschrijvingen van medewerkers, procedures, communicatiesystemen en een helder beleid voor meer duidelijkheid binnen een team zorgen (Bovenberg & van de Lindt, 2008).

Deelvraag 4: Wat hebben kinderen nodig die in de crisisopvang van Het Kompas verblijven en wat zouden de persoonlijk begeleiders en groepswerkers daarin kunnen bieden?

Het belangrijkste wat naar voren komt in zowel het literatuuronderzoek als in de resultaten van de interviews, is dat kinderen de behoefte hebben dat er qua begeleiding aandacht is voor wat ze nodig hebben (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Door meerdere kinderen wordt het praten met de begeleiders aangegeven als behoefte. In het focusgesprek met de persoonlijk begeleiders werd genoemd dat het de bedoeling is dat er in de toekomst ook gesprekken met kinderen zijn (F2, 19.1, 07/04/2014). De begeleiders kunnen dus tegemoet komen in de behoefte van de kinderen.

In het literatuuronderzoek komt naar voren dat kinderen een vast eet-, slaap-, speel- en/of schoolritme nodig hebben (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Ook tijdens de interviews met de ouders kwam dit naar voren. Eén van de ouders noemt dat het goed zou zijn als de begeleiders van Het Kompas strenger toe zouden zien op de structuur, omdat niet alle ouders in staat zijn om zelf structuur aan hun kinderen te bieden (O2, 11.34, 17/02/2014). Zowel de groepswerkers als de persoonlijk begeleiders geven in de focusgesprekken aan dat er niet vanuit Het Kompas een structuur aangeboden kan worden, omdat het de verantwoordelijkheid van de ouder is om structuur aan te brengen (F1, 18.11, 03/04/2014). De persoonlijk begeleiders geven daarnaast aan dat het wel mogelijk is om de ouders daarin handvatten te bieden (F2, 19.10, 07/04/2014).

Het verblijf in de crisisopvang van Het Kompas heeft niet op alle kinderen hetzelfde effect, zo blijkt uit de interviews (O1&O2&O3, persoonlijke mededelingen, 2014). Doordat de kinderen verschillend reageren op het verblijf bij Het Kompas, hebben de kinderen ook verschillende behoeften.

Wat door zowel ouders als kinderen wordt genoemd, is dat er meer aandacht mag komen voor het doen van activiteiten met de kinderen (K1, 14.8, 12/02/2014), (K4, 17.7, 12/03/2014), (O1, 10.11, 07/02/2014) en (O2, 11.28, 17/02/2014). In het focusgesprek met de persoonlijk begeleiders wordt hierover gezegd dat de ouders zelf aan de slag moeten (F2, 19.13, 07/04/2014).

Deelvraag 5: Wat hebben begeleiders nodig om een zo goed mogelijke hulpverlening aan de kinderen, die verblijven in de crisisopvang van Het Kompas, te kunnen realiseren?

Professioneel handelen, bestaat uit methodisch handelen (Landelijk Opleidingsoverleg, 2009). Binnen Het Kompas wordt het handelen volgens een methodiek of een methodisch kader echter gemist. Het hulpverlenend handelen binnen de crisisopvang van Het Kompas gebeurt nu vooral vanuit persoonlijk oogpunt (PB4, 5.9, 05/03/2014). Er wordt genoemd dat er behoefte is aan een methodisch kader (PB4, 5.9, 04/03/2014). Hieruit kan worden opgemaakt dat er een bepaalde mate van professionaliteit mist, namelijk het methodisch werken en je door middel van die methodiek kunnen verantwoorden.

Er is nu weinig zicht op behoeften van kinderen, maar dit willen persoonlijk begeleiders veranderen. Er is nu weinig ruimte om te rapporteren over kinderen, je kunt het niet borgen in rapportages, Clever of het zorgplan, dus het wordt nooit echt helemaal zichtbaar (PB1, 2.12, 17/02/2014). Je moet kunnen verantwoorden waarom je iets zegt en wat je doelen zijn wat betreft begeleiding voor kinderen (PB3, 4.3, 04/03/2014). Er is dus de behoefte aan een registratiesysteem waarbij er aandacht is voor kinderen.

Belangrijk voor de begeleiders is dat de methodiek Veerkracht MO gaat leven, dat het wordt gedeeld en dat de richtlijnen en kaders goed worden uitgezet. Dat is, volgens een persoonlijk begeleider, nog niet helemaal duidelijk (PB4, 5.20, 05/03/2014). Om een team betrokken te houden, wordt er ook genoemd dat communicatie en terugkoppeling belangrijk zijn, net zoals resultaten en nut (PB3, 4.13, 04/03/2014).

Er wordt genoemd dat vergaderingen en cliëntoverleg belangrijk zijn. Die overlegmomenten zijn belangrijk om elkaar mee te nemen in de methodiek en elkaar feedback te kunnen geven (PB4, 5.11, 05/03/2014).

8.3: Beantwoording hoofdvraag

- ✓ Tot nu toe was er binnen Het Kompas geen professionele begeleiding voor kinderen aanwezig, maar groepswerkers en persoonlijk begeleiders krijgen steeds meer oog voor kinderen en hun behoeften (GW1, 6.6, 14/02/2014). Dit komt door de pilot van de methodiek Veerkracht MO die in februari 2014 van start is gegaan op de crisisopvang van Het Kompas. De methodiek Veerkracht MO is een methodiek die preventief te werk gaat (Movisie, 2013).
- ✓ Veerkracht MO biedt een basis voor methodisch werken met kinderen in de Maatschappelijke Opvang. Om oog te hebben voor kinderen en om hun veiligheid, welzijn en ontwikkeling te bevorderen, biedt Veerkracht MO handvatten en werkprincipes (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Om ondersteuning te realiseren aan individuele begeleiders, elkaar 'scherp' te houden en te bewaken dat begeleiders handelen binnen de methodische kaders van Veerkracht MO, is het belangrijk dat er binnen een team goed samengewerkt wordt (Jongepier, 2013).
- ✓ Om de methodiek Veerkracht MO te kunnen borgen in de hulpverlening, die geboden wordt op de crisisopvang van Het Kompas, is het belangrijk dat de begeleiding van de kinderen duidelijk verdeeld is in drie fasen: de start- en verkenningsfase, de begeleidingsfase en de eindfase (Jongepier, 2013).
- ✓ Voor de begeleiders is het belangrijk dat de methodiek Veerkracht MO gaat leven, dat het wordt gedeeld en dat de richtlijnen en kaders goed worden uitgezet. Dat is, volgens een persoonlijk begeleider, nog niet helemaal duidelijk (PB4, 5.20, 05/03/2014). Om de methodiek Veerkracht MO te kunnen borgen, is het goed om hier een aandachtsfunctionaris voor aan te stellen binnen Het Kompas (Ex1, 1.2, 06/01/2014).
- ✓ Binnen Het Kompas wordt het handelen volgens een methodiek of een methodisch kader gemist. Het hulpverlenend handelen binnen de crisisopvang van Het Kompas gebeurt nu vooral vanuit persoonlijk oogpunt, vertelt één van de persoonlijk begeleiders (PB4, 5.9, 05/03/2014). Nu handelt iedereen vanuit een eigen denkwijze en denkkader, zegt een andere begeleider (PB2, 3.14, 05/02/2014). Hieruit kan worden opgemaakt dat er een bepaalde mate van professionaliteit mist, namelijk het methodisch werken en je door middel van die methodiek kunnen verantwoorden. Er wordt genoemd dat er behoefte is aan een methodisch kader (PB4, 5.9, 04/03/2014).

- ✓ Binnen Het Kompas is het belangrijk dat de begeleiders op één lijn staan, zodat iedereen denkt aan ouder én kind in de opvang (GW3, 8.5, 4/03/2014). Er wordt in een interview door een persoonlijk begeleider genoemd dat vergaderingen en cliëntoverleg belangrijk zijn. Die overlegmomenten zijn belangrijk om elkaar mee te nemen in de methodiek en elkaar feedback te kunnen geven (PB4, 5.11, 05/03/2014). Ook de geïnterviewde expert geeft aan dat begeleiders met elkaar moeten kunnen praten over de dilemma's waar ze tegenaan lopen in hun werk (Ex1, 1.11, 06/01/2014).
- ✓ Behaalde successen binnen het team moeten beloond worden. Dit helpt om een team enthousiast en gemotiveerd te houden. Het is belangrijk dat er een structuur is van overleg, begeleiding en coaching. Daarnaast moeten resultaten besproken worden: resultaten kunnen makkelijk wegvallen in de dagelijkse hectiek. Er wordt benoemd in de literatuur dat door heldere taakomschrijvingen van medewerkers, procedures, communicatiesystemen en een helder beleid, er meer duidelijkheid binnen een team kan worden gecreëerd (Bovenberg & van de Lindt, 2008).
- ✓ De persoonlijk begeleiders van Het Kompas willen meer zicht op de behoeften van kinderen. Ook is er nu weinig ruimte om te rapporteren over de kinderen, doordat je het niet kunt borgen in rapportages, Clever of het zorgplan. Daardoor wordt nooit helemaal zichtbaar wat er over de kinderen gerapporteerd wordt (PB1, 2.12, 17/02/2014). Eén van de persoonlijk begeleiders geeft aan dat je moet kunnen verantwoorden waarom je iets zegt en wat je doelen zijn wat betreft begeleiding voor kinderen (PB3, 4.3, 04/03/2014). Er is dus behoefte aan een registratiesysteem waarin aan kinderen is gedacht.
- ✓ Vanaf het begin moeten de ouders betrokken worden bij de methodiek Veerkracht MO. Dit kan gedaan worden door bij de intake al aan de ouders uit te leggen dat er gewerkt wordt met de methodiek Veerkracht MO, dat dit de verantwoordelijkheid van de instelling is en dat er samen met de ouder(s) steeds gekeken wordt hoe het met kind gaat en wat er nodig is (Ex1, 1.8, 06/01/2014).
- ✓ Door een aantal kinderen wordt het praten met de begeleiders aangegeven als behoefte. Door te werken met Veerkracht MO wordt voorzien in de behoefte van kinderen dat er qua begeleiding aandacht is voor wat zij nodig hebben (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013) & (K2&K3, persoonlijke mededelingen, 2014). In het focusgesprek met de persoonlijk begeleiders werd genoemd dat het de bedoeling is dat er in de toekomst ook gesprekken met kinderen zijn (F2, 19.1, 07/04/2014). De begeleiders kunnen dus tegemoet komen in deze behoefte van de kinderen.
- ✓ Wat door zowel ouders als kinderen wordt genoemd, is dat er meer aandacht mag komen voor het doen van activiteiten met de kinderen (K1, 14.8, 12/02/2014), (K4, 17.7, 12/03/2014), (O1, 10.11, 07/02/2014) en (O2, 11.28, 17/02/2014). In het focusgesprek met de persoonlijk begeleiders wordt hierover gezegd dat de ouders zelf aan de slag moeten (F2, 19.13, 07/04/2014).

Hoofdstuk 9: Discussie

9.1: Inleiding

Dit hoofdstuk vormt de discussie van dit onderzoek. In paragraaf 10.2 wordt er ingegaan op de betrouwbaarheid en in paragraaf 10.3 op de validiteit van dit onderzoek. Vervolgens wordt er in paragraaf 10.3 ingegaan op de beperkingen van dit onderzoek. Alle paragrafen van dit hoofdstuk zijn onderverdeeld in 'praktijkonderzoek' en 'literatuuronderzoek'.

9.2: Betrouwbaarheid

Bij de vraag naar de betrouwbaarheid van een onderzoek gaat het om de vraag in hoeverre er bij een herhaalde meting dezelfde resultaten naar voren komen. Hoe kleiner de verschillen zijn bij een herhaalde meting van hetzelfde onderzoek hoe betrouwbaarder het onderzoek is (Baarda, De Goede & Teunissen, 2009).

Praktijkonderzoek

Behalve de ambulante begeleiders en twee persoonlijk begeleiders heeft het hele team van Het Kompas in een interview of focusgesprek geparticipeerd. De ambulante hulpverlening valt buiten dit onderzoek. Er zijn dus slechts twee persoonlijk begeleiders die niet hebben geparticipeerd in een interview of een focusgesprek. Dat maakt dit onderzoek heel betrouwbaar, omdat de conclusies gebaseerd zijn op de mening en beleving van vrijwel het hele team.

Van één kind-interview is het niet duidelijk of de resultaten betrouwbaar zijn. De ouder van dit kind heeft namelijk de vragen en de antwoorden vertaald. Een mogelijk gevaar hierbij is dat de ouder bij het vertalen informatie heeft weggelaten of juist toe heeft gevoegd.

Het interview met één van de ambulante ouders is onverwacht in het Engels gedaan. Doordat de vragen door de interviews ter plekke vertaald moesten worden, was het zoeken naar bepaalde woorden. Ook is er door de taalbarrière een deel van de vragen niet gesteld. Door de taalbarrière kan het zijn dat de vragen verkeerd geïnterpreteerd zijn, wat ervoor zou kunnen zorgen dat de gegeven antwoorden geen juiste weergave van de werkelijkheid zijn.

Wanneer dit onderzoek op dezelfde wijze nog eens uitgevoerd zou worden, is er een reële kans dat de uitkomsten van het praktijkonderzoek afwijkend zullen zijn. Dit komt doordat de subjectiviteit van met name ouders en kinderen een belangrijke rol speelt. Niet alle kinderen hebben dezelfde behoeften, zo is tijdens het onderzoek gebleken.

Wat daarnaast ook een belangrijke rol kan spelen, is dat Het Kompas over een aantal maanden zal verhuizen naar een ander pand. Het andere pand biedt andere mogelijkheden, waardoor behoeften die in dit onderzoek genoemd zijn, mogelijk komen te vervallen. In dit onderzoek is door ouders en kinderen aangegeven dat het als vervelend wordt ervaren dat de 24-uursopvang en de nachtopvang in één gebouw zitten. In het nieuwe pand zitten de 24-uursopvang en de nachtopvang wel in het zelfde pand, maar beiden hebben een aparte ingang en eigen ruimtes, waardoor de mensen van de 24-uursopvang en de mensen van de nachtopvang niet door elkaar lopen. Een andere behoefte die tijdens dit onderzoek naar voren is gekomen, is een eigen ruimte voor de kinderen. In het nieuwe pand wordt een eigen ruimte voor de kinderen gerealiseerd, waarmee er voorzien wordt in een behoefte.

Ook dient er rekening mee gehouden te worden dat in het nieuwe pand juist andere behoeften ontstaan. Nu delen alle gezinnen met elkaar en met de individuen van interwonen de woonkamer. In het nieuwe pand zijn er twee gezinnen per woonkamer. Mogelijk zijn er gezinnen die juist behoefte hebben aan contact met meerdere gezinnen.

Wanneer de begeleiders een langere tijd met Veerkracht MO werken, is het goed mogelijk dat huidige behoeften komen te vervallen. Dat komt doordat begeleiders nu bijvoorbeeld nog op zoek zijn naar hoe de methodiek precies werkt, zoals de te nemen stappen voor het hanteren van deze methodiek. Wanneer de begeleiders een langere tijd met de methodiek werken, zal deze behoefte verdwijnen doordat ze weten welke stappen er genomen moeten worden.

Tijdens het onderzoek zijn, op twee begeleiders na, alle begeleiders in bepaalde mate betrokken bij het onderzoek. Dit vergroot de betrouwbaarheid van het onderzoek, doordat er van zoveel mogelijk

begeleiders de mening en visie is meegenomen in dit onderzoek. Hierdoor kan ervoor gezorgd worden dat de aanbevelingen van dit onderzoek zo goed mogelijk aansluiten bij het team van Het Kompas.

In verband met de tijdsplanning voor het schrijven van deze scriptie, is het afnemen van interviews gestart toen de pilot zich nog in of net voor de beginfase bevond. De uitkomsten van de interviews zouden mogelijk anders zijn geweest wanneer het team van Het Kompas wat langer bezig was met de pilot van Veerkracht MO.

Literatuuronderzoek

Voor dit onderzoek is een boek gebruikt dat gaat over een onderzoek naar de gezondheid, het welzijn en de begeleiding van kinderen in de Vrouwenopvang en de Maatschappelijke Opvang. Doordat bij dit onderzoek gebruik is gemaakt van deze literatuur, die specifiek gaat over kinderen in de Maatschappelijke Opvang, draagt dit bij aan de betrouwbaarheid van dit onderzoek.

Ook is er voor dit onderzoek een boek gebruikt dat specifiek gaat over innoveren met teams in o.a. de Maatschappelijke Opvang. Het gebruik van deze specifieke literatuur draagt daarom aan de betrouwbaarheid van dit onderzoek.

Doordat Veerkracht MO een nieuw concept is, wat nog nergens geïmplementeerd is, kon er tijdens dit onderzoek niet gekeken worden naar hoe andere organisaties Veerkracht MO hebben geborgd. Nu is er tijdens dit onderzoek gekeken naar algemene informatie over borging en naar hoe andere methodieken geborgd zijn. Wanneer dit onderzoek na de pilotfase op dezelfde wijze uitgevoerd zou worden, is er wellicht wel wat informatie beschikbaar die specifiek gaat over de borging van Veerkracht MO.

9.3: Validiteit

Bij de vraag naar de validiteit van een onderzoek gaat het om de vraag in hoeverre de bevindingen van het onderzoek een goed beeld geven van dat wat zich feitelijk in de praktijk afspeelt (Baarda, De Goede & Teunissen, 2009).

Praktijkonderzoek

Door het zowel persoonlijk begeleiders en groepswerkers als ouders en kinderen te interviewen, is er een breed beeld van de praktijk verkregen. Dat zorgt ervoor dat de bevindingen van het onderzoek een grote mate van validiteit bevatten.

Voor dit afstudeerproject zijn twee ouders en twee kinderen geïnterviewd die gedurende het onderzoek bij Het Kompas verbleven. Ook zijn er twee ouders en twee kinderen geïnterviewd die in het verleden bij Het Kompas verbleven en van wie de ouders nu ambulante hulp ontvangen van Het Kompas. Door het interviewen van ambulante gezinnen hebben we meerdere cliënten kunnen spreken, waardoor we meer te weten zijn gekomen over wat zich in de praktijk afspeelt. Anderzijds kan het feit dat er ambulante gezinnen zijn geïnterviewd de validiteit van dit onderzoek enigszins in gevaar brengen. Bij de interviews stond namelijk de vraag centraal hoe de hulpverlening op dit moment vorm wordt gegeven bij Het Kompas en wat de behoefte is van kinderen die verblijven in de crisisopvang van Het Kompas. Gezinnen die weg gaan bij de crisisopvang van Het Kompas krijgen een jaar lang ambulante hulp van Het Kompas. Ook aan de ambulante gezinnen is de vraag gesteld hoe de hulpverlening bij Het Kompas vorm wordt gegeven. Er bestaat theoretisch gezien een kans dat de hulpverlening bij Het Kompas nu anders vorm wordt gegeven dan op het moment dat de huidige ambulante gezinnen bij Het Kompas verbleven.

Tijdens de interviews bleek dat het interview voor ouders en kinderen soms een spui-moment was met betrekking tot hun verblijf bij Het Kompas. Mede hierdoor moet er rekening gehouden worden met de subjectiviteit van de informatie die verkregen is in de interviews.

Bij het gebruik van de gegevens uit interviews met groepswerkers en met persoonlijk begeleiders moet ook rekening worden gehouden met subjectiviteit. De subjectiviteit van de medewerkers zal echter geen grote invloed hebben op het onderzoek, aangezien de groepswerkers onafhankelijk van

elkaar hetzelfde type antwoorden gaven en persoonlijk begeleiders ook onafhankelijk van elkaar hetzelfde type antwoorden gaven.

Tijdens het onderzoek is ook gevraagd naar de behoefte van kinderen die in de crisisopvang van Het Kompas verblijven. Doordat 'behoefte' heel persoonlijk is, komen niet alle uitkomsten van de interviews met elkaar overeen, maar dat is juist de kracht van kwalitatief onderzoek en dat maakt het onderzoek ook valide.

Bij de interpretatie van het onderzoek moet er wel rekening mee gehouden worden dat de uitkomsten niet zomaar gegeneraliseerd kunnen worden.

Parallel aan het onderzoek voor deze scriptie is het team van Het Kompas bezig met de pilot van de methodiek Veerkracht MO. Hierdoor kan het zijn dat er naar aanleiding van dit onderzoek aanbevelingen worden gedaan voor Het Kompas die het team van Het Kompas inmiddels zelf al heeft doorgevoerd. Dat is niet erg, maar juist een teken dat het team van Het Kompas bezig is met de borging van de methodiek Veerkracht MO. Daarnaast worden de aanbevelingen naar aanleiding van dit onderzoek onderbouwd, waardoor het handelen van het team van Het Kompas verantwoord wordt.

Literatuuronderzoek

Het onderwerp 'Kinderen in de Maatschappelijke Opvang' een actueel onderwerp. Hierdoor konden er voor het schrijven van de aanleiding van dit onderzoek een aantal actuele krantenartikelen worden gebruikt. De actualiteit van de gebruikte krantenartikelen maakt het onderzoek valide.

Voor het literatuuronderzoek is gebruik gemaakt van de readers voor de pilot van Veerkracht MO. Deze readers zijn nog in conceptversie en worden voor de landelijke implementatie van Veerkracht MO mogelijk nog aangepast. Het zou dus kunnen dat na de pilotfase besloten wordt om Veerkracht MO op bepaalde punten anders vorm te geven. In dat geval zou het betekenen dat na de pilotfase alles wat in deze scriptie beschreven is niet meer exact overeen komt met de theorie van Veerkracht MO. Ondanks deze mogelijkheid draagt dit onderzoek bij aan de beroepsontwikkeling van Sociaal Pedagogisch Hulpverlening. Het werken met de combinatie van 8-fasenmodel en Veerkracht MO is namelijk nog nooit eerder onderzocht, doordat de methodiek Veerkracht MO een nieuwe methodiek is. Naar aanleiding van dit onderzoek zijn aanbevelingen gedaan en is er een schema ontwikkeld waarin wordt weergegeven hoe het 8-fasenmodel en Veerkracht MO naast elkaar gehanteerd kunnen worden. Zowel de aanbevelingen als het schema bieden Sociaal Pedagogisch Hulpverleners handvatten voor het werken met kinderen in de Maatschappelijke Opvang. Daardoor draagt dit schema bij aan de beroepsontwikkeling van Sociaal Pedagogische Hulpverlening.

9.4: Beperkingen in het onderzoek

Tijdens het uitvoeren van dit onderzoek is er tegen een aantal zaken aangelopen. Hieronder is een kort overzicht van de beperkingen van dit onderzoek.

Praktijkonderzoek

Er stond in het Plan van Aanpak aangegeven dat er een interview zou worden afgenomen met Kwintes in Amersfoort, omdat zij waarschijnlijk zouden werken met de combinatie van Veerkracht MO en het 8-fasenmodel. Helaas bleek bij navraag dat zij ook bezig zijn met de pilot Veerkracht MO. Dit komt omdat Veerkracht MO nu als pilot draait, waardoor het nog nergens geïmplementeerd is. Daardoor kwam deze optie te vervallen. In het Plan van Aanpak staat dat er geen ambulante gezinnen betrokken zouden worden bij het onderzoek. Uiteindelijk zijn er ook vier ambulante cliënten geïnterviewd. Dit om naast de twee ouders en twee kinderen die binnen het Kompas verblijven meer cliënten te laten participeren in het onderzoek.

Literatuuronderzoek

Er is over deelvraag vijf niet veel literatuur te vinden. Er zijn niet veel bronnen gevonden over de behoeften van begeleiders binnen de crisisopvang. Er is hiervoor gezocht naar internetbronnen en er is gezocht naar literatuur in de vorm van boeken en readers in bibliotheken. De Openbare

Bibliotheek in Amsterdam is bezocht en ook is er via internet in de catalogus van de Koninklijke Bibliotheek Den Haag gezocht naar boeken over dit thema, maar hier was geen aanvullende informatie over te vinden. De reden dat er zo weinig over te vinden is, komt waarschijnlijk doordat dit thema een erg specifiek thema is en er daarom niet veel literatuur over is geschreven. Daarnaast heeft het te maken met het feit dat methodiek Veerkracht MO een nieuwe methodiek is, waarvan nu de pilot gedraait wordt. Hier zijn conceptreaders van, die voor dit onderzoek gebruikt mochten worden van de ontwikkelaar van de methodiek.

Het tekort aan informatie heeft als beperking dat er een minder helder beeld is van hoe dit thema zich afspeelt binnen andere crisisopvangen binnen Nederland. Binnen dit onderzoek was er daardoor vooral een afhankelijkheid van wat er bij de interviews naar voren zou komen over deze onderwerpen. In de discussie en conclusie kan er daardoor minder meegenomen worden vanuit de literatuur over kinderen en begeleiders binnen de crisisopvang in Nederland. Daarom is ervoor gekozen om bij deze deelvraag wat literatuur betreft ook te focussen op professionaliteit van begeleiders. Vervolgens is in het praktijkonderzoek gekeken welke koppeling kan worden gemaakt met professionaliteit binnen Het Kompas en de professionaliteit vanuit de literatuur. Dit heeft interessante uitkomsten opgeleverd. Op deze manier is toch genoeg informatie gevonden om de deelvraag te beantwoorden.

Hoofdstuk 10: Aanbevelingen voor de crisisopvang van Het Kompas

10.1: Inleiding

In dit hoofdstuk worden de aanbevelingen gedaan naar aanleiding van dit afstudeerproject. De aanbevelingen zijn verdeeld in macro-, meso- en microniveau. Ook zijn er aanbevelingen gedaan die specifiek voor het eindproduct van toepassing zijn. De volgende aanbevelingen sluiten aan op de deelvragen en helpen zo mee aan een goede borging. De aanbevelingen uit paragraaf 10.5 gaan over het product en sluit aan op de hoofdvraag over borging.

10.2: Aanbevelingen op macroniveau, de organisatie

Clever

Geef in het rapportagesysteem, Clever, de kinderen weer in een apart kopje, net als de klantindicatoren. Als je het dossier van ouder opent, zie je een rijtje met de klantindicatoren. In dat rijtje geef je ook de kinderen weer. Zo zorg je ervoor dat de kinderen letterlijk zichtbaar zijn in het rapportagesysteem. Deze duidelijkheid wordt op dit moment gemist, volgens de begeleiders (PB1, 2.12, 17/02/2014). Veerkracht MO biedt handvatten en werkprincipes om oog te hebben voor kinderen en om hun veiligheid, welzijn en ontwikkeling te bevorderen (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). In rapportages wordt vastgelegd wat waargenomen is. Dat wat is waargenomen, wordt gebruikt voor het verantwoorden van het handelen (Timmers-Huigens, 2004). Door voor de kinderen een kopje te maken in Clever zorg je ervoor dat je vast kunt leggen wat je hebt waargenomen met betrekking tot de kinderen. Door de kinderen apart weer te geven in Clever zorg je ervoor dat er aandacht is voor de kinderen. Dit past bij het gedachtegoed van Veerkracht MO (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

Vervolgonderzoek

1. Na bijvoorbeeld 0,5 – 1 jaar kan er in vervolgonderzoek gekeken worden naar wat de resultaten zijn van het werken met Veerkracht MO. Welk verschil maakt het werken met de methodiek? Heeft de huisvesting invloed op de behoeften van kinderen die verblijven in de crisisopvang van Het Kompas? Ook kan er onderzocht worden of de methodiek juist gehanteerd wordt. Wordt de methodiek gehanteerd zoals deze bedoeld is of is er binnen Het Kompas een eigen werkwijze ontstaan die niet uitgaat van de principes van Veerkracht MO? In het vervolgonderzoek kan ook gekeken worden of de werkwijze aanscherping behoeft of dat er bijscholing nodig is. Is er echt aandacht voor de kinderen? Worden zij betrokken bij de hulpverlening? Of is het nodig dat de werkwijze onder de loep genomen wordt?

Door onderzoek te doen naar bovenstaande punten, kan de hulpverlening geoptimaliseerd worden.

2. De veronderstelling is dat de behoeften van begeleiders verandert zijn ten opzichte van de behoeften die in het praktijkonderzoek voor dit onderzoek naar voren zijn gekomen. Daarom is de aanbeveling om, na bijvoorbeeld 1 jaar, wanneer de begeleiders bekend zijn met het werken met de methodiek en er mee kunnen werken zonder steeds na te hoeven gaan wat de werkwijze van de methodiek is, vervolgonderzoek te doen naar de behoeften van begeleiders voor het werken met de methodiek Veerkracht MO. Door hiernaar te kijken, kan de hulpverlening geoptimaliseerd worden.

10.3: Aanbevelingen op mesoniveau, het team

Aandachtsfunctionaris

Om de borging van een methodiek te realiseren, is het belangrijk dat er een aandachtsfunctionaris is, die verantwoordelijk is voor de juiste implementatie, de noodzakelijke ondersteuning, de kwaliteitscontrole, het meten van effecten, het stimuleren van onderzoek en het doorvoeren van noodzakelijke aanpassingen (Wienke, 2010). Daarom luidt de aanbeveling dat er op Het Kompas een aandachtsfunctionaris aangewezen wordt voor de methodiek Veerkracht MO.

Als er een aandachtsfunctionaris op het gebied van kinderen aangewezen wordt, kan deze er zorg voor dragen dat in de hele organisatie het beleid wordt vorm gegeven wat betreft ouders en kinderen. Een aandachtsfunctionaris heeft verschillende taken: advies en consultatie bieden aan begeleiders, deskundigheidsbevordering organiseren, ontwikkelingen volgen en evalueren en deze

ontwikkelingen vertalen naar beleid en activiteiten. De aandachtsfunctionaris is binnen de organisatie de vraagbaak voor alle vragen over Veerkracht MO (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

Succesmomenten vieren

Belangrijk is dat het positieve wordt benadrukt. Een aanbeveling is om de resultaten die behaald worden door begeleiders, te vieren. Bij een behaald resultaat kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het eerste gezin dat succesvol is begeleid met de werkwijze van methodiek Veerkracht MO en het 8-fasenmodel gezamenlijk (Bovenberg & Lindt, 2008).

Externe samenwerking

Zorg voor een goede samenwerking met instellingen en organisaties die te maken hebben met het kind. Op die manier kun je de kinderen goede zorg bieden en hen helpen om zo snel mogelijk weer een dagelijkse routine op te pakken (Jongepier, 2013). Het oppakken van de dagelijkse routine is belangrijk voor kinderen die een vervelende gebeurtenis hebben meegemaakt (Alisic, 2012).

Aparte begeleider voor kinderen

Het aanstellen van een vaste kindhulpverlener per kind die de regie heeft over het proces wordt aangeraden door Federatie Opvang/Van Montfoort (2013), omdat er dan objectiever kan worden gekeken naar wat het kind deelt met de persoonlijk begeleider. Deze begeleider kan objectiever naar het kind luisteren, doordat deze begeleider de ouder niet begeleidt en dus haar of zijn verhaal niet hoort. Het zou goed zijn als het begeleiders zijn die op kindniveau zitten (F1, 18.5, 03/04/2014). Deze begeleider kan dan fungeren als vertrouwenspersoon voor het kind. Het wordt aanbevolen dat kinderen begeleidt worden door een persoonlijk begeleider die geschoold is op HBO-niveau. Bij een HBO-er worden de volgende competenties namelijk gevraagd, die van belang zijn voor het persoonlijk begeleiden van kinderen:

- Zelfstandigheid: een hulpverlener dient bij het uitvoeren van opdrachten de regie te voeren.
- Transfer: een hulpverlener vertaalt kennis en vaardigheden naar een aanpak met andere disciplines.
- Complexiteit: een hulpverlener bedenkt oplossingsstrategieën bij meervoudig complexe vragen.
- Verantwoordelijkheid: een hulpverlener is aanspreekbaar op aanpak, op de coördinatie en op de continuïteit en het resultaat (Landelijk Opleidingsoverleg SPH, 2009).

Voor het begeleiden van kinderen is het nodig dat een hulpverlener de kennis en vaardigheden vertaalt die deze heeft van het werken met ouders naar een aanpak die geschikt is voor kinderen. Hierbij is de persoonlijk begeleider ook verantwoordelijk voor het resultaat. Hij moet zelfstandig te werk kunnen gaan en de regie kunnen voeren over (het verwerken van) de gesprekken met het kind, waarbij ook complexe vragen kunnen ontstaan wat betreft het kind. Voor de crisisopvang van Het Kompas is het daarom goed als kinderen worden begeleid door HBO-geschoolden.

Overleg

Het is belangrijk dat er een structuur is van overleg, begeleiding en coaching bij Het Kompas. Er moet ruimte zijn om te praten over je werk. Mensen moeten met elkaar praten over de dilemma's waar ze tegenaan lopen in hun werk (Ex1, 1.11, 6/01/2014). Federatie Opvang/Van Montfoort (2013), noemt ook dat het belangrijk is om regelmatig afstemming en uitwisseling te hebben tussen de medewerkers. Intervisie en/of werkoverleg zijn hier voorbeelden van (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Zo zorg je er met elkaar voor dat er draagvlak is voor het werken met Veerkracht MO. Ook wordt op deze manier de methodiek Veerkracht MO verankerd in het dagelijks handelen van de begeleiders (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013) en nemen begeleiders elkaar op deze manier mee in de methodiek (PB4, 5.11, 05/03/2014).

10.4: Aanbevelingen op microniveau, de cliënt

Verwachtingen uitspreken

Met name uit de focusgesprekken is gebleken dat de verwachtingen van ouders/kinderen en begeleiders niet overeen komen. Ouders/kinderen verwachten bijvoorbeeld dat er door de begeleiders regelmatig activiteiten met hen worden gedaan, maar de begeleiders geven aan dat dit niet bij hun rol hoort (F2, 19.12, 07/04/2014). Daarom is het wenselijk dat bij het intakegesprek de verwachtingen over en weer uitgesproken worden en om daarnaast de cliënt ook op papier, bijvoorbeeld in de welkomstpapieren, een overzicht te geven van de taken van de begeleiders, wat ouders kunnen verwachten en wat begeleiders van ouders verwachten. Op die manier voorkom dat je dat de cliënt teleurgesteld is in jou als hulpverlener (Terlouw & Visser, 2007). Het is belangrijk om de verwachtingen ook te bespreken in een gesprek met de kinderen, zodat zij ook weten wat ze kunnen verwachten.

Netwerk als hulpbron

Aan de methodiek Veerkracht MO ligt de visie ten grondslag dat kinderen verbonden zijn met hun ouders, broertjes en zusjes, maar ook met de bredere context van familie, school/kinderopvang en leefomgeving (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Zorg er daarom voor dat het netwerk van de kinderen in kaart wordt gebracht. De expert van Veerkracht MO gaf daarbij de tip dat je vraagt wie het belangrijk vindt dat het goed gaat met het kind. Die vraag levert meer hulpbronnen op dan wanneer je vraagt bij wie de ouder steun kan vragen (Ex1, 1.5, 06/01/2014). Daarnaast past deze manier van werken bij de basisgedachte van de Wmo, doordat zelfredzaamheid en participatie hiermee bevorderd worden (Sprinkhuizen et al, 2012).

Activiteiten

Ouders en kinderen verwachten dat de begeleiders activiteiten met de kinderen doen (K1, 14.8, 12/02/2014), (K4, 17.7, 12/03/2014), (O1, 10.11, 07/02/2014) en (O2, 11.28, 17/02/2014). Begeleiders vinden dat de ouders activiteiten met hun kinderen moeten doen (F2, 19.13, 07/04/2014). Er is bij Het Kompas een overzicht beschikbaar van de mogelijkheden voor activiteiten in de buurt. Zorg ervoor dat de ouders op de hoogte zijn van de beschikbaarheid van dit overzicht en zorg ervoor dat dit overzicht up to date is. Zo help je als begeleiders de ouders om daadwerkelijk activiteiten te ondernemen.

Informatiemap

Aandacht voor de kinderen door de begeleiders is belangrijk. Er is hier echter ook een grens in en ouders blijven verantwoordelijk voor hun kinderen (F2, 19.11, 07/04/2014). Ouders weten alleen niet altijd hoe ze dit moeten aanpakken (F2, 19.10, 07/04/2014). Een aanbeveling die naar aanleiding van dit onderzoek gedaan wordt, is dat er een informatiemap gemaakt wordt waarin een overzicht staat met activiteiten die ouders en kinderen gezamenlijk binnen en rondom het pand kunnen doen. Denk hierbij aan activiteiten zoals samen in de tuin spelen, samen het eten voorbereiden, spelletjes spelen (met de instructies hoe of wanneer de spelletjeskast opengaat), naar de speeltuin etc. Ook kan hierbij benoemd worden wat de benodigdheden zijn voor deze activiteiten en waar die te vinden zijn. Op deze manier worden ouders gestimuleerd om zelf met hun kind één van deze activiteiten te doen. De aanwezigheid van deze map kan bij het intakegesprek worden benoemd door de begeleider van de ouder. Het is voorstel is om deze map tijdens de verschillende fases van het 8-fasenmodel naar voren te brengen, zodat het tijdens de gesprekken met de ouder(s) als steun en advies kan dienen in de begeleiding van hun kind.

Boekjes voor kinderen

Het voorstel is om speciaal voor kinderen, door middel van een klein boekje met illustraties en simpele woorden, uit te beelden wat er te doen is op Het Kompas en waar ze heen kunnen met vragen. Hierbij kan ook gedacht worden aan concrete vragen, zoals het openen van de spellenkast. Op deze manier worden de kinderen uitgedaagd om zelf om hulp te vragen aan begeleiders

waardoor eventueel ook korte praatjes met begeleiders kunnen ontstaan. Voor groepswerkers en persoonlijk begeleiders is het belangrijk om samen met het kind te kijken naar dit boekje en te laten zien wat hierin te vinden is. Zo is de kans groter dat de kinderen begrijpen wat erin staat. Ook is het goed om dit met de ouder door te nemen, zodat ouders dit ook met hun kinderen kunnen delen. Het is handig als hier meerdere versies van zijn, met posters of boekjes voor kinderen van verschillende leeftijden, zodat het aansluit op hun niveau. Het is goed om het kind een eigen werkboek te geven, waarin in voor hem belangrijke informatie staat en waarin het kind dingen op kan schrijven/tekenen. Voor het werken aan een goed leef- en opvoedklimaat, wat hoort bij de kerntaak 'Verblijf in de opvang', zijn uitgangspunten geformuleerd voor methodiek Veerkracht MO, vanuit de behoeften van kinderen. Hier valt ook informatie geven en uitleggen onder (Jongepier, 2013).

Structuur

In het literatuuronderzoek dat voor deze scriptie is verricht, komt naar voren dat kinderen een vast eet-, slaap-, speel- en/of schoolritme nodig hebben (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Ook tijdens de interviews met de ouders kwam dit naar voren. Eén van de ouders noemt dat het goed zou zijn als de begeleiders van Het Kompas strenger toe zouden zien op de structuur, omdat niet alle ouders in staat zijn om zelf structuur aan hun kinderen te bieden (O2, 11.34, 17/02/2014). In de focusgesprekken kwam naar voren dat begeleiders van mening zijn dat de ouders zelf deze structuur aan hun kinderen moeten aanbieden (F1, 18.11, 03/04/2014) en (F2, 19.10, 07/04/2014). Echter, kinderen die in Maatschappelijke Opvang verblijven, zijn kwetsbare kinderen, die uit problematische gezinssituaties komen (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Deze kinderen blijven, als ze geen hulpverlening krijgen, vaak levenslang met trauma's zitten (Federatie Opvang, z.d.). In de theorie over kinderen en trauma is te lezen dat het kinderen helpt om snel na een schokkende gebeurtenis hun normale dag- en schoolritme op te pakken (Alisic, 2012). Daarom is het aan te bevelen om ouders concrete richtlijnen te geven voor het bieden van structuur, bijvoorbeeld voor bedtijden. Op die manier neem je niet over van ouders, maar je ondersteunt hen en hun kinderen wel.

10.5: Aanbevelingen bij het product

Schema zichtbaar

Voor het borgen van de methodiek Veerkracht MO is het van belang dat deze methodiek vervlochten wordt in de bestaande werkprocessen. De werkprocessen moeten daarvoor opnieuw bekeken worden en eventueel worden aangepast of aangevuld (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013). Het 8-fasenmodel en Veerkracht MO zullen naast elkaar fungeren als werkwijze binnen Het Kompas. Om persoonlijk begeleiders en groepswerkers betrokken te houden, is het belangrijk dat deze fases voor iedereen duidelijk zijn en ook worden aangehouden. Hiervoor is, naar aanleiding van dit onderzoek, een schema ontwikkeld dat laat zien hoe de fases van het 8-fasenmodel en de fases van methodiek Veerkracht MO samen op gelijke momenten worden doorlopen. Om ervoor te zorgen dat de methodiek Veerkracht MO zo optimaal mogelijk gehanteerd wordt naast het 8-fasenmodel, is het belangrijk dat dit schema bekend is bij alle begeleiders. Wat daarbij helpend is, is dat het schema fysiek zichtbaar is, bijvoorbeeld door dit op te hangen op kantoor. Ook is het van belang dat de unitleider en de aandachtsfunctionaris van Veerkracht MO dit schema regelmatig onder de aandacht brengen. Op die manier kan ervoor gezorgd worden dat het schema daadwerkelijk gebruikt wordt in de hulpverlening.

Toetsing

Het schema is geen statische eenheid. Daarom moet het regelmatig herzien worden op basis van ervaring en nieuwe theoretische inzichten (Foolen, Steege & Lange, 2011). Toets daarom na verloop van tijd als team of het schema werkbaar is of dat het aanscherping verdient. Herhaal deze toetsing periodiek. Zo kan ervoor gezorgd worden dat het daadwerkelijk een ondersteuning is voor het bieden van hulpverlening.

Hoofdstuk 11 Evaluatie

11.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt eerst de probleemstelling geëvalueerd. Vervolgens wordt de doelstelling van dit onderzoek geëvalueerd. In hoeverre zijn de aan het begin van het onderzoek opgestelde doelen bereikt? Daarna komt de evaluatie van de werkwijze van dit onderzoek aan de orde. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk bevat de persoonlijke visie van de onderzoekers op het borgen van de methodiek Veerkracht MO op de crisisopvang van Het Kompas.

11.2 Evaluatie probleemstelling

Aan het begin van het onderzoek is de volgende probleemstelling geformuleerd:

Bij Het Kompas ontbreekt een methodiek voor het werken met kinderen die met hun ouders verblijven in de crisisopvang. Er is voor kinderen (met traumatische ervaringen) in de Opvang doorgaans nauwelijks aandacht. Kinderen worden dus niet beschouwd als cliënten waarbij een eigen aanpak nodig is. Om hulpverlening aan de kinderen te kunnen realiseren en te voorkomen dat problemen van generatie op generatie overgaan (Rijn, 2013), moet de methodiek Veerkracht MO geborgd worden binnen de crisisopvang van Het Kompas.

In dit onderzoek is er gekeken hoe de methodiek Veerkracht MO geborgd kan worden binnen de crisisopvang van Het Kompas, zodat hulpverleners zo goed mogelijk hulpverlening kunnen bieden aan kinderen die verblijven op de crisisopvang van Het Kompas.

Op de crisisopvang van Het Kompas draait de pilot van de methodiek Veerkracht MO. Na de zomer van 2014 zal deze methodiek geïmplementeerd worden. Nu is er vanuit de pilot al aandacht voor het werken met kinderen die in de crisisopvang verblijven. Als de methodiek Veerkracht MO geïmplementeerd is, zal er structureel aandacht zijn voor kinderen die verblijven in de crisisopvang van Het Kompas. Door te werken met de methodiek Veerkracht MO worden kinderen beschouwd als cliënten waarbij een eigen aanpak nodig is.

In dit onderzoek is er gekeken hoe de methodiek Veerkracht MO het beste geborgd kan worden binnen de crisisopvang van Het Kompas. Dit heeft geresulteerd in aanbevelingen. De uitvoering van deze aanbevelingen draagt bij aan de borging van de methodiek Veerkracht MO op de crisisopvang van Het Kompas.

11.3 Evaluatie doelstelling

Het belangrijkste doel van dit onderzoek was om te kijken hoe de methodiek/werkwijze een plaats kan krijgen in de zorgplannen van de cliënten en in de dagelijkse gang van zaken op locatie. Om dit doel te bereiken, zijn aan het begin van dit onderzoek doelstellingen opgesteld op macro-, meso- en microniveau. Al deze doelstellingen zijn behaald. Daarover kan het volgende gezegd worden:

- Macroniveau: Het (resultaat van het) onderzoek is interessant voor andere Maatschappelijke Opvangvormen van het Leger des Heils die ook de hulpverlening aan de kinderen (anders) vorm willen geven. Ook is het (resultaat van het) onderzoek interessant voor andere vormen van Maatschappelijke Opvang in Nederland die (willen) werken met de combinatie van het 8-fasenmodel en Veerkracht MO, omdat op dit moment de methodiek Veerkracht MO nog nergens geïmplementeerd is. Veerkracht MO is een nieuwe methodiek. Dit onderzoek kan instellingen helpen bij het borgen van deze methodiek.
- Mesoniveau: In de vorm van het product ontvangt Het Kompas naar aanleiding van dit onderzoek richtlijnen voor het praktisch vormgeven van de hulpverlening. Het product van dit onderzoek bevat een schema waarin is weergegeven welke fasen uit het 8-fasenmodel tegelijk doorlopen worden met welke fasen van Veerkracht MO. Zo is het voor de begeleiders van Het Kompas inzichtelijk op welke momenten in de hulpverlening Veerkracht MO gebruikt wordt en wat er dan vanuit Veerkracht MO gedaan moet worden.

In de vorm van aanbevelingen is naar aanleiding van dit onderzoek voor Het Kompas duidelijk

gemaakt wat er nodig is om Veerkracht MO te borgen in de huidige werkwijze op de crisisopvang van Het Kompas.

Het onderzoek en de uitkomst daarvan is interessant voor alle persoonlijk begeleiders en groepswerkers van Het Kompas. Ook als begeleiders niet of minder vaak op de crisisopvang werken, is dit onderzoek interessant, omdat alle begeleiders de kinderen tegen kunnen komen en ook omdat er in de vergaderingen over de methodiek en over de kinderen wordt gesproken.

- Microniveau: De aanbevelingen maken duidelijk hoe de methodiek Veerkracht MO geborgd kan worden op de crisisopvang van Het Kompas. Met name het product maakt duidelijk hoe de hulpverlening aan kinderen vormgegeven kan worden door de methodiek Veerkracht MO.

11.4 Evaluatie werkwijze

De werkwijze die van tevoren voor dit onderzoek is opgesteld en die is te lezen in paragraaf 1.6.3 is voor het grootste deel zo aangehouden. Dat was helpend voor het onderzoek, doordat het richting en sturing gaf aan het onderzoek.

In de werkwijze staat beschreven dat bij het labelen van de interviews de literatuurlabels aangehouden zouden worden. In de praktijk is dit wat anders gelopen. Eerst zijn namelijk de interviews gelabeld naar de deelvragen. Dat houdt in dat het afstudeerkoppel bij het labelen van de interviews een inschatting maakte of de informatie bij een deelvraag past of niet. In een apart document heeft het afstudeerkoppel bijgehouden welke labels bij welke deelvraag hoorden. Zo hoefde bij de uitwerking van de deelvragen niet opnieuw alle labels bekeken te worden. Dit leek in eerste instantie veel werk te schelen, maar in overleg met de afstudeerbegeleider kwam het afstudeerkoppel erachter dat de labels van de interviews moesten passen bij de uitkomsten van het literatuuronderzoek. Hierdoor moesten opnieuw alle deelvragen bekeken worden en moest tekst die aanvankelijk relevant leek alsnog verwijderd worden. Dit heeft ertoe geleid dat er ook labels verwijderd zijn, omdat deze uiteindelijk niet gebruikt zijn. Hierdoor loopt de nummering van de labels van de interviews niet door, maar het afstudeerkoppel heeft ervoor gekozen om dit niet aan te passen. Enerzijds zou dit teveel tijd kosten, terwijl het voor het onderzoek niet van belang was. Anderzijds kan het afstudeerkoppel verantwoorden waardoor deze wijze van nummering is veroorzaakt.

In de werkwijze staat ook beschreven dat het afstudeerkoppel tijdens de focusgesprekken medewerkers moet prikkelen om hun mening te geven. In het begin van het focusgesprek met de groepswerkers was vooral één van de groepswerkers aan het woord en zei de andere groepswerker niets. Het afstudeerkoppel heeft hierop ingespeeld door de mening van die groepswerker te vragen. Dat heeft ertoe geleid dat beide groepswerkers gedurende de rest van het focusgesprek actief geparticipeerd hebben.

Bij het focusgesprek met de persoonlijk begeleiders wisselden de persoonlijk begeleiders elkaar af en vulden elkaar aan. Hier was het dus niet nodig dat het afstudeerkoppel hen stimuleerde om hun mening te delen.

De focusgesprekken waren voor het afstudeerkoppel heel waardevol, omdat dit het beeld dat het afstudeerkoppel had van (de hulpverlening van) Het Kompas compleet heeft gemaakt. De cliënten hadden gedurende de interviews een uitgesproken mening over (de hulpverlening van) Het Kompas. Door het hier met de persoonlijk begeleiders en groepswerkers over te hebben, kon het afstudeerkoppel de situatie van de andere zijde bekijken, wat het beeld wat ontstaan was na de interviews met de cliënten wat heeft genuanceerd.

De werkwijze die per deelvraag is beschreven, is tijdens het onderzoek voor het grootste deel aangehouden.

In paragraaf 4.3 over praktijkonderzoek voor deelvraag 2, zijn er, naast citaten, ook twee parafrases weergegeven. Dit is niet in citaatvorm geschreven, omdat dit een persoonlijke mededeling betrof die niet letterlijk is overgenomen door het afstudeerkoppel. Deze persoonlijke mededeling kon niet letterlijk weergegeven worden, omdat deze opmerking niet vastgelegd is op audio. Hierdoor is er alleen een parafrase van beschikbaar. Omdat deze parafrase belangrijke informatie bevatte voor de

rest van het onderzoek, is besloten om in dit hoofdstuk een uitzondering te maken en twee parafrases in het hoofdstuk te plaatsen.

Bij deelvraag 3 is beschreven dat de onderzoekers een interview af zouden nemen met Kwintes in Amersfoort. Bij navraag bleek dat zij ook bezig zijn met de pilot van de methodiek Veerkracht MO. Hierdoor was het voor dit onderzoek niet relevant om een interview met hen af te nemen. Ook kon er, doordat Veerkracht MO nog nergens geïmplementeerd is, geen interview afgenomen worden met een andere organisatie die werkt met de combinatie van Veerkracht MO en het 8-fasenmodel.

Bij deelvraag 4 is beschreven dat er een interview afgenomen zou worden met vier ouders van jonge kinderen die op dat moment in de crisisopvang van Het Kompas verbleven. In praktijk bleek dat er twee ouders bereid waren om mee te werken aan een interview. Er is toen voor gekozen om twee ouders te interviewen die inmiddels ambulantly begeleid worden vanuit Het Kompas. De verantwoording hiervan is uitgebreider beschreven in hoofdstuk 10 van deze scriptie. Ook zijn er twee kinderen geïnterviewd die op het moment van het onderzoek verbleven in de crisisopvang van Het Kompas. In de werkwijze staat beschreven dat er vier kinderen geïnterviewd zouden worden. Er is voor gekozen om twee kinderen te interviewen die minder dan een jaar geleden bij Het Kompas verbleven. De verantwoording hiervan is uitgebreider beschreven in hoofdstuk 10 van deze scriptie. In de werkwijze staat ook beschreven dat het interviewen van de kinderen zou gebeuren tijdens een activiteit. Uiteindelijk is dit bij één van de geïnterviewde kinderen in overleg gedaan. In overleg met ouders/begeleider van de andere kinderen is besloten dat dit niet nodig was. Bij deelvraag 4 staat ook beschreven dat het ene focusgesprek plaats zou vinden met drie persoonlijk begeleiders en het andere focusgesprek met drie groepswerkers. Om organisatorische redenen bleek dit niet haalbaar en is er voor gekozen om het ene focusgesprek te doen met twee persoonlijk begeleiders en het andere focusgesprek met twee groepswerkers. Hoewel het afstudeerkoppel dit in eerste instantie betreurde, bleek in de praktijk juist dat hierdoor dieper ingegaan kon worden op de mening van de deelnemers aan het focusgesprek.

Bij de werkwijze van deelvraag 5 is beschreven dat de interviews over de behoefte van persoonlijk begeleiders en groepswerkers met hen afgenomen zouden worden als de pilot een aantal maanden draaide. In de praktijk bleek dat dit niet haalbaar was vanwege de tijdsplanning. Het uitwerken en verwerken van de interviews kostte veel tijd, waardoor besloten is om de interviews over de behoeften van persoonlijk begeleiders en groepswerkers eerder af te nemen.

In eerste instantie had het afstudeerkoppel de hoofdstukken over de deelvragen voor een groot gedeelte geparafraseerd weergegeven. Na een gesprek met de afstudeerbegeleider is vervolgens besloten dat het overzichtelijker zou zijn als enkel de citaten zouden worden weergegeven in de deelvragen. Dit zorgde er echter wel voor dat er een groot aantal citaten per deelvraag aangehaald werden. Er is kritisch gekeken naar welke citaten verwijderd konden worden vanwege de irrelevantie. Hierna bleven er alsnog veel citaten over die relevant zijn geweest voor het onderzoek. Een reden hiervoor is dat er negentien interviews zijn afgenomen, waardoor er veel relevante informatie naar voren is gekomen die nodig waren voor de aanbevelingen en de conclusies van het onderzoek. Dit maakt dat er veel citaten zijn aangehaald vanuit het praktijkonderzoek.

De overige zaken die genoemd zijn bij de beschrijving van de werkwijze zijn zo aangehouden. Dit heeft geholpen om het onderzoek richting te geven en te structureren.

Daarnaast is er een planning opgesteld waarin inzichtelijk is gemaakt wanneer bepaalde onderdelen af moesten zijn. Dit heeft geholpen om het onderzoek te structureren en ervoor te zorgen dat alles op tijd af zou zijn. De planning is regelmatig kritisch bekeken en zo nodig ook aangepast.

11.5 Persoonlijke visie

In deze paragraaf zal de persoonlijke visie en stellingname van de onderzoekers weergegeven worden met betrekking tot het borgen van de methodiek Veerkracht MO op de crisisopvang van Het Kompas.

N.B: Het schrijven in algemene zin wordt vervangen door het schrijven vanuit de wij-vorm, omdat het hier gaat om een persoonlijke visie en stellingname.

Voor dat wij aan dit onderzoek begonnen, hadden we geen idee hoe het borgen van de methodiek eruit zou gaan zien. Dit zorgde ervoor dat we heel open het onderzoek in gingen. We hadden geen idee wat er uiteindelijk uit zou komen. Gedurende ons onderzoek kregen we steeds meer een beeld van hoe dat borgen eruit moet komen te zien. Wel hebben we tijdens dit onderzoek ons meerdere malen afgevraagd wat 'borgen' eigenlijk is. Het heeft ons geholpen om met elkaar af te spreken wat we in dit onderzoek verstaan onder 'borgen'. Dat gaf duidelijkheid voor ons onderzoek en heeft ons geholpen bij het formuleren van de aanbevelingen. Tijdens dit onderzoek hebben we ook gekeken naar wat hulpverleners en hulpverlening eigenlijk is. Naar aanleiding van onze ontdekkingen die we door literatuuronderzoek hebben gedaan, moesten we concluderen dat er bij Het Kompas een bepaalde mate van professionaliteit mist. Het handelen volgens een methodiek of een methodisch kader wordt namelijk gemist. We hadden niet verwacht dat dit uit het onderzoek zou komen. We verwachten wel dat hier spoedig verandering in zal komen als er gewerkt wordt met de methodiek Veerkracht MO. Daarnaast helpt het door ons ontwikkelde product de medewerkers van Het Kompas om het 8-fasenmodel en de methodiek Veerkracht MO naast elkaar te hanteren in de hulpverlening. Daardoor hebben de begeleiders een kader dat hen helpt bij het vormgeven van de hulpverlening. Hulpverleners binnen Het Kompas vertelden dat het 8-fasenmodel officieel wel wordt gehanteerd, maar dat er erg vrij mee wordt omgegaan. De acht fasen komen voor de hulpverleners over als logische fasen die doorlopen worden en de hulpverleners stonden niet zozeer stil bij hoe er specifiek binnen het 8-fasenmodel elke fase wordt langsgeslagen. Er wordt hierdoor naar ons idee minder een strakke en duidelijke methode aangehouden die juist van nut kan zijn voor een professionele manier van hulpverleners. Omdat er nu een product is ontwikkeld waarbij het 8-fasenmodel en Veerkracht MO gezamenlijk kunnen worden aangehouden, kan er aan elke fase een uitgebreide invulling worden gegeven. Doordat de hulpverleners zich verdiepen in dezelfde werkwijze, kunnen alle neuzen dezelfde kant op staan en zijn verwachtingen helder. Door goede communicatie hierin kan de professionaliteit verbeterd worden. Alle aanbevelingen die wij doen, vinden we belangrijk voor de borging van de methodiek Veerkracht MO. In het bijzonder verwachten wij dat het aanpassen van het rapportagesysteem Clever en het aanstellen van een aandachtsfunctionaris heel belangrijk zijn voor de borging van de methodiek Veerkracht MO. Dit lijkt ons extra belangrijk om de volgende reden: als in het rapportagesysteem expliciet aandacht is voor de kinderen 'dwingt' dit medewerkers om ook op de kinderen te letten en hen te betrekken bij de hulpverlening. Het aanstellen van een aandachtsfunctionaris helpt om aandacht te blijven houden voor de werkwijze van de methodiek Veerkracht MO. Zo wordt ervoor gezorgd dat het niet een 'leuk project' is, maar dat het voor een blijvende verandering van de werkwijze zorgt.

Daarnaast merkten we ook dat er veel onduidelijkheid was over wat de functietaken zijn van de hulpverleners en waar de cliënten zelf verantwoordelijk voor zijn. Er werd door een hulpverlener aangegeven dat een grote mate van verantwoordelijkheid bij de ouders ligt. We hebben gemerkt, door het doen van onderzoek, dat het zeker belangrijk is als cliënten zich zoveel mogelijk zelfstandig kunnen redden. Toch leek het ons wel van belang dat hier niet te makkelijk over gedacht wordt. Het is inderdaad de verantwoordelijkheid van de ouder om het eigen kind op te voeden. Door het onderzoek, kwamen we echter ook tot de conclusie dat het belangrijk voor hulpverleners is om dit voorzichtig te benaderen. Cliënten hebben vaak dusdanige problematiek dat ze niet altijd alle juiste keuzes kunnen of weten te maken. De cliënt steunen en stimuleren in het maken van keuzes ligt hierbij ook in het begeleiding bieden door hulpverleners aan ouders.

Hoofdstuk 12: Ontwikkeld product

12.1: Inleiding

Dit hoofdstuk gaat over het product dat is ontwikkeld naar aanleiding van dit onderzoek. In paragraaf 12.2 komt de verantwoording van dit product naar voren. Dit wordt gedaan vanuit zowel literatuuronderzoek als praktijkonderzoek. Ook wordt er in deze paragraaf ingegaan op de visie op dit ontwikkelde product. Paragraaf 12.3 bevat de interpretatie van dit product. In paragraaf 12.4 wordt het product weergegeven.

12.2: Verantwoording product

12.2.1: Literatuuronderzoek

De methodiek Veerkracht MO is een methodiek die preventief te werk gaat. Door kinderen methodisch te begeleiden, kan voorkomen worden dat kinderen (langere tijd) aangewezen zijn op Jeugdzorg en/of dat kinderen later ook cliënt worden in de Maatschappelijke Opvang, GGZ of verslavingszorg (MOVISIE, 2013). De begeleiding van kinderen volgens Veerkracht MO is ingedeeld in drie fasen: de start- en verkenningsfase, de begeleidingsfase en de eindfase (Jongepier, 2013). Voor het borgen van de methodiek Veerkracht MO is het van belang dat de methodiek vervlochten wordt in de bestaande werkprocessen. De werkprocessen moeten daarvoor opnieuw bekeken worden en eventueel worden aangepast of aangevuld (Federatie Opvang/Van Montfoort, 2013).

12.2.2: Praktijkonderzoek

Binnen Het Kompas wordt het handelen volgens een methodiek of een methodisch kader gemist. Het hulpverlenend handelen binnen de crisisopvang van Het Kompas gebeurt nu vooral vanuit persoonlijk oogpunt (PB4, 5.9, 05/03/2014). Nu handelt iedereen vanuit een eigen denkwijze en denkkader, zegt een andere begeleider (PB2, 3.14, 05/02/2014). Hieruit kan worden opgemaakt dat er een bepaalde mate van professionaliteit mist, namelijk het methodisch werken en je door middel van die methodiek kunnen verantwoorden. Er wordt genoemd dat er behoefte is aan een methodisch kader (PB4, 5.9, 04/03/2014). Wel wordt op dit moment het 8-fasenmodel bij Het Kompas gehanteerd. Er worden hierbij tien klantindicatoren aangehouden in plaats van acht leefgebieden (PB1, persoonlijke mededeling, 03/04/2014). Dit model kan op maat worden gemaakt, passend bij een organisatie en cliënten (MOVISIE, 2014). Als het gaat om de methodiek Veerkracht MO, is het belangrijk voor de begeleiders dat de methodiek Veerkracht MO gaat leven, dat het wordt gedeeld en dat de richtlijnen en kaders goed worden uitgezet. Dat is, volgens een persoonlijk begeleider, nog niet helemaal duidelijk (PB4, 5.20, 05/03/2014).

12.2.3: Visie product

Het 8-fasenmodel en Veerkracht MO zullen naast elkaar fungeren als werkwijze binnen Het Kompas. Er is voor gekozen om deze niet door elkaar te gebruiken, omdat het twee op zichzelf staande werkwijzen zijn. Wel kan het 8-fasenmodel op maat gemaakt worden. Dit maakt dat deze naast een andere methodiek kan worden gehanteerd. Om persoonlijk begeleiders en groepswerkers betrokken te houden, is het belangrijk dat deze fases voor iedereen duidelijk zijn en ook worden aangehouden. Hiervoor is een schema ontwikkeld dat laat zien hoe de fases van het 8-fasenmodel en de fases van methodiek Veerkracht MO samen op gelijke momenten kunnen worden doorlopen. Doordat op deze manier een kader wordt aangereikt vanuit twee werkwijzen, hoeven begeleiders niet vanuit eigen oogpunt en denkkader te handelen. Doordat deze twee werkwijzen gehanteerd worden kan er dus professioneler gehandeld worden. Dit kan, omdat begeleiders zich kunnen verantwoorden vanuit een methodische werkwijze in plaats van hun eigen denkkader. Op deze manier is er een mogelijkheid dat de methodiek Veerkracht MO meer zal gaan leven bij begeleiders, omdat de richtlijnen en kaders door de combinatie van deze werkwijzen en door middel van dit schema meer uitgezet worden. Dit zorgt er allemaal voor dat de methodiek Veerkracht MO beter geborgd kan worden binnen Het Kompas, omdat er zo handvatten worden aangereikt waar begeleiders mee kunnen werken en waardoor de methodiek meer kan gaan leven bij het hulpverlenend handelen van begeleiders. Om ervoor te zorgen dat de methodiek Veerkracht MO zo optimaal mogelijk gehanteerd

wordt naast het 8-fasenmodel, is het belangrijk dat het schema dat naar aanleiding van dit onderzoek ontwikkeld is, bekend is bij alle begeleiders. Wat daarbij helpend is, is dat het schema fysiek zichtbaar is, bijvoorbeeld door dit op te hangen op kantoor. Zo kan de gehanteerde werkwijze makkelijker een plaats krijgen in het te doorlopen traject met de cliënten. Het schema is geen statische eenheid. Daarom moet het regelmatig herzien worden op basis van ervaring en nieuwe theoretische inzichten (Foolen, Steege & Lange, 2011).

Er is bewust voor gekozen om geen tijdsduur te geven aan de methodiek Veerkracht MO binnen het schema, omdat de duur van deze periodes ook niet wordt benoemd binnen methodiek Veerkracht MO. Het team kan zelf evalueren na een aantal maanden hoeveel tijd er nodig is per fase van de methodiek Veerkracht MO.

12.3: Interpretatie van het product

Het product van dit afstudeerproject bestaat uit een schema waarin het 8-fasenmodel en de methodiek Veerkracht MO zijn gezet. Op die manier is voor de begeleiders van de crisisopvang van Het Kompas inzichtelijk gemaakt hoe deze twee methodieken naast elkaar kunnen bestaan.

De methodiek Veerkracht MO bestaat grofweg uit drie fasen. Daarom is het schema verdeeld in drie tabellen. Het 8-fasenmodel staat aan de linkerkant van elke tabel, de methodiek Veerkracht MO aan de rechterkant.

De eerste tabel start met het 8-fasenmodel. Bij de eerste twee fasen van het 8-fasenmodel zijn er geen activiteiten vanuit de methodiek Veerkracht MO, omdat de methodiek Veerkracht MO pas van toepassing is op het moment dat een kind in de Opvang verblijft. Vanaf fase 3 van het 8-fasenmodel starten ook de activiteiten vanuit Veerkracht MO.

Per fase van het 8-fasenmodel is weergegeven welke taken daarbij horen en wat de duur is van de fase.

Bij Veerkracht MO zijn de fasen opgedeeld in kerntaken. De kerntaken zijn voor elke fase hetzelfde. Bij elke kerntaak zijn de bijbehorende activiteiten weergegeven.

12.4: Het product

8- FASENMODEL	
1. AANMELDINGSFASE	
• Aanmeldingsgesprek • Aanmeldingsoverweging • Aanmeldingsbesluit Duur: Eén dag tot één week.	
2. INTAKEFASE	
• Intakegesprek • Intakeoverweging • Intakebesluit Duur: Eén tot twee weken.	
VEERKRACHT MO	
3. OPNAMEFASE	START EN VERKENNINGSFASE
• De komst van de cliënt voorbereiden • De cliënt kennis laten maken met collega's en cliënten • Cliënt uitleg geven over werkwijze en huisregels op Het Kompas • Vertrouwen van de cliënt opbouwen • Praktische zaken regelen Duur: Eén tot twee weken.	Kind in beeld • Contacten ouders • Contacten kind • Informatie inwinnen van externen • Screening
	Veiligheid • In kaart brengen veiligheidsrisico's • Inschatten van de veiligheid • Praten over veiligheid • Aandachtspunten veiligheid of veiligheidsplan • Signaleren en handelen volgens Meldcode indien nodig
	Ouder(s) en opvoeding • Relatie opbouwen met ouders • Verkennen juridisch ouderschap • Contact niet-aanwezige ouder • Praten met ouders over de gevolgen van de situatie voor het kind • Ouders ondersteunen bij het praten met hun kind • In kaart brengen van de opvoedsituatie • Ouderschap ondersteunen
4. ANALYSEFASE	BEGELEIDINGSFASE
Analyse klantindicatoren cliënt door regelmatig begeleidingsgesprekken met cliënt voeren en informatie van collega's te gebruiken. Duur: Eén tot vier weken.	Externe begeleiding of hulpverlening • Inventarisatie bestaande hulpverleningscontacten • Inschakelen van of toeleiden naar externe begeleiding/hulpverlening • Verwijsindex Risicjongeren
	Kind in beeld • Contacten met ouders over het kind • Contacten met het kind • Contacten met externen
	Kind in beeld • Checklist 'Veilig thuis' • Praten over veiligheid • Signaleren en handelen volgens Meldcode indien nodig

5. PLANNINGSFASE Stappen voor een begeleidingsplan: • Einddoel bepalen • Middellange termijn doelen formuleren • Prioriteiten stellen • Formuleer acties en verdeel de taken Duur: Maximaal twee weken na het opstellen van de analyse.	Ouder(s) en opvoeding • Ouders helpen met hun kind te praten • Gezamenlijk verhaal maken (Words and Pictures) • Ouderschap ondersteunen • Ouders ondersteunen in de opvoeding Verblijf in de opvang • Werken aan een goed leef- en opvoedklimaat Netwerk • Contacten leggen met netwerkpersonen • Netwerkbijeenkomst of Eigen Kracht Conferentie • Externe begeleiding of hulpverlening • Afstemmen • Externe deskundigheid inschakelen of toeleiden naar hulpverlening indien nodig
6. UITVOERINGSFASE Cliënt ondersteunen bij de uitvoering van het begeleidingsplan door: • Begeleidingsgesprekken met de cliënt te voeren • Cliënt vaardigheden aan te (laten) leren • Cliënt te stimuleren praktische zaken te regelen Duur: Gemiddeld acht weken.	
7. EVALUATIEFASE • Evaluatiegesprek • Evaluatieoverweging • Evaluatiebesluit Duur: Eén tot twee weken.	AFRONDINGSFASE Kind in beeld • Kind betrekken bij toekomstige situatie Veiligheid • Kijken naar veiligheid in toekomstige situatie • Signaleren en handelen volgens Meldcode indien nodig
8. UITSTROOMFASE • Voorbereiding van het vertrek van de cliënt • Nazorg organiseren • Warme overdracht naar andere hulpverleners • Exitgesprek voeren • Afscheid nemen Duur: Eén tot zes weken.	Ouder(s) en opvoeding • Evalueren: wat gaat goed, waar is aandacht voor nodig • Wijzen op ondersteuningsmogelijkheden Verblijf in de opvang • Kind voorbereiden op afscheid Netwerk • Afspraken over rol netwerkpersonen Externe begeleiding of hulpverlening • Warme overdracht • Afspraken

(Leeuwen -den Dekker & Heineke, 2004)

(Jongepier, 2013)

Hoofdstuk 13: Literatuurlijst

Alisic, E. (2012). *Kinderen ondersteunen na trauma*. Amsterdam: Boom.

Baak, H. (2012) Verbredingsminor Pedagogiek. Gedownload op 1 april 2014, van <https://extranet.che.nl/socstud/Onderwijs/Verdiepingsminoren/VM07/Minordocumenten/Minor%20Pedagogiek%20VTO2%20programmaboek%2012-13.pdf>

Baarda, D.B., De Goede, M.P.M. & Teunissen, J. (2009). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. (2^e druk). Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers bv.

Bassuk, E.L., L. Rubin & A.S. Lauriat, 1986. Characteristics of sheltered homeless families. *American Journal of Public Health*, 76 (9), 1097-1101.

Behrend, D. (2008). *Muzisch-Agogische Methodiek een handleiding*. (5^e druk). Bussum: Coutinho.

Bovenberg, F. & Lindt, S. van de (2008). *Innoveren met teams- resultaatgericht werken in de (o)ggz, verslavingszorg, ribw's en maatschappelijke opvang*. Amsterdam: SWP

Brillenslijper-Kater, M., M. Beijersbergen, J. Asmoredjo, C. Jansen & J. Wolf (2010). *Meer dan bed, bad, broodje pindakaas. Profiel, gezondheid, welzijn en begeleiding van kinderen in de vrouwenopvang en de maatschappelijke opvang*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Federatie Opvang (z.d.). Achtergrondinformatie bij de Doorontwikkeling van Veerkracht. Gedownload op 17 januari 2014, van http://www.opvang.nl/files/20130627_Programma_Doorontwikkeling_Veerkracht.pdf

Federatie Opvang (z.d.). Doorontwikkeling Veerkracht: Variant voor de maatschappelijke opvang en ambulante module. Gedownload op 9 januari 2014, van http://www.opvang.nl/files/doorontwikkeling_veerkracht.pdf

Federatie Opvang (2011). Missie en visie. Geraadpleegd op 29 april 2014, van <http://www.opvang.nl/site/item/48>

Federatie Opvang/Van Montfoort (2013). *Pilot Veerkracht in de Maatschappelijke Opvang*. Amersfoort: Federatie Opvang.

Federatie Opvang/Van Montfoort (2013). *Veerkracht. Methodisch werken met kinderen in de Maatschappelijke Opvang. Deel II Verdieping*. Amersfoort/Woerden: Federatie Opvang/Van Montfoort.

Federatie Opvang (2011). Vrouwenopvang. Geraadpleegd op 29 april 2014, van <http://www.opvang.nl/site/item/vrouwenopvang/>

Foolen, N., Steege, M. van der & Lange, M. de (2011). Beschrijven van methodisch handelen. Handreiking om te komen tot een overdraagbare interventie. Gedownload op 19 april 2014, van http://www.nji.nl/nl/Handreiking_methodisch_handelen_2011.pdf

Jongepier, N. (2013). *Veerkracht. Methodisch werken met kinderen in de Maatschappelijke Opvang. Deel I Handleiding*. Amersfoort/Woerden: Federatie Opvang/Van Montfoort.

Landelijk Opleidingsoverleg SPH (2009). *De creatieve professional - met afstand het meest nabij*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Leeuwen-den Dekker, P. (2008). 8-Fasenmodel brengt structuur en activering in maatschappelijke opvang: Meer dan bed, bad en brood. Geraadpleegd op 6 maart 2014, van <http://www.zorgwelzijn.nl/Home/Nieuws/2004/5/8-Fasenmodel-brengt-structuur-en-activering-in-maatschappelijke-opvang-Meer-dan-bed-bad-en-brood-ZWZ013275W/>

Leeuwen –den Dekker, P/ van & Heineke, D. (2005) Clever en het 8-fasenmodel. Gedownload op 15 april 2014, van http://themasites.movisie.nl/onderwerpen/8FasenModel/Docs/Factsheet_Cleverenhet8-fasenmodel.pdf

Leeuwen -den Dekker, P. van & Heineke, D. (2004). *Het 8-fasenmodel - planmatig werken in de Maatschappelijke Opvang*. Utrecht: NIZW

Leeuwen -den Dekker, P. van, Bergen, van A. & Brink, C. (2010). Visie en uitgangpunten van het 8-fasenmodel. Gedownload op 15 januari 2014, van [http://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Visie%20en%20uitgangspunten%20van%20het%208-fasenmodel%20\[MOV-399951-0.1\].pdf](http://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Visie%20en%20uitgangspunten%20van%20het%208-fasenmodel%20[MOV-399951-0.1].pdf)

Leger des Heils (z.d.). Ambulante zorg. Geraadpleegd op 29 april 2014, van http://www.legerdesheils-cwzwn.nl/html/ambulante_zorg.php

Leger des Heils (2008). Maatschappelijk Centrum Rotterdam- Verandering. Geraadpleegd op 29 april 2014, van http://www.legerdesheils-mcr.nl/default.asp?page_id=74

Leger des Heils (z.d.). Maatschappelijke Opvang. Geraadpleegd op 29 april 2014, van <http://www.legerdesheils.nl/maatschappelijke-opvang>

Leger des Heils (z.d.). Missie. Geraadpleegd op 28 maart 2014, van <http://www.legerdesheils.nl/missie>

Leger des Heils (z.d.). Organisatiestructuur. Geraadpleegd op 11 januari 2014, van <http://www.legerdesheils.nl/organisatiestructuur>

Leger des Heils (z.d.). Welzijns- en gezondheidszorg. Geraadpleegd op 11 januari 2014, van <http://www.legerdesheils.nl/welzijns-en-gezondheidszorg>

MOVISIE (2014). 8-fasenmodel voor succesvolle begeleiding. Geraadpleegd op 6 maart 2014, van <http://www.movisie.nl/artikel/8-fasenmodel-succesvolle-begeleiding>

MOVISIE (2011). Cliëntenparticipatie in de (O)GGZ. Geraadpleegd op 29 april 2014, van [http://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Factsheet2_Clientenparticipatie_OGGZ%20\[MOV-1718201-0.1\].pdf](http://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Factsheet2_Clientenparticipatie_OGGZ%20[MOV-1718201-0.1].pdf)

Movisie (2013). Methodiek Veerkracht. Geraadpleegd op 25 januari 2014, van <http://www.movisie.nl/tools/methodiek-veerkracht>

Mulder, V. (2013). Met papa en mama in de daklozenopvang. Geraadpleegd op 9 januari 2014, van <https://decorrespondent.nl/63/met-papa-en-mama-in-de-daklozenopvang/2583504-1b71e95a>

Nabuurs, M. (2013). *Basisboek Systeemgericht werken*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff bv.

Noom, M., J. Roorda & P. Heydendaal (2003). *Thuisloosheid bij jongeren en volwassenen*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Petra-1987 (2007). Methodisch werken. Geraadpleegd op 10 april 2014, van <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/diversen/2842-methodisch-werken.html>

Ploegmakers, M. (2009). Methodebeschrijving 8-fasenmodel, Databank Effectieve sociale interventies. Gedownload op 15 januari 2014, van [http://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving%208-fasenmodel%20\[MOV-181995-0.2\].pdf](http://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving%208-fasenmodel%20[MOV-181995-0.2].pdf)

Pronk, I. (2009). Crisisopvang heeft weinig oog voor kind. Geraadpleegd op 6 januari 2014, van <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/archief/article/detail/1613016/2009/10/02/Crisisopvang-heeft-weinig-oog-voor-kind.dhtml>

Rijn, M.J. van (2013). Beantwoording Kamervragen over kinderen en jongeren in de maatschappelijke en vrouwenopvang. Gedownload op 31 januari 2014 van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/03/18/beantwoording-kamervragen-over-kinderen-en-jongeren-in-de-maatschappelijke-en-vrouwenopvang.html>

Sprinkenhuisen, A. et al (2012). *De sociale kwestie hervat. De Wmo en sociaal werk in transitie*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Stainbrook, K.A. & J. Hornik (2012). Similarities in the Characteristics and Needs of Women With Children in Homeless Family and Domestic Violence Shelters. Geraadpleegd op 25 januari 2014, van <http://psycnet.apa.org/psycinfo/2006-03332-007>

Terlouw, H. & Visser, B. (2007). *Relaties hanteren. Theorie uit de digitale leerobjecten*. Baarn: HBuitgevers.

Timmers-Huigens, D. (2004). *Observeren en rapporteren in de zorg- en hulpverlening*. (2^e druk). Deventer: Van Tricht uitgeverij.

Verhagen, P. (2012) *Ondernemen en innoveren in zorg en welzijn- van signaal naar succesverhaal*. Bussum: Coutinho

Verharen, L. & Nicolassen, A. (2005). *Maatschappelijk werk in de breedte*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Voort, M. van der (2012). Steeds meer kinderen in opvang, geen goede hulp. Geraadpleegd op 6 januari 2014, van <http://www.metronieuws.nl/nieuws/steeds-meer-kinderen-in-opvang-geen-goede-hulp/SrZlJB!NHq5RBeYKZe9Y/>

Wienke, D. (2010). Leren implementeren. Handleiding voor methoden en werkwijzen in Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening. Geraadpleegd op 24 maart 2014, van <http://www.mogroep.nl/scrivo/asset.php?id=959279>

Zorg+welzijn (2004). 8-fasenmodel brengt structuur en activering in maatschappelijke opvang: Meer dan bed, bad en brood. Geraadpleegd op 8 januari 2014, van

<http://www.zorgwelzijn.nl/Home/Nieuws/2004/5/8-Fasenmodel-brengt-structuur-en-activering-in-maatschappelijke-opvang-Meer-dan-bed-bad-en-brood-ZWZ013275W/>